

**ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ 2014-2020
НА
ОБЩИНА ШУМЕН**

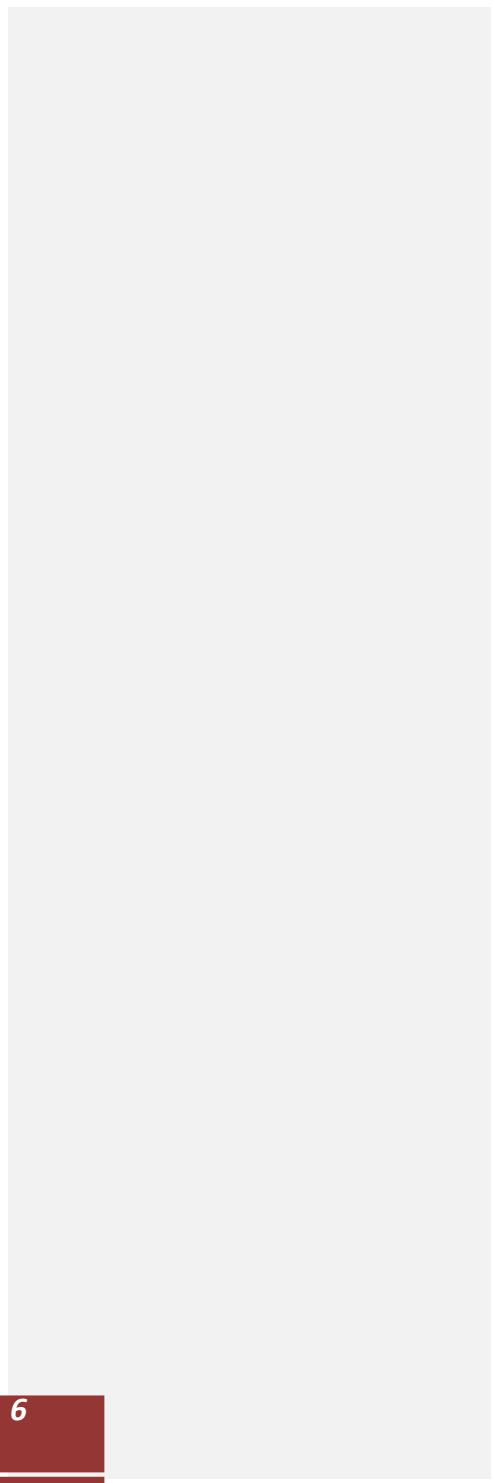
Април, 2014 година

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ВЪВЕДЕНИЕ	10
II. СЪСТОЯНИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА	13
1. Основни показатели на предприятията от нефинансовия сектор	13
2. Отраслова структура на общинската икономика	15
3. Селско и горско стопанство	21
4. Туризъм	24
5. Общински търговски дружества	30
6. Финансово състояние на община Шумен	31
III. РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНАТА СФЕРА И ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ	35
1. Демографска структура	35
7. Икономическа активност на населението и пазар на труда	49
8. Образование	53
9. Здравеопазване	61
10. Социални услуги	64
11. Култура	68
12. Спорт	80
IV. СЕЛИЩНА СИСТЕМА, ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ, СВЪРЗАНОСТ И ДОСТЪПНОСТ НА ТЕРИТОРИЯТА	81
1. Селищна система	81
2. Водоснабдяване и канализация	82
3. Транспортни мрежи и инфраструктура	85
4. Енергийна мрежа и системи	91
5. Телекомуникационни мрежи	99

V. ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ И РИСКОВЕ	100
1. Въздух.....	100
2. Водни ресурсии.....	102
3. Почви	103
4. Флора и фауна	103
5. Отпадъци.....	104
6. Зелени системи	109
7. Защитени зони и територии	111
VI. ВЛИЯНИЕ ВЪРХУ ГРАДСКОТО РАЗВИТИЕ НА ГОЛЕМИ ИНФРАСТРУКТУРНИ ПРОЕКТИ С РЕГИОНАЛНО И НАЦИОНАЛНО ЗНАЧЕНИЕ, ПРЕДВИДЕНИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНАТА 113	
VII. АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ	114

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

СПИСЪК НА ДИАГРАМИТЕ

Диаграма 1: Намаляване на населението между последните две преброявания през 2001г. и 2011г.	35
Диаграма 2: Гъстота на населението на Р България към 01.02. 2011 г.	37
Диаграма 3: Структура на населението по местоживеее в община Шумен през 2007 г., 2010 г. и 2012 г.	38
Диаграма 4: Разпределение на населението в община Шумен според възрастта към 01.02.2011 г.	39
Диаграма 5: Разпределение на населението на в град Шумен и селата според възрастта към 01.02.2011 г.	40
Диаграма 6: Разпределение на населението на община Шумен по пол	41
Диаграма 7: Коефициенти на раждаемост, смъртност и естествен прираст на 42	42
Диаграма 8: Механично движение на населението на община Шумен за периода 2007-2012 г.	44
Диаграма 9: Етническа структура на населението в община Шумен към 01.02.2011г.	45
Диаграма 10: Население на 7 и повече навършени години в област Шумен и община Шумен по завършено образование.....	48
Диаграма 11: Динамика на броя на заетите лица в област Шумен и община Шумен за 2008г. и 2011г.	50
Диаграма 12: Заети и безработни лица от икономически активните лица по етническа принадлежност към 1.2.2011г.	52
Диаграма 13: Разпределение на децата и учениците в дневна форма на обучение 54	54

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ

Таблица 1: Основни показатели на предприятията от нефинансовия сектор Източник: ТСБ Шумен, 2008-2013г.	13
Таблица 2: Основни показатели на предприятията от нефинансовия сектор според вида им	14
Таблица 3: Основни показатели за 2012г. по икономически дейности на предприятията от нефинансовия сектор.....	15
Таблица 4: Основни показатели за 2012г. на отраслите от преработващата промишленост	16
Таблица 5: Показатели за отглежданите култури в община Шумен през 2013 г.	21
Таблица 6: Площи, заети с основни култури на територията на община Шумен през 2007 г и 2013 г.	22
Таблица 7: Отглеждани животни на територията на община Шумен.....	23
Таблица 8: Основни показатели в туризма.	28
Таблица 9: Оценка за финансовото състояние на общините с население над 50 000 души	34
Таблица 10: Динамика на населението на община Шумен към 31 декември през 2007-2012 г.....	36
Таблица 11: Разпределение на населението на община Шумен, в град Шумен и селата според възрастта към 01. 02.2011 г.....	39
Таблица 12: Естествено движение на населението на Р България, област Шумен и община Шумен за периода 2007-2012 г.....	41
Таблица 13: Механично движение на населението на Р България, област Шумен.....	43
Таблица 14: Население на 7 и повече навършени години в община Шумен по завършено образование и етническа принадлежност.	48
Таблица 15: Регистрирани безработни лица в периода 2007 - 2013г.....	50
Таблица 16: Основни показатели за общинските училища и детските градини	55
Таблица 17 Брой учащи (I-VIII клас), напуснали училищата.....	58
Таблица 18: Предоставяни социални услуги на територията на община Шумен към 31.12.2013 г.	64

Таблица 19: Водоснабдени населени места в община Шумен	83
Таблица 20: Републиканска и общинска пътна мрежа на територията на община Шумен	87
Таблица 21: Списък на общинските пътища на територията на община Шумен	87
Таблица 22: Количества битови отпадъци	104
Таблица 23: Складове за опасни отпадъци - пестициди	106

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Общинският план за развитие (ОПР) на община Шумен за периода 2014-2020 г. е разработен през април 2014г. и е приет на **?????** с Решение на общинния съвет на община Шумен в съответствие с изискванията на чл.24 т.1 на Закона за регионалното развитие (ЗРР).

При разработването на ОПР са следвани разпоредбите на Закона за регионално развитие¹ и Правилника за прилагане на Закона за регионалното развитие² (ППЗРР) и по-специално на чл. 13 и чл. 34, както и на Методическите указания за разработване на Национална стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022), Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020), Областни стратегии за развитие (2014-2020) и Общински планове за развитие (2014-2020), одобрени през септември 2011 г. от министъра на регионалното развитие и благоустройството.

Процесът на разработване включва следните етапи:

- Подготовка и набиране на информация - провеждане на работни срещи, идентифициране на източниците на информация, съответно лица и процедури за осигуряване на тази информация. Осигуряване на информация от официалните източници Национален статистически институт (НСИ), Териториално статистическо бюро (ТСБ) Шумен, общинска администрация;
- Преглед на актуалните стратегически документи и местните секторни политики;
- Обработка и анализ - набраната първична информация е проверена за наличие на технически грешки или логически несъответствия, обработена, обобщена и анализирана; изготвени са таблици и диаграми. За да се осигури надеждно, актуално и полезно проследяване на съществуващите тенденции и настъпилите промени на територията при сравненията и анализа са използвани данни за периода от 2007 г. до 2012 г.;
- Изготвяне на актуализиран социално - икономически профил на база анализа на набраната информация;
- Идентифициране на силните и слаби страни, възможностите и заплахите (SWOT-анализ) пред устойчивото местно развитие;

¹ Обн., ДВ, бр. 50 от 30.05.2008 г., в сила от 31.08.2008 г., доп., бр. 47 от 23.06.2009 г., в сила от 23.06.2009 г., изм., бр. 82 от 16.10.2009 г., в сила от 16.10.2009 г., бр. 93 от 24.11.2009 г., в сила от 25.12.2009 г., изм. и доп., бр. 82 от 26.10.2012 г., в сила от 26.11.2012 г., изм. ДВ, бр.66 от 26 Юли 2013г.

² Приет с ПМС № 216 от 2.09.2008 г., обн., ДВ, бр. 80 от 12.09.2008 г., в сила от 31.08.2008 г., изм., бр. 93 от 24.11.2009 г., в сила от 24.11.2009 г., бр. 5 от 19.01.2010 г.)

II. СЪСТОЯНИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

1. Основни показатели на предприятията от нефинансовия сектор

Броят на предприятията в нефинансовия сектор на територията на общината през 2012 година е 4 515, което е с 10.5 % повече в сравнение с 2007 година. Тенденцията, която се наблюдава във времето е на постепенно увеличаване до 2009г., след което тенденцията се обръща в посока намаление без обаче да пада под първоначалната стойност. Подобна е и тенденцията при другите основни показатели. Случаящото се в икономиката на национално и международно ниво оказва влияние и върху общинската икономика - в резултат от икономическата криза се свива производството в периода 2008-2010г., а започналото оживление в икономиката и подобряването на икономическите показатели за страната след това е една от причините за установяване на тенденция на ограничаване на темпът на спада, а дори и към подобряване на някои от показателите.

Таблица 1: Основни показатели на предприятията от нефинансовия сектор
Източник: ТСБ Шумен, 2008-2013г.

Година	брой		хиляди лева				
	Предприятия	Заети лица	Произведе на продукция	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	ДМА
2007	4 084	30 071	1 326 146	1 962 726	1 922 829	1 848 389	666 216
2008	4 609	30 153	1 405 976	2 297 325	2 072 903	2 173 848	831 858
2009	4 803	27 894	1 051 500	1 480 667	1 681 133	1 780 060	730 397
2010	4 677	27 133	1 226 901	2 104 406	1 932 095	2 015 741	725 111
2011	4 549	27 862	1 448 739	2 429 561	2 239 093	2 316 919	774 319
2012	4 515	27 807	1 508 814	2 527 698	2 341 949	2 401 212	803 226

Повишаването на резултатите от икономическата дейност при същевременно намаление на заетите, говори за повишаване на ефективността на икономиката в общината.

От своя страна промяната в стойностите за дълготрайните материални активи (ДМА) в периода 2007-2009 г. е показател за разширяване на дейността и технологично обновяване на предприятията. Намалването на стойностите на показателя за 2009 и 2010 г. се дължи на закриване на фирми и изтегляне на инвестиции. След този период обаче настъпва икономическо оживление и съответно фирмите инвестират в разширяване на дейността и/или технологично обновяване.

Таблица 2: Основни показатели на предприятията от нефинансовия сектор според вида им

Източник: ТБС Шумен, 2008-2013г.

Брой предприятия

Вид предприятие	2007г.	2008г.	2009г.	2010г.	2011г.	2012г.
Микро до 9 заети	3647	4167	4392	4279	4143	4128
Малки от 10 до 49	349	353	333	318	328	307
Средни от 50 до 249	73	75	67	66	62	65
Големи над 250	15	14	11	14	16	15

Заети лица в брой

Вид предприятие	2007г.	2008г.	2009г.	2010г.	2011г.	2012г.
Микро до 9 заети	8131	8456	8845	8490	8258	8286
Малки от 10 до 49	6981	7050	6849	6194	6295	5905
Средни от 50 до 249	7665	7836	6831	6039	6025	5847
Големи над 250	7294	6811	5369	6390	7284	7769

Нетни приходи от продажби в хил.лв.

Вид предприятие	2007г.	2008г.	2009г.	2010г.	2011г.	2012г.
Микро до 9 заети	335514	389082	388886	453791	446361	499095
Малки от 10 до 49	521349	570700	459241	467148	572437	515397
Средни от 50 до 249	419170	478356	415622	442639	509557	549185
Големи над 250	646796	634765	417384	568517	710738	778272

ДМА в хил.лв.

Вид предприятие	2007г.	2008г.	2009г.	2010г.	2011г.	2012г.
Микро до 9 заети	82801	169563	149470	131916	126170	128701
Малки от 10 до 49	89882	116465	126287	127360	134162	132771
Средни от 50 до 249	147954	171994	191883	177910	172727	184988
Големи над 250	345579	373836	262757	287925	341260	356766

Най-голям брой от предприятията в община Шумен са микро предприятията, следвани от малките и средни предприятия. Въпреки това, при формиране на нетните приходи от продажби, а също и ДМА с най-голям дял са големите предприятия.

За разглеждания период 2007-2012г. броят на микро предприятията нараства от 3647 на 4128 (след като през годините бележи максимална стойност от 4392). Броят на големите предприятия след известни колебания по посока на намаляване и увеличения се запазва на нивото от 2007г. Броят на малките и средни предприятия намалява. Като следствие от икономическата криза предприятията от тези две категории се реструктурират като преминават в по-долната категория с по-малко заети лица или се закриват.

Аналогична тенденция се наблюдава по отношение на броя на заетите лица в отделните категории предприятия.

ДМА и в четирите категории предприятия бележи положителен ръст, като най-висок е относителния дял на нарастване при микро (55.43%) и малките (47.72%) предприятия.

2. ОТРАСЛОВА СТРУКТУРА НА ОБЩИНСКАТА ИКОНОМИКА

Таблица 3: Основни показатели за 2012г. по икономически дейности на предприятията от нефинансовия сектор
Източник: ТБС Шумен, 2013г.

Икономически дейности	брой		хиляди лева	
	Предприятия	Заети лица	Нетни приходи от продажба	ДМА
Селско, ловно и горско стопанство	211	2 413	131 069	87 909
Преработваща промишленост	437	8 676	945 148	378 346

Икономически дейности	брой		хиляди лева	
	Предприятия	Заети лица	Нетни приходи от продажба	ДМА
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	15	913	33 142	16 430
Строителство	239	2 266	120 774	65 091
Търговия, ремонт на автомобили	1 805	6 477	926 178	110 441
Транспорт, складиране и пощи	317	1 259	75 352	25 926
Хотели и ресторанти	249	1 096	18 976	8 685
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	65	206	5 654	1 717
Операции с недвижими имоти и бизнес услуги	224	349	9 414	45 284
Професионални дейности и научни изследвания	395	799	22 384	6 869
Административни и спомагателни дейности	94	1 266	16 020	7 877
Образование	46	76	1 224	185
Здравеопазване и социални дейности	218	1 610	31 574	24 109
Култура, спорт и развлечения	25	54	1 625	54
Други дейности	1 687	283	2 770	804

От общия брой на работещите предприятия през 2012 година, най-голям е дялът на тези, развиващи дейност в сектор “ Търговия, ремонт на автомобили ” - 29.95%, следвани от “Преработваща промишленост” (7.25%).

Силни отрасли на преработващата промишленост са:

- Производство на основни метали и метални изделия, без машини и оборудване;
- Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия;
- Производство на текстил и облекло; Обработка на кожи; Производство на обувки и други изделия от обработени кожи без косъм;
- Производство на изделия от каучук, пластмаси и други неметални минерални суровини;
- Производство на дървен материал, хартия, картон и изделия от тях (без мебели); Печатна дейност.

Таблица 4: Основни показатели за 2012г. на отраслите от преработващата промишленост

Източник: ТБС Шумен, 2013г.

Преработваща промишленост	брой		хиляди лева	
	Предприятия	Заети лица	Нетни приходи от продажба	ДМА
Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия	80	1 364	122 414	47 636
Производство на текстил и облекло; Обработка на кожи; Производство на обувки и други изделия от обработени кожи без косъм	65	1 589	26 458	7 580
Производство на дървен материал, хартия, картон и изделия от тях (без мебели); Печатна дейност	41	287	12 415	5 991
Производство на химични продукти	17	673		
Производство на изделия от каучук, пластмаси и други неметални минерални суровини	55	1 110	113 361	36 654
Производство на основни метали и метални изделия, без машини и оборудване	79	1 976	361 564	153 927
Производство на електрически съоръжения	6	544	79 422	
Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение	7	151	10 466	3 364
Производство на превозни средства	4	513	73 162	
Производство на мебели; Производство неклассифицирано другаде	80	442	9 032	5 970

По-големи представители на промишлеността са:

"Херти" АД - холдингът се състои от "Херти", "Райфен" и "Тим Шел". Основното производство е: алуминиеви винтови капачки; лакиране и литография върху метални листи; термосвиваеми капсули за винени бутилки; производство на алуминиеви контейнери за храна (изцяло предназначени за износ в Германия); производство на капачки за буркани; производство на бутилиращи машини - износ за Полша за пунктове за битови отпадъци (опаковки от храни и напитки). Част от продукцията е предназначена за руския пазар.

"Лавена" АД - Дружеството произвежда етерични масла и отглежда около 200 дка насаждения от дългогодишни култури на собствена земя, като намеренията са те да станат около 500 дка. С това са свързани и основните перспективи за развитие. В момента се осъществява съвместна дейност с кооперации, сдружения, земеделски стопани за отглеждане на необходимата суровина.

Друго направление в дейността на дружеството е производството на лекарствени средства. Произвежданите лекарства са течни и мазилкови. В момента се произвеждат

лекарства за Русия и бившите съветски републики. Стремежът е към производство на лекарства за износ за Източна Европа и Близкия Изток.

Добри перспективите за развитие съществуват и в областта на ароматерапията. Производството ще бъде насочено главно към вътрешния пазар. В козметиката дружеството следва световните тенденции - преминава към натурални продукти, които постепенно изместват синтетичните компоненти. Основните износни стоки са етерични масла и лекарства.

"Алкомет" АД Фирмата е специализирана в производството на алуминиев прокат, изделия от алуминиеви сплави, производство на ал. фолио и дограма. Близо две трети от производството е насочено за износ.

"ФИКОСОТА" Основна дейност на групата е производство и търговия с битови електроуреди и перилни и миешки препарати.

"Шуменско пиво" Дружеството е специализирано в производството на бира.

"Сердика" АД се занимава с преработка на мляко и производство на млечни продукти. Преориентира стратегията си към външни пазари - изнася малки количества на международните пазари /Ливан, САЩ/.

"Домейн Бояр" е специализирана в производство на вина и спиртни напитки. Има добри финансови резултати. Осъществява износ за международните пазари на базата на сключени договори за износ на вино в Русия, Англия, Скандинавските страни.

"Тропик" АД се занимава с преработка на плодове и зеленчуци и производство на консерви. Предприятието се развива много успешно на базата на увеличение на производството, разнообразен асортимент, подобряване на дизайна и опаковките.

"Ризов" ООД Фирмата разполага с мелница и база за почистване на семена за технически култури. Предприятието е свързано с развитието на селското стопанство и възможностите за осъществяване на износ на зърно за международните пазари.

"Тони М" Фирмата работи в шивашката промишленост, при това е характерно, че тя продава готов продукт под собствена марка, а не на "ишлеме". Цикълът на производство е почти непрекъснат. Фирмата е експортно ориентирана - тя изнася за Германия, като работи с най-големите немски фирми.

"Мадара" АД произвежда земеделска техника

"Хан Омуртаг" АД е ориентирана в производството на фаянсови и теракотни плочки и стенни пана.

"Мегле България" АД - производство на млечни продукти;

"Шумен БТ" АД - преработка на тютюн;

"Ники БТ" АД - преработка на тютюн;

"Августа мебел" АД- производство на мебели;

"Мебел Джен" АД - производство на мебели.

Предприятията в общината се възползват в пълна степен от възможностите за финансиране на оперативните програми „Развитие на човешките ресурси 2007-2013“ и „Конкурентоспособност на българската икономика 2007-2013“ като са изпълнили или изпълняват проекти на обща стойност от 35 000 000 лева за повишаване на енергийната и

екологична ефективност и модернизация на производството, и на стойност от 1 000 000 лева за обучение на персонал и подобряване на условията на труд.

Икономическите дейности са концентрирани на територията на двете промишлени зони в града - кв. Индуриален - изток, представляващ Индуриална /Производствено-складова/ зона със ЗРП, одобрен през 1996г., и Нова индуриална зона, създадена с решение № 197 от 25.09.2008г. на Общински съвет - Шумен, обхващаща земите, включени в „Индуриален парк Шумен“ АД, впоследствие обособени като селищно образувание „Индуриален парк Шумен“. Освен тях съществува още една малка производствена зона, в която дейност осъществява пивоварна „Шуменско пиво“.

Акционерно дружество „Индуриален парк Шумен“ АД е учредено с решение № 271 от 18.1.2008г. на Общинския съвет с предмет на дейност изграждане на индуриална зона с цел продажба на имоти от същата на инвеститори, желаещи да изградят промишлени и търговски предприятия. Община Шумен апортира в дружеството поземлените имоти - общинска собственост, включени в територията на Новата индуриална зона с обща площ 2 308.529 дка, оценени от вещи лица на стойност 3974 хил. лв., а частният инвеститор участва с паричната вноска в размер на 5 961 хил. лв. Община Шумен е предоставила на концесионера „Индуриален парк Шумен“ АД концесия с предмет - право на експлоатация върху следните обекти от обществен интерес - публична общинска собственост: „проектиране и изграждане на всички улици на територията на „Индуриален парк Шумен“ съобразно одобрения ПУП на урбанизираната територия и тяхното управление и поддържането им след въвеждане в експлоатация на риск на концесионера, както и възстановяване на обектите в случай на природни бедствия.

Голяма част от територията на кв. Индуриален-изток е неусвоена, но Общият устройствен план на града предвижда бъдещо развитие и уплътняване на зоната с производствени и складови дейности. Според ОУП тя може да бъде оформена в три части, като с ПУП да се определи тяхната функционална специализация и връзка помежду им. Размерът на зоната дава възможност в един по-дългосрочен период да се посрещнат и обслужат инвеститорските намерения, като по този начин създава необходимия резерв за нова инвестиционна дейност, така необходима за развитието на града.

ОУП на град Шумен предвижда изграждане на нови производствени съсредоточия, развитие на производствените терени извън основните производствени зони, като възможност за по-равномерно разпределение на работните места по градската територия. Предлага се реализирането на нова производствена зона върху площ от 166 ха. в близост до ж.п. линията в посока към пътя към Варна. Новата зона естествено се свързва със сега съществуващата Югоизточна производствена зона. Нейното благоприятно транспортно положение - от едната страна на пътя, и в близост до ж.п. линията, дава възможност основната специализация да включи складово-обслужващи дейности и терени за развитие на промишлеността.

ОУП предвижда и обособяване на логистичен център в югоизточна посока, до магистралата Шумен-Варна.

Според ОУП, направените две предложения за нови производствени съсредоточия по осите на главните магистрални входно-изходни артерии се постига едно по-компактно устройствено развитие на производствените дейности на града и усвояване, което в настоящия етап за инвеститорите е по-целесъобразно и изгодно. Освен това, строителството на празен терен дава възможност за атрактивни функционално- пространствени решения.

Предвидените нови терени за удовлетворяване на предпочитанията за инвестиции "на зелено" заемат голяма площ, тъй като е трудно предварително да бъдат точно определени като място на локализиране.

Успоредно с изграждането на нови предприемачески и обслужващи терени, ОУП предвижда реструктуриране и обновяване на сега съществуващи промишлени терени, като се осигурят възможности за подобряване на транспортните мрежи и връзките им с жилищните и централните градски части, запазване на свободни пространства за обекти на публичната собственост за широко обществено ползване и за зелени площи, за включване на други функции и обекти с непроизводствено предназначение.

През 2012 г. двама инвеститори са купили терени за високотехнологични производства в Индустриален парк Шумен.

В общината осъществяват дейност редица финансови и застрахователни дружества.

ИЗВОДИ

- ✓ Силно развита е преработващата промишленост. Два са основните отрасли, оформящи облика на местната индустрия - Производство на основни метали и метални изделия, без машини и оборудване и Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия. Други значими икономически дейности са Търговия, Ремонт на автомобили, Строителство и Селско стопанство;
- ✓ Ограничаване на темпа на спада на основните икономически показатели на предприятията, а при някои от тях се регистрира подобряване;
- ✓ Има неувоени територии в двете промишлени зони;
- ✓ Заявени са намеренията на общината за изграждане на нови производствени терени извън двете промишлени зони, а също и за изграждане на логистичен център;
- ✓ Наличие на интерес за развитие на високотехнологични производства.

3. СЕЛСКО И ГОРСКО СТОПАНСТВО

Селското, горско и рибно стопанство генерира 3,8% от нетните приходи от продажби в община Шумен за 2010 г., като след сапада през 2009г. се възстановява тенденцията от предишните години за увеличаване на приходите от продажби.

Земеделските територии заемат 455 629 дка. от общата площ на територията на община Шумен (69,85% от площта на общината при средно за страната 58,7%). Преобладават обработваемите земи, които съставляват 85,67% от всички земеделски площи. Собствеността на земеделските земи е предимно частна - 52,9% от общата територия. По данни за 2012/2013г. най-голяма е площта на нивите: 331 470 дка., следвани от пасища, мери и ливади: 47 473 дка. и трайни насаждения: 15 304 дка.

Данните на Министерството на земеделието и храните от преброяването на земеделските стопанства в България през 2010г. сочат, че 23.7% от използваемата земеделска площ (ИЗП) в област Шумен са в община Шумен - този дял е най-голям дял в областта.

Селскостопанското производство в общината се осъществява от регистрирани земеделски производители по Наредба №3/29.01.1999 г., които могат да бъдат арендатори, наематели, кооперации и ползватели на земеделска земя. Към месец декември 2013 г. в общината има 689 регистрирани земеделски производители. През 2010 г. броят на регистрираните земеделски производители намалява следствие от уедрените площи за ползване. От общо 352 земеделски стопанства с ИЗП по-голяма от 500 дка., най-много са в община Шумен - 70 на брой.

Обработваемите земи са заети от зърнени, технически, фуражни култури, трайни насаждения, зеленчукови култури разпределението, на които е представено в таблица 5.

Таблица 5: Показатели за отглежданите култури в община Шумен през 2013 г.
Източник: Община Шумен

Култури	Площ (дка)	% към обработваемите земи
Пшеница	119 822	34.55%
Ечемик	21 975	6.34%
Рапица	8 565	2.47%
Слънчоглед	89 527	25.82%
Царевица	53 661	15.47%
Трайни насаждения	15 304	4.41%
Други	37 920	10.94%

Общината е типичен зърнодобивен район. Произвеждат се предимно зърнени култури, като делът им в общата земеделска продукция е около 40% - сходна стойност с тази на Североизточен планов район и доста по-висока от националната (около 30-35% през различните години). За сметка на това, по-ниски от националните са засетите площи с трайни насаждения и със зеленчукови култури - средните и големите земеделски стопанства обикновено са специализирани в отглеждането на зърнени и технически култури, докато малките стопанства обикновено имат смесен производствен профил. Трайните насаждения са предимно представени от лозови насаждения. Разширяване на площите с трайни насаждения и зеленчукови култури следва да се разглежда като приоритет. Наличието на съхранена природна среда и екологично чистият район са предпоставка за развитие на екологично чисто земеделие. Изграждането на тържища за плодове и зеленчуци ще повиши конкурентността на продукцията.

Напоителните системи са почти изцяло амортизирани. Поливното земеделие е една от решаващите предпоставки за изграждане на ефективен и конкурентоспособен пазарен сектор. Затова е необходимо да се извърши ремонт и възстановяване на поливните площи и обслужващите ги съоръжения, да се използва целият потенциал за добре устроени поливни площи.

Сравнителен анализ на площите, заети с основни култури е извършен на основата на данни за заетите площи през 2007 г. и 2013 г. (таблица 6). В рамките на областта, на община Шумен се пада най-големият дял от площите, засети с пшеница.

Таблица 6: Площи, заети с основни култури на територията на община Шумен през 2007 г. и 2013 г.
Източник: Община Шумен

Култури	2007	2013	Абсолютен прираст	Темп на прираста
Пшеница	104160	119822	15662	15%
Ечемик	22955	21975	-980	-4%
Рапица	3720	8565	4845	130%
Слънчоглед	45294	89527	44233	98%
Царевица	33705	53661	19956	59%

Следвайки тенденцията в страната на значително увеличаване на площите с маслодайна рапица, поради добрата реализация на пазара, през 2013 г. площите с рапица в община Шумен са се увеличили с 130% в сравнение с 2007 г. Тази тенденция ще се запази и в следващите

години, но безогледното увеличаване на площите с нея, може да влоши хранителния режим на почвите, поради липса на подходящо торене.

Нарастват и площите с царевица и слънчоглед, което с оглед задоволяване на потребностите от тях и добрите пазарни перспективи е положителна тенденция.

От животновъдството най-силно са застъпени свиневъдството и птицевъдството.

Основната причина за намаляването на броя на отглежданите животни са изискванията за модернизация на съществуващите съоръжения и оборудване на фермите за достигане на минималните изисквания на Директива 1999/74/ЕО за защита и хуманно отношение при отглеждането на животните. За много от стопаните тези изисквания са непосилни и в крайна сметка се достига до драстичното намаляване на броя на отглежданите животни.

Наблюдава се завишен интерес в отглеждането на зайци и кокошки носачки.

Таблица 7: Отглеждани животни на територията на община Шумен
Източник: Община Шумен 2013г.

Животни	2007	2013	Абсолютен прираст	Темп на прираста
Говеда	3 924	3 954	30	1%
Биволи	155	135	-20	-13%
Овце	12 817	8 843	-3974	-31%
Кози	1 485	952	-533	-36%
Свине	47 918	38 797	-9121	-19%
Кокошки носачки	119 169	670 859	551690	463%
Зайци	11 706	15 251	3545	30%
Пчелни семейства	2 290	2 038	-252	-11%

Проблемите при развитието на животновъдството са: ниски изкупни цени, високи цени на концентрирани фуражи, липса на осигурени пазари, липса на маркетингова политика, липса на достатъчно средства за насърчаване на производството и защита на интересите на производителите, трудности при взимане на кредити.

На територията на община Шумен функционират единствените в България научни институти, занимаващи се с проблемите на свиневъдството, коневъдството, биволовъдството и захарното цвекло. Земеделският институт в общинския център, създаден през 2000г. включва Институти по свиневъдство, биволовъдство, захарно цвекло, Комплексните опитни станции в град Търговище и Хан Крум и Експерименталната опитна база в град Лозница. Научно изследователската дейност е концентрирана в областта на генетиката и селекцията, репродукцията, храненето и технологиите на отглеждане на

животни. В областта на растениевъдството се разработват проекти свързани с биологията, селекцията и растителната защита на захарно и кръмно цвекло, тютюн, лозя и различни сортове овошки.

В общината съществуват възможности за формиране на мрежи от свързани производства, в които водеща роля може да има хранително-вкусовата промишленост. Формирането на клъстер може да се превърне в генератор на икономически растеж в общината.

Общата площ на горския фонд на общината е 116 919 дка. Почти целият горски фонд (97%) се обслужва от Държавно лесничество „Шумен“. В земите от горския фонд няма изразени ерозионни процеси. Ерозията е слаба и се изразява предимно в повърхностно измиване и отнасяне на плодородната почвена покривка. Основните дървесни видове, които дават облика на естествената растителност, са габърът и церът. Културите, използвани най-много за залесяване, са черният бор и акацията. Залесяване се осъществява главно в държавния горски фонд и предимно в ареали на съхнещи насаждения и култури, в пожарища, голи площи и сечища.

ИЗВОДИ

- ✓ Съществуват условия за развитие на екологично чисто земеделие;
- ✓ Изграждането на тържища за плодове и зеленчуци, а също възстановяването на напоителните системи ще повиши конкурентността на произвежданата продукция.
- ✓ Има изградена научно-изследователска инфраструктура в областта на животновъдството и земеделието, което е предпоставка за клъстерно развитие с водеща роля на хранително-вкусовата промишленост;

4. Туризм

Културно-исторически и природен потенциал за развитие на туризма

На територията на община Шумен и района около нея съществуват редица исторически и културни обекти и природни дадености, които са предпоставка за успешното развитие на туризма. Основна тежест имат антропогенните ресурси - изключително богати и с призната висока културно-историческа стойност. Не случайно множество експонируеми обекти на културно-историческото наследство в общината и областта отдавна присъстват в туроператорски програми и индивидуални маршрути. Националният историко-археологически резерват (НИАР) “Мадара” е най-утвърденият туристически “етикет” на общината .

В допълнение към овеществената тракийска, римска, византийска и българска култура, много от събитията в богатия културен календар на Шумен също могат да се третират като туристически ресурс и да се включат в анимирането на туристически продукти. Градът е своеобразен феномен с културните си напластявания през вековете и с културното си "водачество" - първото класно девическо училище, първият български оркестър от класически инструменти, първото театрално представление, първото сформирано читалище. Атрактивността и познавателната стойност на комплекса от антропогенни туристически ресурси на Шумен са достатъчно силни за разработване на цялостни местни и регионални продукти в широк диапазон на алтернативния туризъм.

Природата също е била щедра в създаването на атрактивни ландшафти и феномени. Повечето са подходящи за развитие на туризъм и отдих.

Наличието на исторически и културни обекти, природни резервати, минерални извори, ловни стопанства и др. дават възможност за разнообразяване на предлаганите туристически услуги и развитие на алтернативни видове туризъм, по-значителните от които са:

Културно-исторически туризъм - Поради близостта си до двете първи столици - Плиска и Велики Преслав, Шумен е тясно свързан с българската история - от създаването на държавата, Първо и Второ българско царство, османското робство, Възраждането. Обектите на културно - историческия туризъм са: Национален историко-археологически резерват (НАРИР) "Мадара", НИАР"Плиска", НИАР"Велики Преслав", ИАР"Шуменска крепост", Регионален исторически музей, Комплекс "Създатели на българската държава", къщи-музеи на Панчо Владигеров, Панайот Волов, Добри Войников, Лайош Кошут.

Археологически туризъм - Високата концентрация на паметници от епохата на халколита, тракийско, римско, византийско, турско, възрожденско и съвременно присъствие са напластявали култура и ценности. Голямата културно-историческа и познавателна стойност на уникални паметници от античната и средновековната българска епоха превръщат архитектурно-археологическите резервати на община Шумен в притегателен център на археологическия хоби туризъм.

Културен туризъм - Градът запазва и развива една разностранна културна активност във и извън историческите места, намиращи се на територията на общината. Тук работят държавни, регионални и общински културни институти, като: ДКТ „В. Друмев“, РИМ, РБ "Ст. Чилингиров", ХГ „Е. Карамихайлова“, ДФ, 12 читалища, разположени на територията награда и 34 - на територията на общината, чиято разностранна и богата културна продуктивност.

Събитиен туризъм - Обхваща събития от културния календар:

- Майски културни празници;
- Международен фестивал "Друмевци театрални празници Нова българска драма";
- Международно биенале за съвременно изкуство;

- Международен карнавал на плодородието;
- Национални детски театрални празници;
- Национален конкурс за пианисти и цигулари “П. Владигеров”;
- Национален конкурс за пианисти и цигулари;
- Европейски дни на наследството;
- Национален конкурс за изпълнение на унгарска и българска песен.

Поклоннически туризъм - включва Томбул джамия, Църква “Св. Три светители”, Църква “Свето Възнесение”, Арменска църква “Св. Асвизазин” (Света Богородица), Църква “Св. пророк Илия”, кв. Дивдядово, Манастир “Свети апостоли Петър и Павел”, с. Златар, Католическият манастир с. Царевброд.

Винен туризъм - Винени турове се организират от Домейн Бойар. По време на обиколката туристите сами виждат как съвременното винарство наследява традицията. Туристите се посрещат от технолог, който е и обучен винарски гид и запознава с най-важните аспекти на модерното винарство.

Характерен за региона е пелина, който се дегустира в избата на братя Вичеви с. Осмар. Дегустацията включва беседа, разкриваща историята на избата, проследяване на технологичния процес при производството на уникалната напитка, запознаване с традициите в пелино - и винопроизводството, особеностите на различните сортове грозде, техните характеристики и показатели.

Екологичният туризъм - в съчетание с други алтернативни форми на отдих, осигурява възможности за целогодишно продължаване на активния сезон и е значимо средство за поминък на местните общности, особено в по-малките селища на региона. Регионът предлага възможности за целогодишни посещения на уникални природни територии, разполагащи с богато и изключително добре съхранено биоразнообразие, съчетано със значимо културно - историческото наследство. На основата на преминаващия през региона втори по големина европейски миграционен път на грабливи, водолюбиви и пойни видове птици (Via Pontica) и наличието на значими влажни зони, възможностите за орнитологичен туризъм, са от международно значение и са водещи за региона.

Образователно-познавателен туризъм - Природен парк “Шуменско плато” има възможност да се специализира като специфична територия за обучение и специализиран туризъм (образователен и познавателен). ПП „Шуменско плато“ предлага възможности за осъществяване на разнообразни природозащитни, образователни инициативи в Информационния център на парка и „Горското училище“. Природозащитните проекти, които се осъществяват с учебните заведения и преподавателите, са едно от най-важните средства за възприемането и постигането на целите на защитената територия.

Селски туризъм - Регионът предлага благоприятни възможности а развитието му. В туристическия пакет услуги на местните туроператори са включени автентични селски къщи ("Свещаровата къща в с. Осмар", "Йордановата къща" в село Мараш, Къщата на леля Христина в с. Мадара, къщи за гости "Омая", Куманови къщи) запазили духа на традиционния български бит. В уюта на селската обстановка туристите се радват на гостоприемството на стопаните, които предлагат студена ракия, салата от зеленчуци и собственооръчно приготвен местен специалитет. В "Осмарска изба" посетителят може да проследи технологичният процес на прочутия пелин от лозата до бутилирането и отлежаването, съчетано с дегустация на различни сортове.

Ловен туризъм - За любителите на лова в национален резерват "Паламара" се организират пътувания по специални маршрути, съобразени с възможностите за лов на различни видове животни. Любителите на лова и риболова в ловните стопанства и хижи имат достъп до широка гама от допълнителни услуги: осигуряване на водачи, оценители на трофеи, преводачи, възможност за наемане на специализирана транспортна техника, ловни кучета и други.

Конен туризъм - предлага се в конезавод "Кабюк", с. Коньовец. Това е най-старият конезавод в България, открит през 1864 г. На територията му са разположени единственият в България "Музей на коня", лятната резиденция на княз Ал. Батенберг - "Музей на Съединението" и експозиция от икони. За туристите се устройват атракции с коне и понита, обиколка на района с файтон и езда на хиподрума.

Социален туризъм - Шумен разполага със сравнително добра база за спортни занимания и развлечения. Възможности за спорт предлагат два стадиона, три спортни зали, тенис корт, конна база, градски басейн, модерен спортно-развлекателен комплекс, комплекс за модерни спортове (скейтборд, фрийръъри, байкъри), множество фитнес зали.

Редица нови археологически обекти в района са с възможности за превръщане на туристически атракции:

- Халколитен некропол при с. Сушина;
- Трако-римско светилище в м. „Бабанов” в НИАР „Мадара” проучвания;
- Светилище в м. „Червената скала” край с. Живково общ. Хитрино;
- Старобългарското землено укрепление при с. Коньовец;
- Средновековен комплекс Кирика в границите на НИАР „Мадара”;

След проучването, консервационните и реставрационните дейности в новооткритите археологически обекти, ще трябва да се изготвят проекти за туристическа адаптация и социализация на районите около тях, изграждане на инфраструктура, комуникации и реклама.

Занаяти - Шуменските занаяти водят началото си от дълбока древност. Развиват се занаятите, свързани със земеделието и домашния бит - кожарство, шивачество, тъкачество, железарство.

Инфраструктура и човешки ресурси

Въпреки, че транспортната инфраструктура в общината е сравнително добре развита, състоянието на туристическата инфраструктура е незадоволително. Системата за визуална информация (указателни и информационни табели) е недоразвита (липсват интерактивни форми за представяне на туристическите атракции) и най-често представена само на български език. Липсват устроени паркинги, санитарни възли, а на някои места, дори ток и вода.

На територията на общината работят 10 места за настаняване с по-малко от 10 легла и 25 места за настаняване с повече от 10 легла. Най-големи са Хотелски комплекс „Шумен” с 257 легла и хотел „Мадара” с 132 легла. Хотелски комплекс „Шумен” е единствения с категория „Четири звезди“.

На територията на общината работи туристически културно-информационен център, който поддържа база данни за туристическите обекти и се грижи за тяхното информационно и рекламно осигуряване. Има 10 лицензирани туроператори и 4 туристически агенции.

От гледна точка на ефективността в използването на наличната база е важно да се проследи динамиката на нощувките. Данните от таблица 8 повтарят тенденцията на развитие на общинската икономика - т.е. стойностите на показателите през 2012г. са по-високи от тези през 2007г., като след 2010г. се очертава трайна тенденция на подобряване. Другите изводи, които могат да се направят касаят:

- Националността на туристите - общината остава предпочитана дестинация по-скоро за български туристи. Град Шумен няма изграден международен имидж на туристическа дестинация.
- Използвания капацитет на местата за настаняване е далеч под наличния.

Таблица 8: Основни показатели в туризма.

Източник: ТСБ Шумен, 2008-2013г.

	Реализирани нощувки-брой			Пренощували лица - брой			Използваемост на леглодено нощията - %	Приходи от нощувки - лева	
	Общо	от българи	от чужденци	Общо	Българи	Чужденци		Общо	От чужденци
2007	51 355	39 216	12 139	34 568	25 289	9 279	14.80%	1 882 187	543 648
2008	45 352	34 047	11 305	33 394	24 613	8 781	11.70%	1 947 673	540 601

	Реализирани нощувки-брой			Пренощували лица - брой			Използваемост на леглодено нощията - %	Приходи от нощувки - лева	
	Общо	от българи	от чужденци	Общо	Българи	Чужденци		Общо	От чужденци
2009	33 563	24 965	8 598	24 445	18 157	6 288	8.70%	1 417 867	361 929
2010	31 457	20 301	11 156	23 711	16 434	7 277	8.40%	1 194 507	434 761
2011	49 283	34 794	14 489	30 850	24 158	6 692	15.30%	1 719 110	544 787
2012	56 259	40 990	15 269	34 632	27 923	6 709	19%	1 867 907	577 275

За успешното развитие на туризма от съществено значение е квалификация на кадрите, ангажирани в туристическата инфраструктура и атракции. При това нуждите от квалификация и изисквания за специфични умения са различни за различните категории длъжности в туристическата индустрия. Систематизираното инвестиране в специализирано обучение и развитие на човешките ресурси, включително и с финансиране по ОПРЧР трябва да е в дневния ред на компаниите, работещи в туристическия сектор.

Друго направление, по което трябва да се работи касае Шуменския университет „Еп. К. Преславски“- специалностите „Туризъм“ и „Екология и опазване на околната среда“, и частните професионални колежи по туризъм „Шумен“ и „А. Константинов“ и е свързано с модернизиране на МТБ и осъвременяване на учебните планове и програми за обучение по туризъм и осигуряване на тяхната адаптивност спрямо променящите се потребности на пазара на труда. Финансиране на подобен тип дейности е предвидено по оперативните програми „Региони в растеж“ и „Образование и наука за интелигентен растеж“.

Стратегията за развитие на туризма на територията на общината е за изтеклия период 2009-2013г. Предстои разработването на Стратегия за нов ??? годишен период.

Commented [M3]: ??????какъв ще е периода на новата стратегия

ИЗВОДИ

- ✓ Община Шумен е в групата на общините с качествени рекреационни ресурси, но ограничено туристическо развитие и слабо влияние на туризма в социално-икономическото развитие;
- ✓ При наличното културно-историческото и природно богатство община Шумен трябва да се стреми да превърне туризмът във фактор за растеж на общинската икономика. Стремежът към тази цел е свързан и с преодоляване на следните недостатъци:
 - Липса на единен туристически продукт - за общината и за региона;

- Липса на единна информационно-резервационна система - за общината и за региона;
 - Липса на ясна дългосрочна визия за развитието на туризма в региона;
 - Ниско ниво на комфорт и качество на обслужването;
 - Липса на общо маркетингане на региона;
 - Липса на трайни контакти с международни нишови оператори;
 - Неразвито клъстерно сътрудничество;
 - Недостатъчна степен на експониране, социализиране, оборудване и техники, включително програми за интерпретация и анимация.
- ✓ Новата Стратегия за развитие на туризма трябва да си постави за цел да превърне даденостите на региона във фактор за диверсифициране на икономическите дейности. Природните и културно-исторически ресурси притежават потенциала за развитие на местната икономика чрез разнообразяване на икономически дейности и за създаване на нови форми на заетост в региона в областта на услугите, свързани с туристическия продукт, занаятите и творческите индустрии. Така насърчаването на развитието на туризма в региона ще допринесе за по-пълно реализиране на местния икономически потенциал и ще доведе до устойчив растеж и създаване на заетост.

5. ОБЩНСКИ ТЪРГОВСКИ ДРУЖЕСТВА

На територията на общината работят следните общински търговски дружества:

- “Общински пазари“ ЕООД - управление и отдаване под наем на покрити и открити недвижими имоти и съоръжения за извършване на търговска дейност, организиране на базари и други дейности, незабранени от закона.
- Общинско предприятие “Стопанска и охранителна дейност” с 148 заети лица по щатно разписание- охрана на общински обекти; охрана на имущество на физически и юридически лица, на сгради, помещения и стопански обекти.
- Общинско предприятие “Паркинги, гаражи и благоустройство” с 68 заети лица по щатно разписание - управление и търговска експлоатация на паркинги и гаражи - общинска собственост, осъществяване на контрол върху спазването на правилата за паркиране от водачите на пътни превозни средства.
- ОП “Обреден дом” с 30 заети лица по щатно разписание - организиране и извършване на официални семейни обреди; осигуряване и извършване на свързаните с тях услуги; символи и реквизити; поддържане на обредни сгради; съдействие за провеждане на други празници и обреди; дейност по управление и стопанисване на Гробищните паркове в гр. Шумен и кварталите.

- Общинско предприятие за туризъм "Мадарски конник" с 14 заети лица по щатно разписание - предоставяне на туристическа информация, оформяне на нови маршрути, провеждане на активен маркетинг и реклама на туристическия продукт, експониране на туристическите обекти на община Шумен на национални и международни туристически изложения, управление на общински имоти и извършване на стопанска дейност във връзка с предмета на дейност на предприятието.
- Общинско предприятие "Общински жилища и имоти" с 40 заети лица по щатно разписание - управление, отдаване под наем и поддържане на общински жилища и нежилищни имоти.
- Общинско предприятие "Общински медиен център" с 14 заети лица по щатно разписание - радио и телевизионна дейност по смисъла на чл. 1, ал. 2 от Закона за радиото и телевизията; производство на филми, видео и звукозаписи; печатна дейност; разработка и реализация на медийни продукти.

Освен договора с концесионера „Индустриален парк Шумен“ АД, община Шумен е подписала и друг договор за концесия с предмет извършване на търговска дейност, осъществявана върху имот "Общинска тенис база" в гр. Шумен с концесионер Тенис клуб "Шумен". Концесиите не са ПЧП по смисъла на Закона за публично-частното партньорство, в сила от 1.01.2013 г.

6. ФИНАНСОВО СЪСТОЯНИЕ НА ОБЩИНА ШУМЕН

Финансовото състояние на община Шумен, по подобие и на другите общини в страната се оценява от Министерството на финансите въз основа на четири групи показатели:

- 1) Показатели за финансова самостоятелност, които отчитат:
 - Делът на собствените приходи, намалени с помощи и дарения от чужбина от общите постъпления;
 - Покритието на разходите за местни дейности със собствени приходи, намалени с помощи и дарения от чужбина.
- 2) Показатели за финансова устойчивост, които отчитат:
 - Бюджетното салдо спрямо общите постъпления;
 - Размерът на дълга, като процент от годишния размер на собствени приходи, намалени с помощи и дарения от чужбина и изравнителна субсидия;
 - Делът на просрочените задължения от годишния размер на собствените приходи, намалени с помощи и дарения от чужбина и изравнителната субсидия.
- 3) Показатели за ефективност, които отчитат:
 - Населението на един общински служител;
 - Делът на разходите за заплати и осигуровки в общите разходи.

- 4) Показатели за инвестиционна активност, които отчитат:
- Делът на капиталовите разходи в общите разходи.

при прилагане на специално разработена Методика за оценка на финансовото състояние на общините.

Таблиците по-долу представят оценките на Министерството на финансите за 2011г. и за 2012г. по всеки показател:

Показатели за финансова самостоятелност							
1. Дял на собствените приходи от общите постъпления				2. Покритие на разходите за местни дейности със собствени приходи			
31.12.2011г.	Оценка	31.12.2012г.	Оценка	31.12.2011г.	Оценка	31.12.2012г.	Оценка
32.65%	32.65	34.39%	34.39	56.02%	56.02	83.69%	83.69

Показатели за финансова устойчивост															
3. Бюджетно салдо спрямо общите постъпления				4. Размер на дълга, като процент от собствени приходи и изравнителна субсидия				5. Просрочени задължения като процент от собствени приходи и изравнителна субсидия				5. Просрочени задължения като процент от собствени приходи и изравнителна субсидия			
31.12.2011г.	Оценка	31.12.2012г.	Оценка	31.12.2011г.	Оценка	31.12.2012г.	Оценка	31.12.2011г.	Оценка	31.12.2012г.	Оценка	31.12.2011г.	Оценка	31.12.2012г.	Оценка
-15.38%	84.62	-3.89%	96.11	66.80%	33.20	58.53%	41.47	7.31%	92.69	5.25%	94.75	7.31%	92.69	5.25%	94.75

Показатели за ефективност							
6. Население на един общински служител				7. Дял на разходите за заплати и осигуровки в общите разходи			
31.12.2011г.	Оценка	31.12.2012г.	Оценка	31.12.2011г.	Оценка	31.12.2012г.	Оценка
386	68.3	433	47.7	38.40%	61.60	51.16%	48.84

Показател за инвестиционна активност			
8. Дял на капиталовите разходи в общите разходи (инвестиционна активност)			
31.12.2011г.	Оценка	31.12.2012г.	Оценка
25.40%	25.40	14.13%	14.13

Средната оценка на община Шумен за 2011г. е 39.92 и я поставя в Група 4 на консолидираща се община. Характеристиките са: Разходите в тази категория не се покриват напълно от приходите на общината. Възможно е натрупването на дълг да застраши водената фискална политика. Нивото на прозрачност на финансовата информация е ниско, контролът и наблюдението не са своевременни. Методиката за управление на риска трябва да се подобри.

През 2012г. обаче община Шумен преминава в по-благоприятната Група 3 на Дobre развиваща се община (оценка 41.92). Характеристиките са: Приходите на общината като цяло са недостатъчни, за да покрият нуждите на инфраструктурното развитие, което води до натрупване на умерен дълг в общината. Нивото на прозрачност и надеждност на финансовата информация е добро, въпреки, че финансовите отчети може да не са толкова детайлни и пълни в сравнение с предните две категории.

В резултат на подобренията община Шумен се изкачва от 141 място на 107 място сред всичките 264 общини в България. Трябва да се отбележи обаче, че измежду 27 общини с население над 50 000 души, община Шумен е на 21 място, след община Търговище и община Добрич.

Таблица 9: Оценка за финансовото състояние на общините с население над 50 000 души
Източник: МФ

	Общини	Номер по ред в класирането към 31.12. 2012 година		Общини	Номер по ред в класирането към 31.12. 2012 година
1	БУРГАС	7	15	КАЗАНЛЪК	64
2	РУСЕ	13	16	ДОБРИЧ	76
3	СТАРА ЗАГОРА	15	17	ХАСКОВО	78
4	БЛАГОЕВГРАД	19	18	ПЕТРИЧ	95
5	ДИМИТРОВГРАД	27	19	СИЛИСТРА	100
6	ЯМБОЛ	36	20	МОНТАНА	101
7	ВЕЛИКО ТЪРНОВО	38	21	ШУМЕН	107
8	РАЗГРАД	43	22	СЛИВЕН	119
9	ТЪРГОВИЩЕ	46	23	ПАЗАРДЖИК	145
10	ГАБРОВО	48	24	ВИДИН	149
11	ПЛЕВЕН	50	25	КАРЛОВО	170
12	ВРАЦА	53	26	КЪРДЖАЛИ	204
13	АСЕНОВГРАД	57	27	КЮСТЕНДИЛ	248
14	ПЕРНИК	58			

През 2013 година показателите се подобряват с изключение на показателя „Дял на капиталовите разходи в общите разходи“, които от 14.13% към 31.12.2012г. падат на 1.17% към 30.06.2013г.

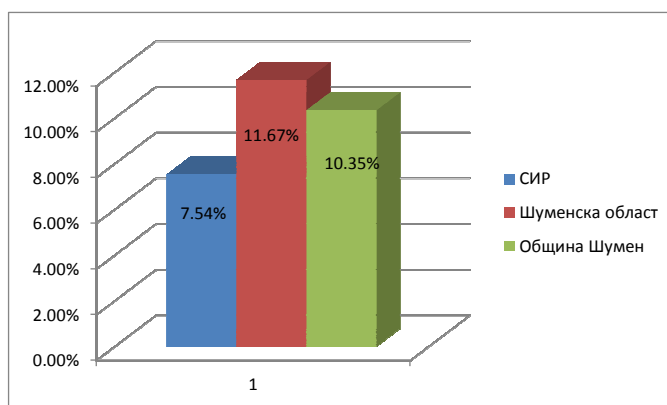
III. РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНАТА СФЕРА И ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

1. ДЕМОГРАФСКА СТРУКТУРА

Население

Брой население

Демографските процеси, които протичат в община Шумен, са характерни както за Шуменска област и Североизточния район, така и за страната. Ниската раждаемост, отрицателният естествен прираст и миграцията са сред основните фактори, довели до намаляване на населението в община Шумен. За периода между последните две преброявания, а именно 2001г.-2011г. населението на община Шумен намалява от 104 456 души през 2001г. до 93 649 души през 2011 г., като за анализирания период намалението е с 10 807 души или с 10.34% (диаграма 1). Населението на Шуменска област за същия период намалява с 11.66%, а в СИР с 7.5%.

Диаграма 1: Намаляване на населението между последните две преброявания през 2001г. и 2011г.

Източник: НСИ, 2012г.

За периода 2007-2012г. най - голямо намаление на населението е регистрирано през 2011 г., когато то намалява с 7667 души. За периода 2007-2012 г. населението на община Шумен намалява средно с 1.78 % на година. Средногодишният абсолютен прираст е отрицателен и показва, че населението в общината намалява средно с 1817 души (таблица 10).

Темпът на прираст показва, че след 2008г. населението намалява, като намаляването е най-силно изразено през 2011 г. в сравнение с 2010 г., когато е -7.6 %. Основните причини за

намаляването на населението са отрицателния естествен прираст, миграцията и влошената възрастова структура на населението, динамиката на които ще бъде разгледана по-долу.

Таблица 10: Динамика на населението на община Шумен към 31 декември през 2007-2012 г.

Източник: НСИ, 2012 г.

Година	Население	Абсолютен прираст	Темп на прираст %
2007	101 780		
2008	101 978	198	0.20%
2009	101 597	-381	-0.37%
2010	100 827	-770	-0.76%
2011	93 160	-7667	-7.60%
2012	92 693	-467	-0.50%
Общо	592 035	-9087	-8.9%

Гъстота на населението

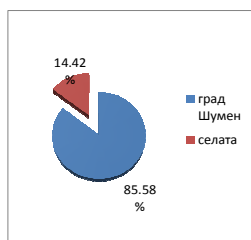
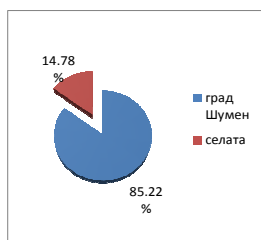
Община Шумен заема 652 кв.км. или 0.57% от територията на страната. Гъстотата на населението е 143.6 ч./кв.м., което е около 0.8 пъти по-малко от гъстотата на населението на страната и 1.10% повече от гъстотата на населението в СИР. Общинския център е с гъстота на населението 4568 ч./кв.м., което е около 31 пъти повече от средната гъстота на населението в общината (диаграма 2).

Диаграма 2: Гъстота на населението на Р България към 01.02. 2011 г.
Източник: НСИ,2012г.

Структура на населението по населени места

Населението на община Шумен се разпределя между 27 населени места, от които 26 са села. По данни на НСИ към 31 декември 2012г., 86 % от населението е концентрирано в гр. Шумен, а останалото население се разпределя между селата от общината. За периода 2007-2012 г. относителният дял на градското население нараства от 85.22% през 2007 г. до около 86.46% през 2012 г. (диаграма 3).

2007 г.

2010г.

2012 г.

Диаграма 3: Структура на населението по местоживее в община Шумен през 2007 г., 2010 г. и 2012 г.
Източник: НСИ, 2012г.

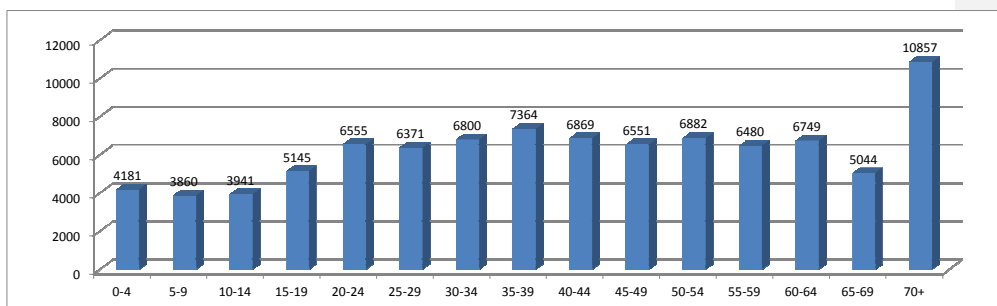
Тенденцията в изменението на населението между градовете и селата е в посока увеличаване на населението на град Шумен, като причините за това са същите, както и за страната - по-добри възможности за професионална и трудова реализация, по-добри условия за обучение на децата в основните и средните училища в града, по-добра инфраструктура и условия за живот.

В област Шумен, най-висок е относителният дял на градското население в община Шумен (86.3%) следвана от община Нови пазар (71.1%).

В община Шумен се наблюдава процес на остаряване на населението, който изключително силно е изразен в селата от общината. Преобладаващата част от населението от 0 до 9 г. (87,3%) живее в град Шумен, а само 12.7 % в селата. Около 89 % от населението на общината в отделните възрастови групи от 10 до 59 г. живее в града. От населението във възрастовата група от 60 до 69 г. 80 % живее в града, а 20 - в селата .

Възрастова структура

За община Шумен, както и за областта, е налице процес на демографско остаряване, изразяващ се в намаляване на абсолютния брой и относителния дял на населението под 15 години и увеличаване на дела на населението на 70 и повече години. Данните от преброяването на населението през 2011 г. показват, че се запазва тенденцията към намаляване на населението във възрастовата група от 0 до 9 г., главно поради ниската раждаемост. Същата тенденция е налице и за възрастовите групи от 10 до 19 г. и от 20 до 29 г. С нарастване на възрастта е налице увеличаване на населението, като най-много лица са регистрирани във възрастовата група 70 години (диаграма 4).

Диаграма 4: Разпределение на населението в община Шумен според възрастта към 01.02.2011 г.

Източник: НСИ, 2012г.

Населението под 20 г. в община Шумен е 17 127 души, или 18.3%, а населението над 60 г. е 22 650 души, което представлява 24,2% от населението на общината (таблица 11). Населението от 0 до 9 г. в град Шумен е 7 019 души, а в селата 1 022 души. Подобно е разпределението и във възрастовата група от 10 до 19 г. - в град Шумен 9 086 души, а в селата 1 157 души.

Таблица 11: Разпределение на населението на община Шумен, в град Шумен и селата според възрастта към 01. 02.2011 г.

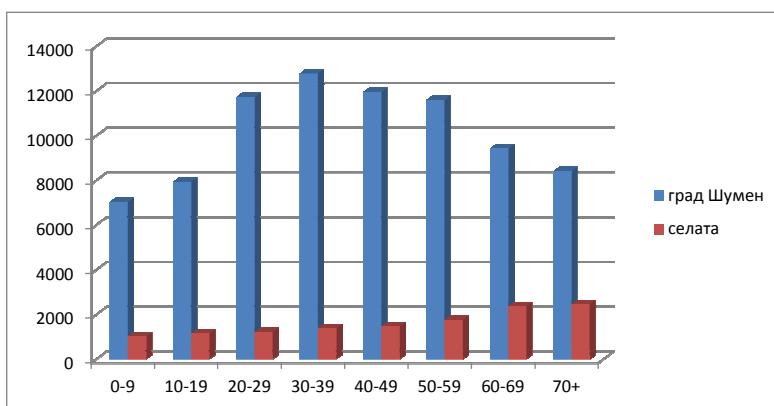
Източник: НСИ, 2012г.

Възраст (г.)	Население на община Шумен		В град Шумен		В селата	
	(бр.)	(%)	(бр.)	(%)	(бр.)	(%)
от 0 до 9	8041	8.59%	7019	8.68%	1022	7.99%
от 10 до 19	9086	9.70%	7929	9.81%	1157	9.04%
от 20 до 29	12926	13.80%	11721	14.50%	1205	9.42%
от 30 до 39	14164	15.12%	12783	15.81%	1381	10.79%
от 40 до 49	13420	14.33%	11957	14.79%	1463	11.44%
от 50 до 59	13362	14.27%	11606	14.35%	1756	13.73%
от 60 до 69	11793	12.59%	9434	11.67%	2359	18.44%
над 70	10857	11.59%	8406	10.40%	2451	19.16%
Общо	93649	100%	80855	100.00%	12794	100.00%

В групата на младите хора се отнася населението до 29 г., което за община Шумен възлиза на 30 053 души, от които 26 669 души живеят в град Шумен, а 3 384 души живеят в селата от общината. Ясно се вижда голямата диспропорция между броя на населението от тази възрастова група в града и селата. Данните за населението в селата потвърждават негативната тенденция от последните 20 години, в които се наблюдава рязък спад на населението до 29 г., а и в следващите възрастови групи, за сметка на нарастване на населението над 60 г. и особено над 70 години. Тенденцията на намаляване на населението в трудоспособна възраст

ще се запази и през следващите години поради намаляването на населението под трудоспособна възраст.

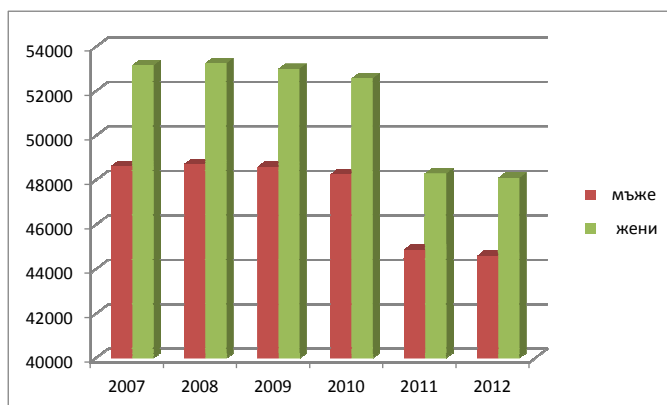
Във всички възрастови групи, населението е повече в град Шумен от същото в селата. Видно от диаграма 5, за разпределението на населението в селата според възрастта, е характерно нарастване на броя на населението във възрастовите групи над 60 г.. Що се касае до град Шумен най-многобройно е населението във възрастовата група 20-49 години.

Диаграма 5: Разпределение на населението на в град Шумен и селата според възрастта към 01.02.2011 г.
Източник:НСИ,2012г.

Полова структура

Структурата на населението по пол за община Шумен е сходна със структурата на областта и страната. За периода 2007-2012 г. жените в общината са повече от мъжете и техният относителен дял е около 52% (диаграма 6). В община Шумен на 100 мъже се падат 105 жени, при среден показател за страна 106. В селата жените имат минимален превес над мъжете.

Диаграма 6: Разпределение на населението на община Шумен по пол
Източник: НСИ, 2012г.

Естествен прираст на населението в общината

Върху динамиката на населението най-голямо влияние оказва естественото движение на населението. През 2007 г. в община Шумен са родени 1 002 деца. През следващите години, с изключение на 2008г. броят на родените деца намалява, като през 2012г. са родени 884 (таблица 12). Родените деца в област Шумен през 2007 г. са 2 081, нарастват до 2 084 през 2009 г., но в следващите години намаляват и през 2012 г. са родени 1 777 деца. Същата тенденция се наблюдава и в страната.

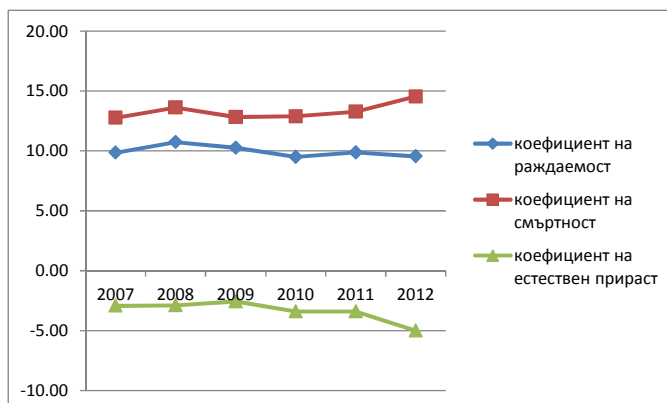
Таблица 12: Естествено движение на населението на Р България, област Шумен и община Шумен за периода 2007-2012 г.
Източник: НСИ, 2012г.

Година	Естествен прираст								
	Република България			Област Шумен			Община Шумен		
	родени	умрели	прираст	родени	умрели	прираст	родени	умрели	прираст
2007	75349	113004	-37655	2081	2849	-768	1002	1300	-298
2008	77712	110523	-32811	2106	2900	-794	1094	1389	-295
2009	80956	108068	-27112	2084	2669	-585	1042	1303	-261
2010	75513	110165	-34652	1916	2806	-890	957	1300	-343

Година	Естествен прираст								
	Република България			Област Шумен			Община Шумен		
	родени	умрели	прираст	родени	умрели	прираст	родени	умрели	прираст
2011	70846	108258	-37412	1832	2694	-862	919	1236	-317
2012	69121	109281	-40160	1777	2787	-1010	884	1348	-464

Ниската раждаемост е проблем не само за общината и тя трябва да обект на национална програма за повишаване на раждаемостта, защото в следващите години диспропорцията между населението под трудоспособна и над трудоспособна възраст ще се задълбочи.

Видно от диаграма 7, смъртността в община Шумен е със значително по-високи стойности от раждаемостта. Тази тенденция се запазва през целия анализиран период. Коефициентът на смъртност за община Шумен бележи тенденция към нарастване от 12.77 % през 2007 г. до 14.54 % през 2012 г. Коефициентът на раждаемостта се променя около 10 %.

Диаграма 7: Коефициенти на раждаемост, смъртност и естествен прираст на 1000 души за община Шумен за периода 2007-2012 г. Източник: НСИ, 2012г.

Коефициентът на естествен прираст в общината през последните години се движи в интервала от -2.93% през 2007г. до -5.01% през 2012г.

Основната причина отрицателния естествен прираст е ниската раждаемост през последните години, която е резултат от негативното влияние на редица социални,

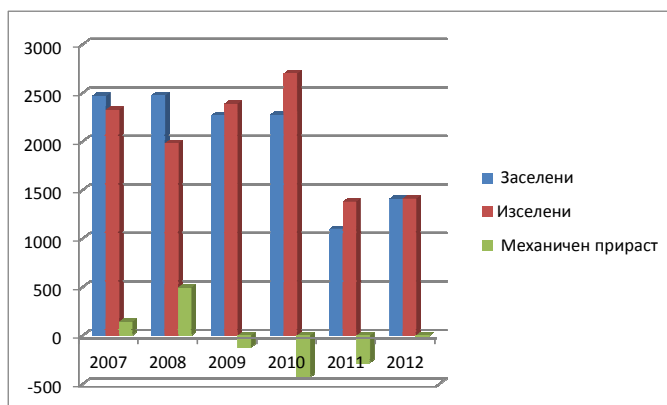
икономически, демографски и други фактори. Недостатъчната материална осигуреност на семействата, намаляването на фертилния контингент през последните години, изменението във фертилното поведение и психическата нагласа за малко деца, снижаването на жизнения стандарт, безработицата и др. са сред факторите, довели до ниската раждаемост в последните 20 години.

Миграционни процеси

За последните 6 години (2007г.-2012г.) в община Шумен се наблюдава следната тенденция: превес на заселванията над изселванията до 2008г.; обръщане на тенденцията след 2008г.; пика на отрицателен механичен прираст е през 2010г., след което започва да намалява и достига -3 през 2012г. Същата тенденция се наблюдава на ниво област Шумен. Трябва да се отбележи, че данните на ниво област и съответно община са по-добри от тези на национално ниво, което поставя община Шумен в по-благоприятна ситуация, защото миграцията оказва негативен ефект върху възпроизводството на населението - чрез изселване на жени в детеродна възраст се понижава равнището на потенциалния бъдеща раждаемост (таблица 13).

Таблица 13: Механично движение на населението на Р България, област Шумен и община Шумен за периода 2007-2012 г.
Източник: НСИ, 2012г.

Година	Механичен прираст								
	Република България			Област Шумен			Община Шумен		
	заселени	изселени	прираст	заселени	изселени	прираст	заселени	изселени	прираст
2007	152496	153893	-1397	4289	4594	-305	2467	2325	142
2008	121344	122220	-876	3818	4104	-286	2474	1981	493
2009	139098	154827	-15729	3917	4721	-804	2266	2386	-120
2010	155212	179402	-24190	4045	5042	-997	2273	2700	-427
2011	95368	100163	-4795	2405	2585	-180	1099	1379	-280
2012	96300	98812	-2512	2817	2661	156	1406	1409	-3

Диаграма 8: Механично движение на населението на община Шумен за периода 2007-2012 г.

Източник: НСИ, 2012г.

През 2009 г. и 2010 г. нараства броят на изселилите се от община Шумен, като основната причина за това е започналата икономическа криза, в резултат на която много лица губят своята работа или работят на непълнен работен ден. Точно това са и основните причини, поради които много лица, основно на възраст до 29 г. отиват да търсят трудова реализация извън общината, като се ориентират към големите градове в страната, особено към Варна, а голяма част и към работа в чужбина. Данните показват, че около 40 % от изселилите са на възраст между 20 г. и 39 г. В резултат на изселванията на млади хора от общината, е налице процес на депопулация, последиците от който ще се проявяват в следващите години.

В основата на нарастването на обема на миграцията са редица икономически и социални причини, и най-вече търсенето на работни места. Предимно хората в активна възраст и с висока степен на образование и квалификация са склонни да мигрират. В резултат на това се получава струпване на население в големите градове, за сметка на намаляване на населението на по-малките градове и селата. Миграционните процеси водят до влошаване на възрастовата структура на населението и оказват негативно влияние върху социално-икономическото развитие на общината.

Етническа структура на населението

Към датата на последното преброяване от 2011г., най-многобройната етническа общност в област Шумен е българската. Към нея се самоопределят 99 446, или 59.2% от лицата, отговорили на доброволния въпрос.

Турската етническа група е втората по численост. Към 1.02.2011 г. 50 878, или 30.3% от всички лица, доброволно декларирали етническата си принадлежност, са се самоопределили като част от нея. Област Шумен е една от десетте области, в които дялът на турската етническа група е по-висок от този за страната (8.8%).

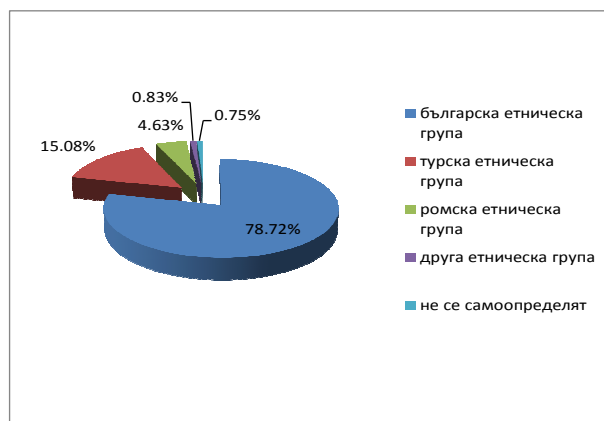
Ромският етнос е третият по численост в областта. Към 1.02.2011 г. той наброява 13 847 души с относителен дял от 8.2%.

Към други етнически групи са се самоопределили 2 093 души, или 1.2%.

Лицата, които не се самоопределят, са 1 688, или 1.0% от отговорилите.

На доброволния въпрос за етническа принадлежност не са отговорили 12 576 лица, или 7.0% от населението в областта.

В половината от общините на област Шумен преобладава населението от българската етническа общност. Най-висок е относителният му дял в община Шумен (78.7%) - диаграма 9.

Диаграма 9: Етническа структура на населението в община Шумен към 01.02.2011г.
Източник: НСИ, 2011г.

Турската етническа група е втората по численост, като към нея са се самоопределили 13 179 души, или 15.08% от населението. Третият по численост е ромският етнос, който наброява 4 042 души с относителен дял 14.63%.

Изследването на етническата структура е полезно, тъй като на тази основа анализът може да се разшири и като се включат признаците „грамотност”, „завършено образование”, „икономическа активност” и т.н.

Познаването на етническата структура на населението от общината има важно значение при разработването на програми за повишаване на грамотността, за включване в програми за усвояване на професии, за завършване на основно и средно образование и др., които са насочени към конкретни етнически групи, главно от ромски произход, с цел интегрирането им в обществото, намаляване на социалната изолация и даващи им възможност за трудова реализация.

В тази връзка трябва да се отбележи, че община Шумен изпълнява План за действие за интегриране на гражданите в уязвимо социално-икономическо положение. Като основна непосредствена целева група на плана са идентифицирани 4042 български граждани от ромски произход и други в уязвимо социално-икономическо положение, живеещи в сходна на ромите ситуация, разпределени в следните райони:

- кв. „Витоша” и кв. „Млада гвардия” на територията на гр. Шумен;
- обособени компактни групи ромско население в кв. Дивдядово, кв. Макак, кв. Мътница и в с. Салманово, с. Ивански, с. Градище, с. Друмево, с. Мадара, с. Струино, живеещи в масивни, полумасивни и паянтови жилищни пострройки.

В Плана са набелязани задачи и дейности, чиито цели са:

- Обхващане и задържане на ромските деца и ученици в образователната система, осигуряване на качествено образование в мултикултурна образователна среда;
- Осигуряване на равенство в достъпа до качествени здравни услуги и превантивни програми на лица от ромски произход, живущи или временно пребиваващи в териториалните предели на община Шумен;
- Осигуряване на равен достъп до здравни услуги на лицата в неравностойно положение, принадлежащи към етнически малцинства;
- Повишаване броя на квалифицираните роми, работещи в здравната система. Устойчиво развитие в количествен и качествен план на медиаторството и други форми на работа за и в общността (здравно социални центрове и др.) в териториалните предели на община Шумен;
- Повишаване на здравните знания и осигуряване на достъп до здравна информация;
- Преодоляване на културните бариери в общуването и всякакви форми на дискриминационни нагласи в здравното обслужване;
- Разширяване обхвата на здравноосигурените лица от ромска общност, живущи в община Шумен;
- Подобряване на достъпа на ромите до пазара на труда и повишаване на дела на заетите сред тях;

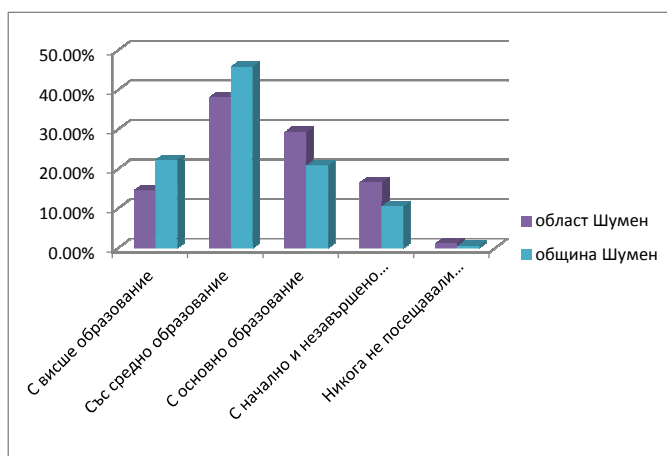
- Гарантиране правата на гражданите, с акцент върху жените и децата, защита на обществения ред, недопускане и противодействие на проявите на нетолерантност и на езика на омразата;
- Насърчаването на културното многообразие и популяризирането на ромската култура, традиции, обичаи и творчество;
- Подобряване на жилищните условия, включително и на прилежащата техническа инфраструктура.

Образователна структура

Образователната структура на населението на 7 и повече навършени години значително се подобрява през 2011 г. в сравнение с предходните години, следвайки ясно изразената тенденция на увеличаване на броя и дела на населението с висше и средно образование при същевременно намаляване на броя на лицата с основно и по-ниско образование.

Към 1.02.2011 г. броят на лицата с висше образование в област Шумен е 24 538 души, или всеки седми (14.5%) е висшист, а лицата, завършили средно образование са 64 319 (38.1%). Делът на лицата с начално и по-ниско образование е 18.0%.

Най-образовани са жителите на община Шумен, където 22.2% от лицата са с висше образование. Видно от диаграма 10 образователната структура на населението в община Шумен е по-благоприятна от същата в областта - населението със завършено висше и средно образование е повече от същото в областта, докато населението в категориите „основно образование“, „начално и незавършено начално образование“ и „никога не посещавали училище“ е по-малко от същото в областта.

Диаграма 10: Население на 7 и повече навършени години в област Шумен и община Шумен по завършено образование
Източник: НСИ, 2011г

Таблица 14 представя данните за образователната структура на населението в община Шумен по етническа принадлежност.

Таблица 14: Население на 7 и повече навършени години в община Шумен по завършено образование и етническа принадлежност.
Източник: НСИ, 2011г.

	С висше образование	Със средно образование	С основно образование	С начално и незавършено начално образование	Никога не посещавали училище
българска етническа група	17366	32009	10899	4802	142
турска етническа група	987	4822	4484	1876	105
ромска етническа група	26	276	1407	1674	143

ИЗВОДИ:

- ✓ Продължава да се задържа тенденцията за отрицателен естествен прираст на територията на община Шумен;
- ✓ Механичният прираст има по-благоприятно движение от естествения. По този индикатор, общината показва много по-добри резултати, което я поставя в по-благоприятна ситуация, защото миграцията оказва негативен ефект върху възпроизводството на населението - чрез изселване на жени в детеродна възраст се понижава равнището на потенциалния бъдеща раждаемост;
- ✓ Образователната структура на населението е най-благоприятната в областта.

7. Икономическа активност на населението и пазар на труда

Икономическа активност

Икономически активното население обхваща всички лица на 15 и повече навършени години, които са заети или безработни.

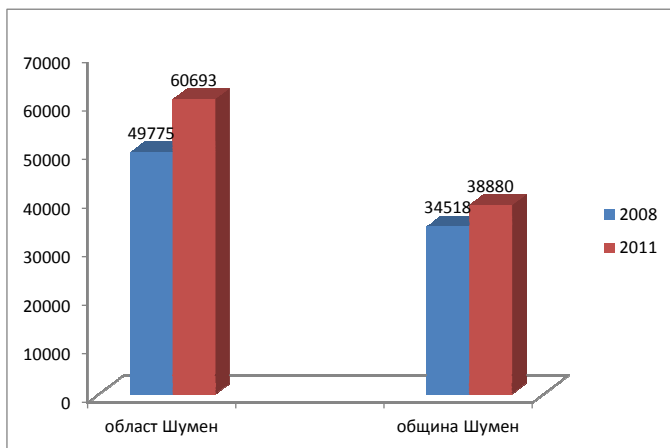
Към края на 2008 г. икономически активните лица в трудоспособна възраст в община Шумен са 36 538 души. Коефициентът на икономическа активност (съотношението между икономически активните лица и населението над 15 години) е 54,07%. Показателят отбелязва ръст спрямо предходните години, когато е съответно 52,79% (2006) и 53,34% (2007).

Към 1.02.2011 г. (датата на последното преброяване) в област Шумен има 77 092 икономически активни лица, или 49.7% от населението на възраст 15 и повече навършени години. Икономически неактивните лица на 15 и повече навършени години са 78 153, или 50.3%.

Към същата дата икономически активните лица в община Шумен са повече - 45 208 души, или 56.2% от населението на възраст 15 и повече навършени години. Показателят е благоприятен от същият за областта. Аналогичен извод може да се направи за икономически неактивните лица на 15 и повече навършени години, които са 43.8% от населението на възраст 15 и повече навършени години.

Заетост и безработица

За периода 2008-2011 година се наблюдава увеличение на заетите лица в община Шумен. Те нарастват от 34 518 през 2008 г. до 38 880 през 2011г. Подобна е и тенденцията на ниво област - диаграма 11.

Диаграма 11: Динамика на броя на зетите лица в област Шумен и община Шумен за 2008г. и 2011г.

Източник: НСИ, 2011г.

За област Шумен към 1.02.2011 г. коефициентът на заетост, изчислен като отношение на броя на зетите лица към населението във възрастовата група 15 - 64 навършени години, е 49.2%. Коефициентът на безработица, изчислен като отношение на броя на безработните лица към икономически активното население във възрастовата група 15 - 64 навършени години, е 20.3%.

В община Шумен към 1.02.2011 г. и двата показателя са по-благоприятни - съответно коефициентът на заетост е 59.1%, с 9.9 процентни пункта по-висок от този за областта, а коефициентът на безработица е 14.0%, с 6.3% по-нисък от този за областта.

По данни на ДБТ-Шумен за периода 2007-2013 г. най-малко са регистрираните безработни през 2007г. (2 196), като през следващите години броят им нараства с изключение на 2010г., когато се регистрира спад в сравнение с 2009г. - таблица 15.

Таблица 15: Регистрирани безработни лица в периода 2007 - 2013г.

Източник: ДБТ-Шумен, 2013г.

По пол и образование

Регистрирани	В това число
--------------	--------------

	всичко	жени	с работническа квалифика ция	специалисти	с висше образование
към 31.12.2007 г.	2196	1378	416	544	282
към 31.12.2008 г.	2020	1276	414	599	369
към 31.12.2009 г.	3506	1821	884	1076	541
към 31.12.2010 г.	2816	1576	710	820	438
към 31.12.2011 г.	2854	1571	706	884	532
към 31.12.2012 г.	3102	1780	768	955	568
към 31.12.2013 г.	3259	1858	962	899	509

По възраст

	към 31.12 2007 г.	към 31.12 2008 г.	към 31.12 2009 г.	към 31.12 2010 г.	към 31.12 2011 г.	към 31.12 2012 г.	към 31.12 2013 г.
до 19 г. вкл.	75	40	49	42	30	33	33
от 20 до 24 г. вкл.	148	135	278	197	234	234	228
от 25 до 29 г. вкл.	217	218	325	258	327	342	342
от 30 до 34 г. вкл.	244	211	380	331	309	394	350
от 35 до 39 г. вкл.	243	207	345	317	323	377	383
от 40 до 44 г. вкл.	211	208	424	315	326	363	378
от 45 до 49 г. вкл.	235	242	415	322	329	373	346
от 50 до 54 г. вкл.	331	322	528	408	399	386	412
над 55 г.	492	437	762	626	577	600	787

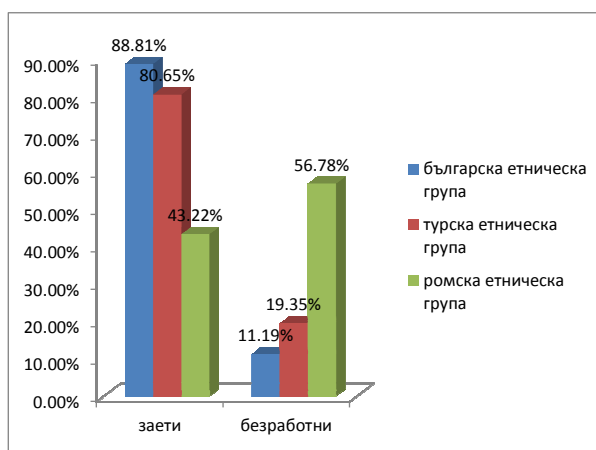
За периода 2007-2013г. 57% от регистрираните безработни са жени. Най-висок е броят на безработните с образователна квалификационна степен „Специалист“, следвани от лица с работническа квалификация. Най-малък е броят сред лицата с висше образование.

Проследяването на динамиката на безработните лица до 29 г. показва, че е налице тенденция към нарастване през последните четири години, което превръща младежката безработица в значителен проблем за общината. Това се дължи основно на неблагоприятната образователно-квалификационна структура на част от безработните в тази група.

Безработицата сред младежите се отразява неблагоприятно върху настоящата и бъдещата им реализация. Други причини за високата безработица сред младежите са: несъответствие между броя на завършилите учебни заведения с определени професии и специалности и реалното търсене на пазара на труда; изискванията на работодателите да наемат на работа работници и специалисти с професионален опит и трудов стаж; липса на квалификация, специалност и професия сред част от безработните младежи.

В незавидно положение се намира възрастовата група 55 и повече години, чийто дял в регистрираните безработни е най-висок. Като се има предвид, че безработните, попадащи в тази група, много трудно си намират работа, то трябва да се разработят мерки и да се използват възможностите, които предоставят различните програми за включването им в курсове, осигуряване на възможност за работа по програми за временна заетост и др.

За община Шумен са налице и значителни различия по отношение на участието на пазара на труда на лицата от различните етнически групи. Към датата на последното преброяване от 2011г. най-много заети от икономически активното население има в българската етническа група (88.81%), следвана от турската етническа група (80.65%). Съответно най-малко са безработните от българската етническа група (11.19%) - диаграма 12.

Диаграма 12: Заети и безработни лица от икономически активните лица по етническа принадлежност към 1.2.2011г.

ИЗВОДИ

- ✓ Икономическата активност сред трудоспособното население в общината е по-висока от средната за областта;

- ✓ Налице е тенденция към нарастване на младежката безработица през последните четири години;
- ✓ Най-голям дял от безработните са с ниска степен на квалификация и образование, следвани от тези с работническа квалификация. Жените продължават да бъдат мнозинство в групата на безработните;
- ✓ Налице е обективна необходимост за възползване от възможностите, предоставени от Оперативни програми „Развитие на човешките ресурси 2014-2020” и „Образование и наука за интелигентен растеж 2014-2020“, за да се преодолеят структурните недостатъци на безработицата в общината - засилване на икономическата активност, обучения по предприемачество за младежите и продължително безработните, курсове за преквалификация за безработните и заетите лица, модернизиране на образователната система, така че тя в по-голяма степен да отговаря на изискванията на работодателите.

8. Образование

Училища и Обслужващи звена

На територията на община Шумен функционират следните училища и обслужващи звена: 2 начални училища; 10 основни училища; 6 средни общообразователни училища; 2 профилирани гимназии, 6 професионални гимназии. Общинските училища са 19, държавните училища са 6, частното училище е 1 - средно общообразователно духовно училище „Нювваб”. Има и 4 общински обслужващи звена - 2 средношколски общежития, 1 общински детски комплекс (ОДК) и 1 ученическа спортна школа (УСШ).

Шест от основните училищата са в селата:

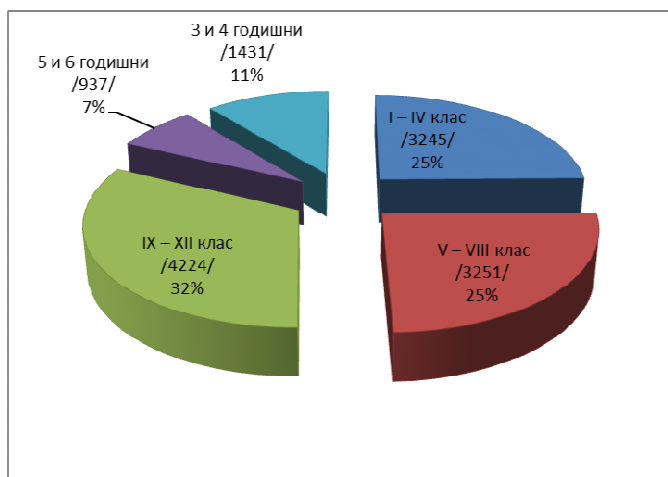
- ОУ "Хр. Ботев" с. Ивански
- ОУ "В. Левски" с. Градище
- ОУ "Св. Св. Кирил и Методий" с. Царев брод
- ОУ "Хр. Ботев" с. Друмево
- ОУ "Панайот Волов" с. Мадара
- ОУ "Н. Вапцаров" с. Дибич

За общинския център е характерно неравномерно разположение на училищата. В централната градска част има четири, а в северните, западните и южните квартали липсват училища.

По данни на общината за началото на учебната 2013/2014 година, общият брой ученици от I до XII клас, обхванати в дневна форма на обучение в общинските и държавните училища е

10 720. Децата на 5 и 6-годишна възраст в задължителна предучилищна подготовка в детски градини и училища са 937. В детските градини се отглеждат, възпитават и обучават 1431 по-малки деца на 3 и 4-годишна възраст. Разпределението на децата и учениците в общинските и държавни училища по образователни степени, етапи и предучилищна подготовка, е както следва:

- I - IV клас - 3245 ученици;
- V - VIII клас - 3251 ученици;
- IX - XII клас - 4224 ученици;
- деца в задължителна възраст за предучилищна подготовка в общинските детски градини и училища (5 и 6 годишни) - 937 деца;
- деца в предучилищна подготовка в детските градини (3 и 4 годишни) - 1431 деца.

Диаграма 13: Разпределение на децата и учениците в дневна форма на обучение
Източник: Община Шумен, 2013г.

На територията на община Шумен функционират 40% от всички училища и обслужващи звена в областта. Делът на общообразователните училища в общината спрямо тези в областта е 34 %, на професионалните гимназии - 60 %, на специалните училища и обслужващите звена - 62%.

През учебната 2007/2008 г. в общинските училища са се обучавали 9698 деца и ученици. През учебната 2013/2014 г. броят на децата и учениците в общинските училища е 8454. Промяната към намаление е следствие от неблагоприятните демографски характеристики.

Ефективността на образователната система зависи от инфраструктурната и кадрова осигуреност на учебните заведения, степента на въвеждане на иновации и технологии, въвеждането на съвременни педагогически практики и интерактивни методи на обучение, стимулиращи усвояването на знания и придобиването на умения. В тази връзка следва да се отбележи, че качеството на образованието е правопрпорционално на инвестициите в него и степента му на достъпност. Средствата, които община Шумен отделя за сектор „Образование“ се увеличават, което е видно от данните в таблица 16:

- За 2013 година общите разходи за образование по отчета на бюджета са увеличени с 47% спрямо същите през 2007 година;
- Общият фонд работна заплата за 2013 год. е нараснал с 55% спрямо 2007 год.;
- Общите разходи за вещева издръжка на образованието (само \$10-00) по видове учебни заведения за периода 2007 - 2013 се увеличават, като нарастването е най голямо за обслужващите звена и ЦДГ. Разходите за вещева издръжка в ЦДГ са значително повече след 2010 година, поради прилагане на новите изисквания за качество на хранителните продукти и мониторинг на кухненските помещения, както и поради по-високите цени на енергоизточниците.

Други два извода, които могат да се направят са че:

- През периода са намалели броя места на училищата, поради закриване на 1 училище;
- През 2013г. местата в училищата (капацитет) са 8723, а децата и учениците са 8266 т.е. на лице е неусвоен капацитет. Ако тези тенденции се запазят, ще се наложи ново редуциране на училищата - закриване на училища, сливане на паралелки.

Подходящ подход за оптимизиране на училищната мрежа в община Шумен е развитието на учебните заведения в селата на общината, чрез стимулирането на интегриран модел на интервенция, едновременно повишаващ степента на свързаност на населеното място, качеството на преподаване и осъвременяване на учебния процес, както и условията, в които се осъществява. Това ще гарантира преодоляването на бъдещи диспропорции в образователната система породени от свръхконцентрацията на училища в общинския център и закриването на такива в периферията на общината.

Таблица 16: Основни показатели за общинските училища и детските градини

Източник: Община Шумен, 2013

НАИМЕНОВАНИЕ	2007 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.
Разходи за образованието по бюджет - общо в лева (отчетни данни)	16425803	19898571	20540138	21680651	21264958	24160245
Общ фонд работна заплата в лева	10389134	14240684	14494787	14633110	14946635	16129062
Разходи в лева общо за вещева издръжка на образованието (само § 10-00) в т. ч.	4730961	5006397	5246107	5966096	5746419	5714868
- ЦДГ	2032205	2054796	1918816	2056039	2409451	2455611
-	2287639	2462318	2739077	3220279	2620959	2485229
Общообразователни училища и ПДГ						
- Обслужващи звена	411117	489283	588214	689778	716009	774028
Средногодишна численост на персонала в образованието	1667	1536,2	1509,6	1514,5	1512,3	1528,2
Средногодишна брутна заплата за образованието (лв.)	356	398	467	556	557	570
Брой места в училищата (капацитет)	9745	9095	8653	8661	8692	8723
Брой деца и ученици общо в училище:	10256	9172	8792	8635	8438	8266
- в подготвителни групи за задължителна предучилищна подготовка	96	100	75	117	89	72
- в паралелки I - IV клас	3371	3136	3278	3163	3098	3162
- в паралелки V-VIII клас	3797	3042	2815	2748	2765	2689
- в паралелки VIII клас профилирано обучение и IX - XII клас.	2992	2894	2624	2607	2486	2343
Брой групи и паралелки общо в училище:	483	412	393	383	375	375

- подготвителни групи за задължителна предучилищна подготовка	7	6	4	6	5	5
- паралелки I - IV клас	173	158	154	150	148	153
- паралелки V-VIII клас	178	135	127	123	122	120
- паралелки VIII клас профилирано обучение и IX - XII клас.	125	113	108	104	100	97
Брой места в детските градини (капацитет)	2630	2564	2652	2652	2652	2740
Брой деца в детските градини общо:	2746	2966	2957	3005	3017	3039
- в групи за незадължителна предучилищна подготовка (в т.ч. деца в групи за детска ясла в ОДЗ)	2130	2290	1569	1555	1551	1547
- в подготвителните групи за задължителна предучилищна подготовка	616	676	1388	1450	1466	1492
Брой групи в детските градини общо:	123	120	124	124	124	131
- групи за незадължителна предучилищна подготовка (в т.ч. деца в групи за детска ясла в ОДЗ)	99	96	56	67	70	74
- подготвителни групи за задължителна предучилищна подготовка	24	24	68	57	54	57

Средногодишна вещева издръжка (§ 10-00) на един ученик в училище (лв.)	223,05	268,46	311,54	372,93	310,61	300,66
Средногодишна вещева издръжка (§ 10-00) на едно дете от детска градина (лв.)	740,06	692,78	648,91	684,21	798,62	808,03

Ремонт и саниране са извършени на 10 общински училища. Сред тях са: ГПЧЕ „Н.Вапцаров“, СОУ „Васил Левски“, СОУ „П.Волов“, VI ОУ „Е.Марковски“, НУ „Илия Блъсков“, II ОУ “Д-р Петър Берон“, ПМГ „Нанчо Попович“ и ПГСАГ. В СОУ „Васил Левски“ и СОУ „П.Волов“ е монтирана нова отоплителна инсталация. В СОУ „Сава Доброплодни“ са ремонтирани физкултурните салони.

Видно от таблица 17, броят на напусналите учаци намалява. Намалението обаче е по-неблагоприятно сравнено със същото на нива СИР и област Шумен. Причините за отпадане са както социално-икономически, така и етнокултурни. Както е отбелязано по-горе (раздел „Етническа структура на населението“) за решаване на проблема се изпълнява План за действие за интегриране на гражданите в уязвимо социално-икономическо положение с набелязани конкретни задачи и дейности за обхващане и задържане на ромските деца и ученици в образователната система, и осигуряване на качествено образование в мултикултурна образователна среда.

Таблица 17 Брой учаци (I-VIII клас), напуснали училищата
Източник: НСИ, 2012г.

	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
България	15572	13421	13379	12469	12294
СИР	2375	2239	2129	2239	2083
Област Шумен	448	353	416	302	418
община Шумен	191	131	163	165	180

Добър атестат за образованието е включването на училищата и детските градини в проекти, финансирани от фондове и програми на ЕС (Програма „Учене през целия живот“, ОПРЧР) и други възможни източници (програми на МОН, програми на НПС), както и изграждането на междуучилищни партньорски мрежи. Реализирането на такива проекти води до подобряване на условията за учене и качеството на образователния процес, повишаване квалификацията на учителите, въвеждането на иновации.

Все още системата на образованието в общината не е достатъчно гъвкава и реформирана, за да отговори по-пълно на местните и регионалните нужди от професионални и технически кадри в различните сфери на икономиката. В тази насока е необходимо мрежата от специализирани професионални гимназии да бъде оптимизирана, за да се синхронизират резултатите от нейната дейност с очакванията на бизнеса.

Целодневни детски градини

В община Шумен през учебната 2012/2013 година функционират 28 Целодневни детски градини (ЦДГ) и 4 Обединени детски заведения (ОДЗ). От тях 16 са в кв. Макак и кв. Мътница, и в следните села - с. Коньовец, с.Средня, с.Струйно, с.Черенча, с.Градище, с.Новосел, с.Салманово, с.Царев брод, с.Вехтово, с.Дибич, с.Друмево, с.Ивански, с.Ил.Блъсков, с.Мадара.

В периода 2007-2012г. е закрыта една детска градина въпреки, увеличаваща се посещаемост.

През учебната 2012/2013 година детските градини в общината се посещават от 3 036 деца, като броя на местата в тях е 2 964 - т.е. някои детски градини се посещават от повече деца, отколкото позволява капацитета.

Детските градини са разположени неравномерно на територията на града. При визуален анализ на градската структура се забелязва концентрация на детски градини в централната градска част и югоизточните квартали. В квартал „Тракия“ има две детски градини, а в кварталите „Боян Българанов“, „Дивдядово“, „Макак“ и „Мътница“ има по една. Липсват детски градини в северните и южните части на града.

Състоянието на сградите на детските градини в град Шумен като цяло е добро. В повечето са подменени вратите и прозорците, извършена е топлинна изолация на външни конструкции и елементи, основен ремонт, изградени инсталации за оползотворяване на ВЕИ, въведено енергоспестяващо осветление, газифициране на сградите и други. Липсват мерки за енергийна ефективност в ЦДГ 24 „Светулка“ - филиал 1, филиал 2. Съпътстващи строително-монтажни работи, в т.ч. ремонт или подмяна на електрическата инсталация, хидроизолация (вкл.прилежащо дворно място), свързани с внедряването на мерките за енергийна ефективност са извършени единствено в ЦДГ 30 „Космонавт“- филиал „Звездици“ и ЦДГ 19 „Конче вихрогонче“.

В детските градини са изградени 124 детски площадки, като в най-добро състояние са новоизградените такива в ЦДГ №32, ЦДГ №30, ЦДГ №12, ЦДГ №28, а в най-лошо състояние са площадките във ЦДГ №1, №2, №24, №34, №10 и филиала в ЦДГ №10.

Подмяна на дограма е извършена в ЦДГ 35, ЦДГ 30 и ЦДГ 12. Хидроизолация и подмяна на покрив са извършени в ЦДГ 19, 24, 28, 29, 32 и Детска ясла 17. Топлоизолация на външни

стени и фасади, подмяна на дограма, ремонт на котелни съоръжения, системи за затопляне на вода от слънчева енергия за ЦДГ 1, 2, 5, 10, 12, 19, 21, 24, 25, 27, 30, 28, 32, 34 и 35, са част от проект „Модернизация на общинската образователна инфраструктура на град Шумен” - финансиран по ОПРР - МРРБ.

За детските градини в лошо състояние е необходимо саниране на сградите и обновяване на детските площадки, създаване на безопасна и сигурна среда за децата.

Висше образование и колежи

На територията на общината функционират два частни професионални колежа по туризъм - Частен професионален колеж по туризъм ”Ал.Константинов” и Частен професионален колеж по туризъм ”Шумен”.

Висшето образование има традиции и солидна база, то е представено от: Шуменския университет ”Епископ Константин Преславски” и Факултет ”Артилерия, противовъздушна отбрана, компютърни и информационни системи” към Национален военен университет ”Васил Левски” - гр. Велико Търново.

Шуменският университет има институционална акредитация с оценка „много добра“. Обучава специалисти в сферите: педагогика, хуманитарни, природни и технически науки, математика и информатика.

Факултетът ”Артилерия, противовъздушна отбрана, компютърни и информационни системи” обучава специалисти във военни специалности и специализации, компютърни и комуникационни системи и технологии, отбрана и сигурност.

Научни институти

На територията на община Шумен функционират единствените в България научни институти, занимаващи се с проблемите на свиневъдството, коневъдството, биволовъдството и захарното цвекло. Земеделският институт в общинския център, създаден през 2000г. включва Институти по свиневъдство, биволовъдство, захарно цвекло, Комплексните опитни станции в град Търговище и Хан Крум и Експерименталната опитна база в град Лозница. Научно изследователската дейност е концентрирана в областта на генетиката и селекцията, репродукцията, храненето и технологиите на отглеждане на животни. В областта на растениевъдството се разработват проекти свързани с биологията, селекцията и растителната защита на захарно и кръмно цвекло, тютюн, лозя и различни сортове овошки.

В общината съществуват възможности за формиране на мрежи от свързани производства, в които водеща роля може да има хранително-вкусовата промишленост. Формирането на клъстер може да се превърне в генератор на икономически растеж в общината.

С цел повишаване на добавената стойност и конкурентоспособността на местното производство следва да бъде засилено развитието на приложните изследвания и иновативните технологии.

ИЗВОДИ

- ✓ В община Шумен и в частност в гр. Шумен са представени всички образователни степени, което го прави притегателен образователен център не само за учащи от областта, но и от други части на страната;
- ✓ Проблем за образователната система е отпадането на ученици по социално-икономически и етнокултурни причини;
- ✓ С развитието на учебните заведения в селата на общината ще се преодолеят бъдещи диспропорции в териториалното развитие, а също и в образователната система, породени от свръхконцентрацията на училища в общинския център и закриването на такива в периферията на общината;
- ✓ Все още системата на образованието в общината не е достатъчно гъвкава и реформирана, за да отговори по-пълно на местните и регионалните нужди от професионални и технически кадри в различните сфери на икономиката. В тази насока следва да продължат да се планират и реализират поетапно инициативи, повишаващи ефективността на образователната система, чрез модернизация и доразвиване наличната образователна инфраструктура като се прилага проектен подход за привличане на средства от програми на ЕС (ОП „Образование и наука за интелигентен растеж 2014-2020“) и други възможни грантови източници;
- ✓ С оглед на регистрирания темп на нарастване на броя на децата и предвид на факта, че липсват детски градини в северните и южните части на града, може да бъде използван потенциалът на ПЧП за разкриването на нови заведения.

Commented [M4]: Да включим ли такъв проект

9. Здравеопазване

Здравеопазването е представено от добре развита мрежа от заведения за доболнична и болнична помощ. Към 31.12.2013г. в община Шумен са регистрирани 295 лечебни заведения за извънболнична помощ, както следва:

- 50 заведения за първична извънболнична медицинска помощ - индивидуална практика;
- 5 заведения за първична извънболнична медицинска помощ - груповая практика;
- 82 заведения за първична дентална помощ - индивидуална практика;
- 9 заведения за първична дентална помощ - груповая практика;

- 109 заведения за специализирана извънболнична медицинска помощ - индивидуална практика;
- 7 заведения за специализирана извънболнична медицинска помощ - групова практика;
- 1 медико дентален център;
- 11 медицински центъра;
- 1 диагностично-консултативен център;
- 1 дентален център;
- 5 медико-диагностични лаборатории;
- 14 медико-технически лаборатории.

Акредитираните от МЗ лечебни заведения към 24.07.2013 г. са:

- Областен диспансер за пневмо- фтизиатрични заболявания със стационар /ОДПФЗС/- Шумен;
- Дом за медико - социални грижи за деца /ДМСГД/-Шумен;
- Диагностично-консултативен център-I-Шумен;
- Диспансер за онкологични заболявания със стационар, ЕООД;
- Комплексен онкологичен център-Шумен, ЕООД;
- Многопрофилна болница за активно лечение, АД;
- АСМП Медицински център „Св.Иван Рилски”, ООД;
- Първа медико-диагностична лаборатория, ООД;
- Медицински център „Д-Р Николови”-Шумен, ООД;
- АСМП-Медицински център „Д-р Семкова”-Шумен, ЕООД;
- Медико-диагностична лаборатория „Д-Р Ноневи”, ООД.

На МБАЛ е извършен основен ремонт на родилното отделение. Болницата е оборудвана с модерна медицинска апаратура.

В община Шумен системата за спешна медицинска помощ е представена от Център за спешна медицинска помощ (ЦСМП) - Шумен, обслужващ населението на общините Шумен и Хитрино. Сериозен проблем за ЦСМП - Шумен се явява кадровото обезпечаване на дейността, най-вече по отношение на висшия медицински персонал. Освен това много често ЦСМП и

Спешно отделение са единствената възможност за достъп на населението до медицинска помощ, като това се отнася и за контингента граждани, които са с нарушени здравноосигурени права, от етнически малцинства или социално-слаби.

Здравните заведения са разположени изключително неравномерно. Като зона с концентрация на такива обекти се очертава централната градска част на общинския център. В периферните квартали, в прилежащите квартали Дивдядово, Макак и Мътница, а също и в селата липсват медицински центрове.

В Шумен има 44 аптеки, сравнително равномерно разположени на територията на града.

Към здравната система принадлежат и детските ясли. В община Шумен те са седем. Средно на година в тях грижа се полага за 544 деца. Обектите задоволяват потребностите на населението по отношение на наличие на места за всички деца. Заведенията обаче са разположени неравномерно на територията на града, както следва: три ясли в централната градска част, две - в квартал Добруджански, една - в ж.к. Тракия и една в ж.к. Бялата пръст. От неравномерното разположение на детските ясли е засегнато населението на периферните квартали на компакния град, както и на кварталите Макак, Мътница и Дивдядово, за които достъпът до детски ясли е затруднен, изисква повече време и пътуване.

Необходимо е да се помисли как да бъде разрешен проблема - чрез разкриване на нови детски ясли в тези квартали или по друг начин. Детските ясли са основно ремонтирани по проекти за повишаване качеството на здравната инфраструктура през последните години.

В сградите на детските ясли не са въведени мерки за енергийна ефективност, с изключение на газифициране на сградите.

Здравен медиатор

В община Шумен работят трима здравни медиатори с основен акцент в работата посредничество в процеса на осигуряване на достъп до здравни услуги на представители на уязвими малцинствени групи от населението и извършване на здравно-образователна дейност за профилактика на заболяванията. Конкретната работа е насочена към по-пълно обхващане на ромското население в общината от здравно-профилактичните дейности на РЗИ, личните лекари и оказване на съдействие за получаване на качествена лекарска помощ.

Обхванатите от организираните здравно-образователни интервенции с млади хора в и извън училищна среда са 186 ученици от ромски произход. Като цяло сред ромското население е налице ниско ниво на здравна култура, породено от високия процент на бедност и затруднен достъп до качествено формално и неформално образование и здравни грижи. В последните 3 години се наблюдава възходяща тенденция към нарастване на организирани на местно ниво превантивни и информационни дейности сред ромската общност, благодарение на редица проекти и програми на национално и европейско ниво, действащи в региона.

10. Социални услуги

Община Шумен изпълнява Стратегия за развитие на социалните услуги 2011-2016, която цели да планира реформата в социалните услуги с оглед на потребностите и да обедини всички ресурси (институционални, граждански, технически, финансови) за нейното изпълнение. Цели се създаването на мрежа от социални услуги и мерки на територията на общината, която да подобри достъпа до тях на рисковите групи.

Стратегията обхваща социални услуги и мерки, които са необходими за осъществяване на ефективна социална политика за подкрепа на индивидите и групите в риск в община Шумен, в съответствие с техните реални потребности и гарантиране прилагането на актуалните съвременни стандарти за социалните услуги.

Изградената мрежа от социални услуги, включващи както институционални, така и социални услуги в общността за всички рискови групи от населението -таблица 18. За развитие на адекватна социална политика в общината се използва в пълна степен възможностите, както по линия на Оперативните програми „Регионално развитие 2007-2013“ и „Развитие на човешките ресурси 2007 - 2013 ”, така и на други програми - „Красива България“.

Таблица 18: Предоставяни социални услуги на територията на община Шумен към 31.12.2013 г.

Източник: Община Шумен, 2013г.

Заведение/Социална услуга	Капацитет/ обхванати:	Бележка
Специализирани институции		
Дом за деца с умствена изостаналост „Калинка”, с. Васил Друмев (ДДУИ)	40 места	Домът ще бъде реформиран и впоследствие закрит в срок до 2014 г., а за децата, настанени в институцията ще бъдат разкрити алтернативни социални услуги, предоставящи грижи в близка до семейната среда.
Дом за деца, лишени от родителска грижа „Детелина” (ДДЛРГ) в гр. Шумен	35 места	Домът ще бъде реформиран и впоследствие закрит в срок до 2014 г., а за децата, настанени в институцията да бъдат разкрити алтернативни социални услуги, предоставящи грижи в близка до

Заведение/Социална услуга	Капацитет/ обхванати:	Бележка
		семејната среда.
Дом за възрастни с умствена изостаналост, с. Лозево (ДВУИ)	90 места	Реформирането на дома се изразява в предлагане на алтернативни социални услуги на лицата с увреждания и техните семейства: седмична и дневна грижа.
Дом за стари хора „Д-р Стефан Смядовски” в гр. Шумен	110 места	
Услуги в общността		
Дневен център за деца и възрастни хора с увреждания в гр. Шумен	36 деца 12 възрастни хора	Държавно делегирана дейност, финансира се от Републиканския бюджет чрез бюджета на община Шумен. Управлява се от Кмета на общината.
Център за социална рехабилитация и интеграция на хора с увреждания, ул. „Гоце Делчев” №11 в гр. Шумен	30 места	Държавно делегирана дейност, финансира се от Републиканския бюджет чрез бюджета на община Шумен. Управлява се от Кмета на общината.
Център за социална рехабилитация и интеграция на хора с физически увреждания, кв. Тракия в гр. Шумен	25 места	Управлението е възложено на външен доставчик - Регионална организация на Съюза на инвалидите - Шумен
Център за социална рехабилитация и интеграция на хора със зрителни увреждания в гр. Шумен	25 места	Държавно делегирана дейност, финансира се от Републиканския бюджет чрез бюджета на община Шумен. Управлява се от Кмета на общината.
Наблюдавано жилище за младежи, напускащи специализирани институции за деца, гр. Шумен	6 места	Държавно делегирана дейност, финансира се от Републиканския бюджет чрез бюджета на община Шумен. Управлява се от Кмета на общината.
Защитено жилище за лица с психични разстройства, с. Царев	8 места	Държавно делегирана дейност, финансира се от Републиканския

Заведение/Социална услуга	Капацитет/ обхванати:	Бележка
брод		бюджет чрез бюджета на община Шумен. Управлява се от Кмета на общината.
Дневен център за работа с деца на улицата (ДЦРДУ), гр. Шумен	15 места	Управлението е възложено на външен доставчик - сдружение "Институт по социални дейности и практики" - София
Център за обществена подкрепа (ЦОП), с Център "Спешен прием" (ЦСП)	79 места	Управлението е възложено на външен доставчик - сдружение "Институт по социални дейности и практики" - София
Звено "Майка и бебе" (ЗМБ)	12 места	Управлението е възложено на външен доставчик - сдружение "Институт по социални дейности и практики" - София
Домашен социален патронаж с 2 кухни - в гр. Шумен и с. Царев брод	400	
Обществена трапезария в гр. Шумен	50	
Клубове на пенсионера и инвалида в гр. Шумен	36 клуба на пенсионера 2 клуба на инвалида	
Семейно-консултативен център (СКЦ) в гр. Шумен		Предстои изнасяне на програмите на СКЦ - Шумен в селата на територията на община Шумен.
Дневен център за деца с увреждания със седмична грижа, с. Васил Друмев	10 места	
Социални услуги от резидентен тип		
2 Центъра за настаняване от семеен тип за деца в гр. Шумен	25 места	

Заведение/Социална услуга	Капацитет/ обхванати:	Бележка
Кризисен център за деца в гр. Шумен	10 места	

Направената междинна оценка на изпълнението на Стратегията за развитие на социалните дейности отчита, че в периода между 2010г. и 2013г. делът на социалните услуги в общността от всички социални услуги на територията на общината нараства от 70.6% на 76.2%, което е показател за адекватна социална политика на ръководството на община Шумен и е гарант за успешно провеждане на процеса по деинституционализация в община Шумен.

Оценката констатира, че община Шумен е извършила в голяма степен дейностите по Стратегията в съответствие с националните приоритети и следвайки европейските ценности.

Това, което предстои пред общинските власти е:

- разкриване на Центрове за настаняване от семеен тип, Дневни центрове за възрастни с умствена изостаналост и за деца, и младежи с увреждания, включително Дневен център за възрастни с увреждания със седмична грижа в. с. Васил Друмев с планиран капацитет 20 места;
- реформиране на специализираните институции;
- изнасяне на програмите на Семейно-консултативния център - Шумен в селата;
- мултиплициране на постигнатите резултати в бъдещи дейности и проекти;
- превенция на рискове сред деца и семейства в процеса на отглеждане, възпитание, образование и организация на свободното време на децата;
- превенция на изоставянето на деца в родилен дом и деца с увреждания от 0 до 3 годишна възраст;
- утвърждаване на социалните услуги „домашен помощник” и „ социален асистент” като алтернатива на институционализацията;
- реконструкция, обновяване и оборудване на съществуващата инфраструктура;
- изграждане на достъпна архитектурна среда за хората с увреждания;
- подобряване на жилищните условия за населението в неравностойни положение.

11. Култура

Културният живот в община Шумен има своята специфика и уникалност, свързани преди всичко с неговото историческо развитие, културно наследство и традиции, със стопанските, демографските, етническите и народопсихологическите особености. Шумен е от най-старите, утвърдени културни центрове в страната. В общината има 43 обекта на културната инфраструктура, 16 от които в общинския център. Държавна собственост са единствено сградите на ДКТ „В. Друмев“, РИМ - Шумен, РБ „Ст. Чилингиров“ и Комплекс „Създатели на българската държава“.

Културната инфраструктура и дейности на територията на общината са представени от:

Национални паметници

Комплекс “Създатели на българската държава” - осъществява информационно-туристическа обслужване на 5 езика, прожекции на филми на 5 езика; културна дейност - изложби, концерти; граждански ритуали за встъпване в брак; организира масов лекоатлетически крос за Купата на Паметника. Комплексът се помещава в сграда държавна собственост и се финансира от собствени приходи, от общинския и от държавния бюджет. В комплекса работят 9 човека, от които 3 с висше образование и 6 със средно. Посещаемостта на обекта за 2009 г. е 13707 туристи.

Музеи

РИМ - обединява къщите-музеи в града, НИАР “Мадара”, НИАР “Плиска” и ИАР “Шуменска крепост”, НИАР “Велики Преслав”, Търговище, Попово и Омуртаг. Научен и културен институт с научна група. Фонд - 150 хил. единици, от които 15 хил. в постоянна експозиция само в РИМ - Шумен. РИМ развива музейна дейност свързана с описване и съхраняване на материално и документално историческо наследство; археологически разкопки, реставрации, експедиции; културно-просветна дейност свързана с постоянни и временни експозиции, изложби, лектории, сбирки на исторически сдружения; методическа дейност. Притежава собствена библиотека с 25 хил. единици научна литература и периодичен печат и собствено издание “Известия на Исторически музей - Шумен” и собствена интернет страница. Музеят се издържа от собствени приходи, държавна субсидия и грантове. Посещаемостта му за 2012 г. е 89 936 човека, а през 2013г. нараства на 115 374. В структурата на музея работят 59 човека от които 41 магистри и бакалаври, 17 човека със средно образование и 1 с основно.

Национален историко- археологичен резерват Мадара

Намира се в непосредствена близост до гр. Шумен - 18 км и Първата българска столица Плиска - 10 км. Върху скалите на Мадарското плато е изсечен единствения по рода си в Европа скален релеф - Мадарски конник. Богатството на откритите археологически паметници датирани от IV хил.

Commented [M5]: По-нови данни

??

преди Христа до XV век, дават основание на изследователите да нарекат Мадара "Българската Троя". Най-забележителния паметник в резервата е уникалният скален релеф Мадарски конник. Единствен в Европа, той е образец на старобългарското изкуство и символизира мощта и величието на българската държава. Надписите около него, изписани на гръцки език, разкриват подвизите на трима български ханове - Тервел, Крум и Омуртаг. От 1972 година Мадарският конник е обявен от ЮНЕСКО за паметник със световно значение. В историческата наука Мадара е известна и като култов център. Тук могат да се видят светилища, езическо капище, християнски черкви, параклиси. През XIV век в скалите на платото, е бил създаден най-големият в България скален манастир с над 150 килии.

Историко-археологически резерват "Шуменска крепост"

На 3 километра западно от град Шумен се издига Шуменската крепост, просъществувала повече от 3200 години. Местността е била заселена още през ранно-желязната епоха /XII век преди Христа/. По-късно, крепости тук са издигнали траки, римляни, византийци. През ранното и късно средновековие Шуменската крепост е била българска твърдина изиграла важна роля в историята. Просъществувала е и в началния период на османското владичество. През 1444 година, по време на кръстоносния поход на Владислав III Ягело, тя била разрушена и опожарена. Крепостта е един от най-добре проучените археологически обекти в страната. Крепостна и култова архитектура, жилищни и стопански сгради и хиляди движими паметници свидетелстват за разнообразните ѝ функции през различните епохи, най-вече през времето на Второто българско царство.

Къщи-музеи в града

Къща-музей "Панайот Волов" - Домът на един от видните дейци на българската национална революция - Панайот Волов, днес е превърнат в музей. С оригинални материали е пресъздадена обстановката, в която са преминали детските и юношеските години на родения през 1850 година в град Шумен, Панайот Волов. В специално построена за целта експозиционна зала, чрез веществен, документален и снимков материал е разкрит животът на великия българин, с акцент върху дейността му, като апостол на IV революционен окръг по време на Априлското въстание.

Къща-музей "Добри Войников" - Домът на видния възрожденец Добри Войников днес е превърнат в музей. Къщата, архитектурен паметник от

епохата на Възраждането, е построена от самия него. Тук в по-старата къща през 1833 година се ражда Добри Попов Войников - учител и автор на учебници, музикант и композитор, диригент и музикален критик, читалищен деец и редактор на вестник, драматург и театрал, автор на първата българска драма ("Стоян войвода"). В експозицията, с оригинални материали, е възстановен интериорът на възрожденския дом. Документалната ѝ част, чрез писма, фотоси, извадки от периодичния печат, възстановки на моменти от театрални представления и други, е разкрита многостранната личност на Добри Войников, както и характера на епохата, в която живее и твори. Образец на възрожденската архитектура. Експозицията представя енциклопедичната дейност на Войников като музикант и деятел, театрал и драматург, издател на вестник, читалищен деятел, учител-новатор и съставител на учебници.

Къща-музей "Лайош Кошут" - Паметник на възрожденската архитектура с оригиналния си градеж, с двор на три нива ограден с високи зидове, домът е свързан с българската и с унгарската история. Това е къщата на шуменския търговец и кмет на българската община хаджи Димитраки Хаджипанев, в която живее водачът на Унгарската революция Лайош Кошут по време на изгнанието си в град Шумен. Възстановената вътрешна уредба на заможен български възрожденски дом, е съчетана с документална експозиция, проследяваща хода на Унгарската революция от 1848 - 1849 година и дейността на нейния водач Лайош Кошут. В специално построена за целта зала, е поместена експозиция "Българо-унгарски културни връзки", където се експонират и временни изложби.

Музеев комплекс "Панчо Владигеров" - Панчо Владигеров е сред най-изтъкнатите творци на изкуството, които град Шумен е дал на България и света. Къщата, в която е направил първите си стъпки в музиката сега е музей. Богата документална експозиция посветена на "патриарха" на българската композиторска школа, е съчетана с възстановената уредба на този дом от първите десетилетия на ХХ век. Показани са работният кабинет и първото пиано на големия композитор. Комплексът включва още самостоятелна експозиция "Музикалното дело в Шумен" и камерна концертна зала. В нея, както и в двора на къщата целогодишно се организират концерти. Град Шумен е домакин на международен конкурс за млади пианисти и цигулари на името на Панчо Владигеров.

Възрожденско училище в кв. Дивдядово - Килийното училище е сред малкото напълно запазени новобългарски училища у нас. Намира се в двора на църквата и е строено заедно с нея през 1846г.

Филиал на Археологически институт и музей към БАН - научно звено, което извършва проучване на Средновековната българска история на Шуменски район и главно трите Национални историко-археологически резервата “Мадара”, “Плиска” и “Преслав”; организиране на археологически разкопки, експедиции и изследвания, научни публикации и преподавателска дейност в страната и чужбина. Притежават реставрационно ателие и библиотека.

Театри и музикални формации

Драматично - куклен театър “В. Друмев”

Вече 158 години град Шумен е градът с най-богати театрални традиции в страната. От тук води началото си летописът на българския театър с първото театрално представление, състояло се на 15 август 1856г.- „Михал“ от Сава Доброплодни.

Богатият и разнообразен афиш на театъра включва заглавия от световната и българската драматургия с приоритетно по традиция присъствие на заглавия от българската класика и съвременна драматургия.

Театърът е съорганизатор и домакин на престижния, провеждащ се ежегодно международен фестивал Друмеви театрални празници „Нова българска драма“.

ДКТ „В.Друмев“ поддържа творчески контакти и обмен с театри от чужбина. Екипът му е носител на редица отличия и награди от престижни международни и национални фестивали, между които и почетното отличие „Златна книга“ (златна значка) на Съвета на Европейската научна и културна общност. Отличието се дава на театъра за институция с висок престиж и обществено признание в областта на културата.

Към април 2014г. персоналът на театъра наброява 54 човека, от които 22 с висше образование, 29 със средно и 3 с основно образование. През последните три години броят на зрителите се увеличава: за 2011г. - 26 903 , за 2012г. - 27 409, за 2013г. - 38 283.

Учредено и действащо Театрално студио за работа с младежта. Наблюдава се и устойчива тенденция на прилагане на проектния принцип на работа в културния институт.

Държавна филхармония - осъществява художествено-творческа и културно-просветна дейност. Представя седмично симфонични концерти и периодично образователни концерти; работи с гост-солисти и диригенти. Ежегодно организира и провежда Музикални дни “Мадарски конник”. Участва в концерти в рамките на Националните и Международни конкурси “П. Владигеров”. Във филхармонията работят 55 човека, от които 29 с висше образование, 2 с полувисше и 24 със средно образование. Сградата, в която се помещава ДФ е общинска собственост. Филхармонията се издържа от собствени приходи, от общинския бюджет и от държавна субсидия.

Библиотеки

РБ „Ст. Чилингиров“ - основана през 1922 г. по инициатива на писателя и общественика, чието име носи днес. Основана като четвърта депозитна библиотека в България, днес институцията запазва своя статут и сред библиотеките от своя ранг е на четвърто място по богатство и обем на библиотечните фондове - 766 557 библиотечни документа към 2013 г. Част от фондовете на Шуменската регионална библиотека са ценната колекция от старопечатни, редки и ценни издания, богатата колекция от периодични издания и най-пълната краеведска сбирка за селищата в Шуменския край от Възраждането до наши дни.

Освен осъществяването на традиционното библиотечно-информационно обслужване, днес РБ „Стилиян Чилингиров“ е център на разнообразни културно-образователни инициативи, участва в научно-изследователската дейност в региона, поддържа архива на местния печат, осъществява активна издателска дейност, инициира и реализира дългосрочни културно-образователни програми, кандидатства и печели различни проекти, свързани с развитието ѝ като съвременен библиотечно-информационен и културен център. Като методичен център Шуменската регионална библиотека оказва експертно-консултантска помощ на библиотеките в областта и организира различни форми на професионална квалификация. Разнородните инициативи на библиотеката, както и традиционната ѝ дейност са поводът за осъществените през 2013 г. 101 238 посещения на институцията.

Днес РБ „Стилиян Чилингиров“ е и център за внедряване на съвременните технологии и координирано изграждане на регионалната автоматизирана библиотечно-информационна мрежа като част от Националната автоматизирана библиотечно-информационна мрежа. Основните библиотечни процеси, както и всички работни и читателски места в институцията са напълно автоматизирани. Библиотеката разполага с Обучителен център, оборудван по програма „Глобални библиотеки - България“ и с модерно Дигитално студио, което активно работи по дигитализирането на библиотечните колекции и цифровизацията на богатия музикален фонд на библиотеката, а също така осъществява рекламна дейност и предпечатна подготовка.

РБ „Стилиян Чилингиров“ е член на Българската библиотечно-информационна асоциация и партньор на посолствата и културно-информационните центрове на редица европейски страни и САЩ, на библиотеки от различен ранг в страната и чужбина, културни и образователни институти, фондации, творчески сдружения, неправителствени организации и др. Библиотеката подкрепя общественозначими инициативи и кампании на местно и национално ниво. Участва с доклади и презентации в представителни форуми в страната и в чужбина.

Регионална библиотека „Стилиян Чилингиров“ е носител на Националната наградата „Христо Г. Данов“ за 2008 г., Наградата на Шумен за изкуство и култура за 1997, 2006 и 2009 г. и на редица други отличия.

От 2010 г. Регионална библиотека „Стилиян Чилингиров” работи с делегиран бюджет, финансиран от държавата по единни разходни стандарти.

Днес в институцията работят 44 служители, от които 37 с висше и 7 със средно образование.

Галерии

ХГ “Ел. Карамихайлова” - културна и научна организация, която участва в осъществяването на държавната политика по съхранение и опазване на културните ценности и музейното дело с познавателна, образователна и естетическа цел на територията на община Шумен. Галерията участва в държавната политика по опазване на културното наследство във взаимодействие със съответните компетентни държавни и общински органи, Светия синод на Българската православна църква, със съдействието на неправителствени организации и гражданското общество.

В галерията се поддържа постоянна експозиция, която периодично се подменя, галерията е място за представяне на временни авторски и колективни изложби, преставяне на книги, организиране на концерти, лекции и беседи. Едновременно с дейността по съхраняване на произведенията на изкуството, галеристите се занимават с обработка на фондовете /включително и дигитална/, полагат се грижи за реставриране на повредени картини, издават се каталози, правят се изследвания, изнасят се беседи и лекции по проблеми на изкуството, подготвят се информации за медиите, извършват се консултации и методическа помощ на галериите в региона, както и участие в комисии и проекти. Ежегодно галерията дава отчет пред министерството на културата за извършеното във всички области от своята дейност. Художествената галерия е юридическо лице, второстепенен разпоредител с бюджетни средства.

Художествената галерия е юридическо лице на бюджетна издръжка на община Шумен, второстепенен разпоредител с бюджетни средства.

Таблица 19: Основни показатели на ХГ “Ел. Карамихайлова”
Източник: Община Шумен, 2014г.

Показатели	2011 г.	2012 г.	2013 г.
I. Движими културни ценности във фонда на галерията	2278	2286	2290
- основен фонд	2123	2129	2133
- научно- спомагателен фонд	155	157	157

Показатели	2011 г.	2012 г.	2013 г.
II. Нарастване на музейните фондове	93	8	4
- основен фонд	92	6	4
- научно- спомагателен фонд	1	2	0
III. Брой посетители - общо	5693	5498	4129
1. Възрастни	4815	4731	3338
- българи	4791	4701	3338
- чужденци	24	30	0
2. Деца и млади хора	878	767	710
- деца от предучилищна възраст	62	130	26
- ученици	733	596	510
- студенти	83	41	174
IV. Организиран изложби	23	29	23
V. Концерти	1	1	1
VI. Обсъждания на книги	1	4	2
VII. Видео прожекции	3	2	1
VIII. Конкурси	1	2	0
IX. Публикувани научни статии и рецензии	13	15	21
X. Радио и телевизионни предавания, публикации в медиите	23	29	30
XI. Научни съобщения и доклади	14	18	2
XII. Изнесени беседи в експозиции	23	29	25
XIII. Персонал - щатни бройки	8	8	8
1. Висше образование	5	5	5
2. Средно образование	3	3	3

Читалища

Читалищата са “капилярите” на мрежата от културни институции. Функциониращите в общината към настоящия етап наброяват 34 (12 в града и кварталите и 22 в селата).

В гр. Шумен функционират следните читалища:

- „НЧ ”Добри Войников - 1856”;
- НЧ ”Тодор Петков - 1963”;
- НЧ ”Стилиян Чилингиров -1963”;
- НЧ ”Боян Пенев - 1949”;
- НЧ ”Напредък - 1869”;
- НЧ ”Просвета - 1926”;
- НЧ ”Асен Златаров - 1872”;
- НЧ ”Пробуда - 1958”;
- НЧ ”Назъм Хикмет - 1881”;
- НЧ ”Отец Паисий - 1929”;
- НЧ ”Екипе - 1997”;
- НЧ ”Евролил - 2005”.

В следните села има действащи читалища:

- с. Васил Друмев: НЧ ”Добри Люцканов - 1912”;
- с. Дибич: НЧ „Развитие - 1907“;
- с. Градище: НЧ ”Отец Паисий - 1931”;
- с. Новосел: НЧ ”Христо Ботев - 1927 ”;
- с. Вехтово: НЧ ”Пробуда - 1927”;
- с. Салманово: НЧ ”Развитие - 1895”;
- с. Средня: НЧ ”Извор - 1922”;

- с. Ивански: НЧ "Просвета - 1880";
- с. Черенча: НЧ "Паисий Хилендарски - 1927";
- с. Лозено: НЧ "Св. Св. Кирил и Методий - 1928 ";
- с. Радко Димитриево: НЧ "Пробуда - 1927";
- с. Друмево: НЧ "Христо Ботев - 1929";
- с. Царев брод: НЧ "Напредък - 1920";
- с. Илия Блъсков: НЧ "Просвета - 1925";
- с. Ветрище: НЧ "Изгрев - 1929";
- с. Мадара: НЧ "Просвета - 1908";
- с. Мараш: НЧ "Христо Ботев - 1907";
- с. Овчарово: НЧ "Образование - 1898";
- с. Велино: НЧ "Земеделец - 1900";
- с. Панайот Волон: НЧ "Земеделец - 1903";
- с. Благово: НЧ "Пробуда - 1933";
- с. Струино: НЧ " Христо Ботев - 1926".

Съхраняването на българските традиции, чрез групи за автентичен фолклор е една от задачите в работата на шуменските читалища. Средище на традиции и съвременност са утвърдените празници и фестивали - Празник на динята в НЧ „Развитие 1895”, с. Салманово; Празник на чушките и доматите, НЧ „Христо Ботев 1907”, с. Мараш; Празник на терлика, НЧ „Изгрев 1929”, с. Ветрище; Празник на гьозлемите, НЧ „Отец Паисий 1931”, с. Градище.

В читалищата е съсредоточено любителското художествено творчество с много известни колективи, както в страната, така и в чужбина: хор “Родни звуци”, АНТП “Мадара” и “Звънче”, кино клуб “Мадарски конник”, кукерски състав в кв. Макак, балетна школа в НЧ “Б. Пенев”, Градски духов оркестър, Клуб “Българка” и много други. През година се организира общински читалищен събор. Много от селските читалища провеждат “Дни на моето село”. Читалищните дейци от с. Ивански и кв. Дивдядово поддържат етнографските къщи. Всички читалища имат библиотеки и разполагат с библиотечен фонд от над 500 хил. единици книги, периодични издания и други носители на информация.

През 2013 г. някои от читалищата успешно гастролираха на международни сцени: хор „Родни звуци” при НЧ “Д. Войников 1856” в Полша и Румъния; вокална група „Буратино” към НЧ „Ст. Чилингиров 1963” в Турция; танцов състав към НЧ „Ас. Златаров 1872” в Сърбия; АНПТ „Мадара” при НЧ „Т. Петков 1963” в Италия, Босна и Херцеговина; Детско-юношески ансамбъл

„Звънче“ към НЧ "Т. Петков 1963" - Русия; ВФ „Малка серенада“ и балетно студио към НЧ "Д. Войников 1856" в Македония; киноклуб „Мадарски конник“ към НЧ "Д. Войников 1856" в Македония.

Някои от читалищата успешно разработват и реализират проекти по местни и национални програми. Общината подпомага дейността на народните читалища организационно и методически при реализация на дейностите им и финансово - за ремонти, отопление и по-крупни прояви. Сградният фонд на читалищата е общинска собственост. Въпреки множеството микро проекти реализирани от читалищата за привличане на външно финансиране е необходим голям обем инвестиции за рехабилитация на сградния фонд на читалищата и технологично обновяване за да бъде възможно предвид съвременните тенденции на развитие читалищата да придобият нови културно-образователни и социални функции.

Художествени школи

ОШИ "Ан. Стоянов" - развива извънкласни форми на работа; работи се по програми на Министерство на културата; музикални, танцови, езикови, художествени школи. В институцията работят 17 човека - 11 с висше образование, 3 със средно и 3 с основно. Годишната посещаемост е 145 ученика.

Паметници на културата

Църква "Св. Три светители"

Построена е през 1857 г. на мястото на стар параклис, с дарения на шуменските еснафи. Запазени са старата порта с надпис над входа, царските двери и старинните икони. Енергийно излъчване - 420 силоса, установено при радиестезични изследвания.

Църква "Свето Възнесение"

Построена е през 1829 г. Стенописите, иконостасът и вътрешната уредба датират от 1933 г. Съхраняват се ценни книги, златотъкана плащеница с перли от 1776 г., както и иконата "Св. Св. Кирил и Методий", подарена от генерал Белокопитов на 6 юли /18 юли/ в памет на освобождението на Шумен. По древен обичай в храма са погребани заслужили за вярата и народността си възрожденци. Сред тях има и двама княза Димитър Мурузи /1766-1812/ и Валериан Григориевич Мадатов /1782-1829/.

Арменска църква "Св. Асвизазин" (Света Богородица)

Взданият надпис съобщава времето на строежа 1834 г. от бежанци арменци. През 2001 г. е ремонтирана и обновена с нова камбанария. В двора на църквата се пазят надгробни мраморни плочи на арменски първенци и дарители от 18-19 век с надписи и скулптурни украси. В нея през 1849 г. Лайош Кошут и неговите сподвижници отбелязват Рождество Христово. В съседство до църквата е сградата на Арменския народен дом.

Томбул Джамия (единственият действащ мюсюлмански паметник на културата)

Джамията “Шериф Халил паша” е била разположена в централна част на град Шумен. В следствие с изместването на централната градска част, тя остава в югозападната му част. Сградата е известна с името “Томбул” джамия, то идва от формата на купола. Строежът е започнал през 1740г и е завършил през 1744г. Джамията е втора по големина на Балканския полуостров. Действащ мюсюлмански храм.

Архитектурни паметници

Безистена - това е най-старата сграда в Шумен.

Народно читалище “Добри Войников” - Сградата на читалището, основано през 1856 г., е построена през 1898 г. по проект на френския архитект И. М. Мерсие. В него се съхранява първата театрална завеса, рисувана от виенските художници Макс Хагендоф и Водянский.

Часовникова кула - Градски часовник с ръчно изработен часовников механизъм, построен през 1740 г. На лицевата ѝ страна е вградена богато украсена чешма с мраморна плоча и текст на османотурски език.

Андрейково училище - Сградата е построена през 1870 г. за нуждите на първото девическо класно училище в България от дарителя Андрей Ранков.

Къщата на братя Куцарови - Ясно оформен тип чаршийска къща от последните години преди Освобождението.

Къщата на Д. Сребров - Построена е през 1872 г.

Къщата на Хр. Ганушев - Построена е през последната четвърт на 19 век.

Къщата на Ов. Авшерян - Единствената запазена триетажна къща в Шумен от средата на 19 век.

Къщата на д-р Верби - Построена през 19 век, тя е част от Възрожденския комплекс на града.

Куршун чешма - Построена през 1774 г. от варовикови дялани камъни. Лицевата фасада е богато орнаментирана. Първоначално е била покрита с оловни плочи, откъдето идва и името ѝ (куршун /араб./ - олово).

Културен календар

Общината Шумен има богат и атрактивен културен календар придаващ специфичен облик на културния живот. В Шумен се провеждат многобройни и разнообразни културни прояви:

Международни: Музикални дни “Мадарски конник”, Международен конкурс за пианисти и цигулари “Панчо Владигеров”, Карнавал на плодородието, Международен фолклорен фестивал в рамките на “Варненско лято”, Биенале по скулптура “Мадарски конник”, Биенале на съвременното изкуство;

Национални: Друмеви театрални празници “Нова българска драма”, Национални ученически хорови празници “Добри Войников”, Национален конкурс за пианисти и цигулари “Панчо Владигеров”, Национални детски театрални празници, Национален конкурс за изпълнение на унгарска и българска литература, Национален пленер по живопис, Национален фестивал на любителските исторически филми, Европейски дни на наследството;

Местни: Музикални дни “П. Владигеров”, Ден на Шумен, Ден на шуменските дарители, Общински читалищен събор, Традиционен народен събор “На вечерник в Дивдядово”, Празник на динята - с. Салманово, Фестивал на чушките и доматиите - с. Мараш

Творчески съюзи

В своя самостоятелна база са настанени почти всички творчески съюзи: Дружество на писателите, Дружество на художниците, Дружество на архитектите, Клуб на дейците на културата, Съюз на артистите, Фондация “Панчо Владигеров”, Сдружение “Нова българска драма”, Сдружение “Международно биенале за съвременно изкуство” и др.

ИЗВОДИ

- ✓ Община Шумен има широко развита културна инфраструктура и трайно изградена система от институти и дейности с определящо място в обществените процеси както и богато културно-историческо наследство и традиции във всички сфери на културата и изкуствата;
- ✓ Културната инфраструктура в населените места извън общинския център е главно съставена от читалища, за които е необходим голям обем инвестиции за рехабилитация на сградния фонд и технологично обновяване, за да бъде възможно, предвид съвременните тенденции на развитие читалищата, да придобият нови културно-образователни и социални функции;
- ✓ Обектите на културната инфраструктура са в по-голямата си част общинска собственост. Предвид ограничените възможности на общинския бюджет за финансиране на дейности по културата както и за рехабилитация и модернизация на инфраструктурата, възможна алтернатива за финансиране на сектора в по-дългосрочен план е и създаването на работещо партньорство между общината и местния бизнес за изграждане на

необходимия инвестиционен климат за развитието на културната инфраструктура и на културното предприемачество.

12. Спорт

В община Шумен има разнообразни спортни обекти и съоръжения. Основната инфраструктура под формата на спортни обекти е концентрирана в общинския център: два стадиона - централният "Панайот Волов" и т.нар. „Ученически стадион“, три спортни зали - "Младост", "Плиска" и „Юнак“, три открити и два закрити басейна. Закритите басейни са във Военното училище и в хотел "Шумен", а откритите са "Аква свят", „Бохеми“ и "Ривиера". Има два тенис корта и игрища в междублоковите пространства. В парк "Студентски" е изградена модерна скейт писта, както и многофункционално игрище за волейбол, баскетбол, футбол и тенис.

Сред спортните клубове с най-голяма популярност се ползват футболните клубове общо 8: ПФК „Шумен“, ФК „Ендже“, ФК „Балкан“, ФК „Мараш“, ФК „Коньовец“, ФК „Рapid“, ФК „Салманово“, ФК „Шумен -2007“.

Следващи по популярност са клубовете по хандбал „Шумен 98“ и СКХДЮ.

Спортна дейност се развива и в Ученическата спортна школа „Хан Крум“, където се организират тренировки по различни спортове за ученици. Спортната школа се помещава в имот общинска собственост в относително добро състояние върху който са извършвани само частични ремонтни дейности. Персоналът на спортната школа е с относително постоянна численост през последните 3 години между 20 и 23,5 броя служители като около 50% от персонала е с висше образование. Школата се финансира от община Шумен. В школата се развива 14 вида спорт - футбол, волейбол, баскетбол, хандбал, лека атлетика, художествена гимнастика, тенис на маса, шахмат, бойни изкуства, борба, вдигане на тежести и фехтовка. В града традиции има и клуб по карате-киокушинкай. Клубът е тридесетгодишен и има много национални състезатели: спортист №1 и треньор №1 за 2007 г. - Виталий Маринов - 1кю; и семпай Даниел Димитров - 1 дан. В близост до града функционира и конна база. Северно от квартал „Тракия“ са изградени картинг писта и писта за авиомоделизъм.

Спортните площадки в Шумен са пет на брой: две в кв.“Тракия“ и по една в кв.“Добруджа“, кв.“Боян Българанов“ и кв. „Херсон“. Спортните площадки в училищата са 20. Голяма част от тях имат нужда от преасфалтиране и оборудване със съоръжения за различните видове спорт /баскетбол, волейбол, футбол, хандбал и лека атлетика/.

Последно изградени площадки по проекти на МОМН има в СОУ "Йоан Екзарх Български" и СОУ „Т.Симеонов“. В добро състояние са спортните площадки на СОУ "Сава Доброплодни".

Двата стадиона - „Панайот Волов“ и Ученически стадион, се намират в лошо състояние и се нуждаят от обновяване, модернизиране и поддръжка. Многофункционална спортна зала „Младост“ се намира в централната градска част на Шумен. Отговаря на изискванията за

провеждане на спортни състезания по волейбол, баскетбол и други видове спорт, както и за провеждане на концерти и други културни мероприятия. Разполага с 450 седящи места. Сградата е в отлично състояние. Амортизирана е единствено настилната на заобикалящото пространство. Спортна зала „Плиска“ е в лошо състояние и се нуждае от цялостен ремонт и саниране на сградата.

Шумен и околградския район са известни с различни национални и международни състезания като: Международен турнир „Парапланеризъм“, Международен турнир по конен спорт, Международно рали „4x4 Офруд“, Рали „Стари столици“, Рали мемориал „Валери Великов“, Международно състезание по мотоциклетизъм „Ендуро“, Републиканско първенство по мото и Купа Шумен ориентирани. Националният рали шампионат „Стари столици“ се провежда от 1970 година до днес.

ИЗВОДИ:

- ✓ Спортната инфраструктура е основно концентрирана в общинския център, което лишава от възможности за масов спорт обитаващите селата;
- ✓ За така утвърдилите се приоритетни спортове (футбол, хандбал, волейбол, баскетбол, лека атлетика, художествена гимнастика, тенис на маса, шахмат, бойни изкуства, борба, вдигане на тежести и фехтовка) е препоръчително да се търсят възможности за осъществяване на ефективни публично-частни партньорства за развитие и модернизация на общинската спортна инфраструктура.

IV. СЕЛИЩНА СИСТЕМА, ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ, СВЪРЗАНОСТ И ДОСТЪПНОСТ НА ТЕРИТОРИЯТА

1. Селищна система

Административно устройство на общината

Община Шумен обхваща един град - Шумен, административен център на общината и 26 села (Белокопитово, Благово, В.Друмев, Велино, Ветрище, Вехтово, Градище, Дибич, Друмево, Ивански, Илия Блъсково, Кладенец, Коньовец, Костена река, Лозево, Мадара, Мараш, Новосел, Овчарово, Панайот Волов, Радко Димитриево, Салманово, Средня, Струино, Царев брод, Черенча), в това число 15 кметства и 11 населени места с кметски наместник.

Баланс на територията и урбанизация

По данни на „Национален център по кадастър“ ЕООД, общата площ на община Шумен е 652 290 дка. Общо населените места и урбанизираните територии в община Шумен заемат 57 646 дка., което представлява 8.83% от общата територия.

Земеделският фонд е 455 629 дка, в т.ч. обработваема земя - 349 560 дка. Горският фонд на общината е 116 919 дка. Водните плащи са 8 665 дка., площите за добив - 6 194 дка., а тези за транспорт - 7 237 дка.

Процентът на градско население, който определя степента на урбанизация в община Шумен, е 86.3% към 2012 г., при средно за страната - 72,1%. Това определя урбанистичната структура на общината като моноцентрична, с повишена концентрация. Селското население в 26-те села е едва 13,7%. Преобладават малките по големина села. Убанизационните процеси в общината са следвали в общи линии тези в страната. Характерно за развитието на тези процеси през втората половина на двадесети век е, че те протичат доста интензивно до средата на осемдесетте години и по-забавено след това. За периода след 1956 г. населението във всички села в общината намалява непрекъснато. Град Шумен до 1985 г. удвоява населението си, след което то намалява.

Промишлените и обслужващите функции са съсредоточени изключително в гр. Шумен, икономическият облик на селата е селскостопански.

Вследствие промените в общественно-икономическите условия, законовата и нормативна уредба, и породилата се необходимост за приваждане на съществуващите устройствени планове в съответствие с новите изисквания и нарастващата потребност от ново строителство, през 2009 година е разработен и приет нов общ устройствен план за територията на общинския център - град Шумен.

Средната селищна гъстота (4,1 селища на 100 км²), е малко под тази за страната (4,8). Средното отстояние между населените места е до 5 км, но варира в значителни граници - от 1 до 24 км. Това е сравнително добра предпоставка за функционирането на жизнена териториално-селищна среда.

Като пространствена структура, селищната мрежа е добре развита, балансирана върху цялата територия на общината.

2. Водоснабдяване и канализация

Водоснабдяване и водоснабдителна система

Основният водоизточник за водоснабдяването с питейна вода в община Шумен е язовир „Тича“. От язовир „Тича“ се водоснабдява град Шумен, кв. Макак, кв. Дивдядово, с. Дибич, с. П.Волов и с. Белокопитово. Поради липса на пречиствателна станция (ПСПВ) подаваната вода от язовир „Тича“ не се пречиства. При дъждове и снеготопене в язовира, независимо от големия му обем, се получават отклонения в качествата на питейната вода - завишение на стойностите на показателите мътност и окисляемост. За подобряване на качествените показатели на питейната вода през 2014 год. се предвижда изработване на ПУП за ПСПВ

Commented [M6]: Да включим ли такъв проект?

(Подробен устройствен план за Пречиствателна станция за питейни води), извършване на предпроектно проучване на ПСПВ и финансово икономически анализ.

Останалите населени места от общината се водоснабдяват от местни водоизточници, но суровата вода от някои от тях (най-често каптажи и шахтови кладенци) не отговаря на изискванията по показател “нитрати”. Основна причина е ползването на торове и препарати, несъобразено с ограниченията и забраните при обработка на земеделските земи в санитарно охранителните зони.

Трайни отклонения се наблюдават при водоизточниците от някои водоснабдителни зони, за които се търсят алтернативни решения, но за част от населените места такива липсват. Това са населените места Кладенец, Мараш, Костена река, Овчарово и Струино. Тези населени места се нуждаят от мерки за проучване на нови водоизточници, с качества на водата отговарящи на изискванията на Наредба №9 от 16.03.2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели.

Шаховите кладенци, каптажите и дренажите в общината се влияят от климатичните условия и при по-продължителни засушавания дебитите им рязко спадат, поради което се налага сезонен режим на водоползване.

Таблица 20: Водоснабдени населени места в община Шумен
Източник: Община Шумен, 2013

Водоснабдени населени места	27 броя
Дължина на водопроводната мрежа в т.ч.:	582 км
• външни	232 км
• улична	350 км
Водопроводни отклонения	19 365 броя
Водоизточници	104 броя
Резервоари	68 броя
Помпени станции	23 броя
Хлораторни сгради	14 броя

Водопроводната мрежа в община Шумен започва да се изгражда след 1927 г. По настоящем общата дължина на водопроводната мрежа е 582 км., от които 320 км. са улична водопроводна мрежа. От тях 192 км. са в гр. Шумен. Анализите за състоянието на

водопроводите показват нуждата от ремонт и подмяна. Проблемът е частично решен с изпълнението на проект „Подобряване на водния цикъл на гр. Шумен“, финансиран от предприєдинителен фонд на ЕС - ИСПА чрез МОСВ благодарение, на който в периода септември 2009 г. - юли 2011 г. са подменени участъци по 231 улици от вътрешната водопроводна мрежа на гр. Шумен с дължина над 60 км. и са подменени над 29 км. сградни водопроводни отклонения.

В момента се изпълнява втори проект за водния цикъл на гр. Шумен. В проекта е предвидена реконструкция и рехабилитация на водоснабдителната система. Проектът е финансиран по ОПОС 2007-2013г.

Канализационна мрежа

В град Шумен дължината на изградената канализационна мрежа е 120 км и обхваща 100% от населението, но по-голямата част от населените места в общината не са канализирани. Масово в населените места се използват септични кладенци и поливни ями, което води до влошаване на качествата на питейните води.

Изградената канализационна мрежа определено е недостатъчна.

В град Шумен е изградена Пречиствателна станция за отпадъчни води (ПСОВ) за пречистване на отпадъчните води на гр. Шумен преди вливането им в р. Камчия и от нея в Черно море. ПСОВ „Шумен“ е изградена до фаза механично стъпало - механично пречистване на отпадните води и е въведена в експлоатация през 2003 г.

По проект „Подобряване на водния цикъл на гр. Шумен“, финансиран от предприєдинителен фонд на ЕС - ИСПА чрез МОСВ са изпълнени реконструкции във водосборите на главни колектори I, II, III, IV и V с дължина 12 км. от канализационната мрежа на гр. Шумен и са подменени и изградени над 2 км. сградни канализационни отклонения.

В рамките на изпълнявания се втори проект за водния цикъл на гр. Шумен е предвидено доизграждане и рехабилитация на част от канализационната мрежа на града, с обща дължина около 40км. Съществена част от инвестицията е за изграждане на довеждащ колектор до канализационна помпена станция кв. Дивдядово, изграждане на канализационна помпена станция „Дивдядово“, изграждане на тласкател от КПС - кв. Дивдядово, изграждане на охранващ външен водопровод до канализационна помпена станция кв. Дивдядово. Предвидено е и разширение (рехабилитация) на ПСОВ гр. Шумен за осигуряване на вторично (биологично) пречистване с цел покриване на изискванията за заустване в „чувствителна“ зона.

Допълнителни данни за проекта са дадени в Приложение 5-1. Канализацията, която ще остане за доизграждане извън обхвата на този проект е около 6км.

ИЗВОДИ:

- ✓ По отношение на водоснабдяването е необходимо да се предприемат мерки за подобряване на качествените показатели на питейната вода, повишаване на надеждността и експлоатационните качества на мрежата;
- ✓ По отношение на канализацията е необходимо разширение и/или изграждане на канализационните мрежи и ПСОВ в общината, особено в селата.

3. Транспортни мрежи и инфраструктура

Железопътна и пътна мрежи

Град Шумен е разположен на важен транспортен кръстопът. През него преминават северната ж.п. линия София-Шумен-Варна и отсечката в посока Шумен-Комунари-Карнобат с връзка с Южна България. Общата дължина на ж.п.линиите, преминаващи през територията на общината е 30.16 км., като всички са електрифицирани. Удвоените ж.п. линии са 12.31 км.

По отношение на гъстота на ж.п. мрежата, община Шумен (0,049 км/км²) изостава от средния показател за страната (0,058 км/км²), но се обслужва от 2 гари и 4 спирки. Предвид регионалните функции на ж.п. транспорта, общината има лесен достъп на хора и стоки до места във всички географски посоки на България, независимо че плътността ѝ е под средната за страната.

На територията на общината преминават международните пътища № 1-2 Русе-Шумен-Варна / E70/, № 1-4 София-Търговище-Белокопитово и № 1-7 Силистра-Шумен-Ямбол.

Географското разположение на община Шумен предопределя доброто ѝ транспортно обслужване и функциите ѝ на един от основните транспортни възли в Североизточния район за планиране. През територията на общината се кръстосват: първокласният път I-4 София-В.Търново-Шумен /с европейска категоризация E72/, първокласният път I-2 Русе-Шумен-Варна /с европейска категоризация E70/ с първокласния път I-7 Румъния/Силистра-Шумен-Ямбол-Лесово/Турция и второкласния път II-73 Шумен-Смядово-Карнобат.

През общината преминава и трасето на автомагистрала "Хемус", свързваща Варна и София, но недоизградеността на АМ "Хемус" в западна посока и на места лошото състояние на първокласния път I-4 затрудняват бързия достъп до столицата, докато регионалният център Варна е лесно достъпен по вече изградената автомагистрала.

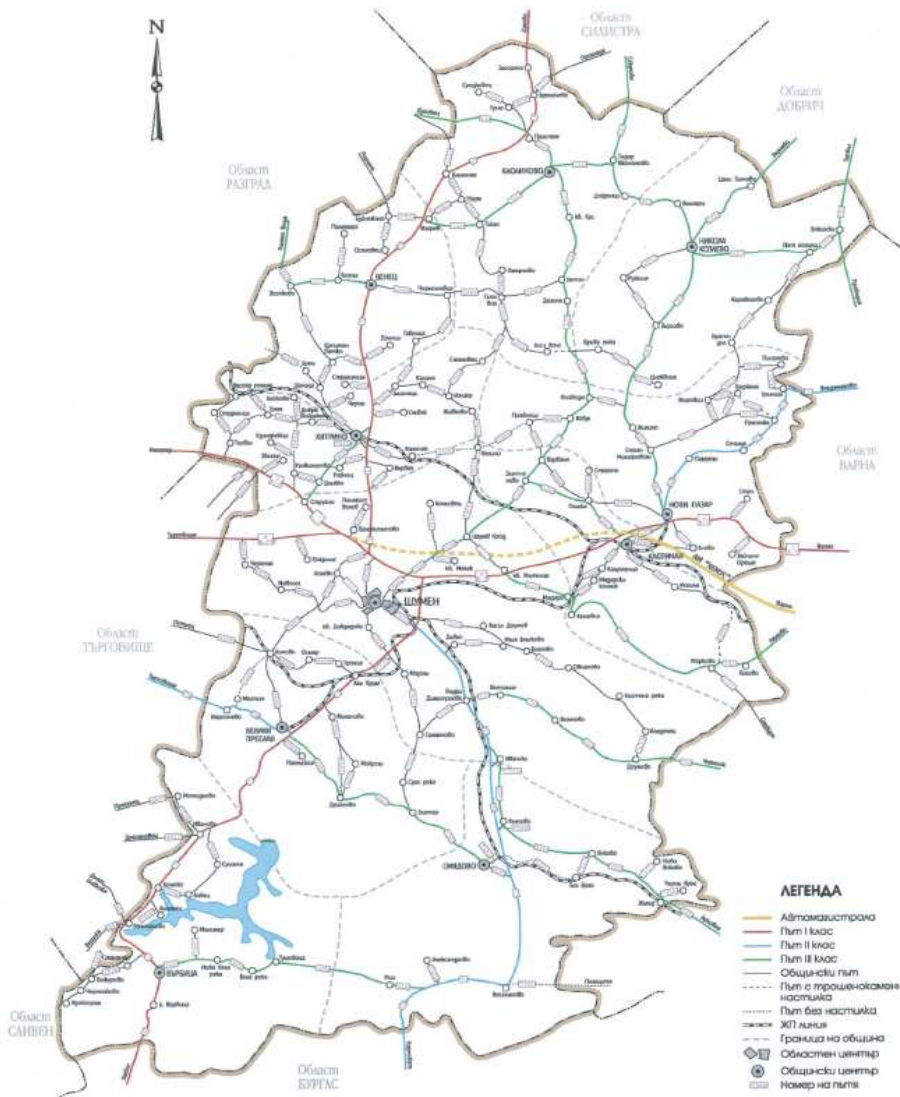

Схема на републиканските и общински пътища в Шуменска област
 Източник: АПИ Областно пътно управление-Шумен, 2013

Таблица 21: Републиканска и общинска пътна мрежа на територията на община Шумен
Източник: АПИ Областно пътно управление-Шумен,2013

Път / клас	Дължина (км.)
АМ „Хемус“	14 272
I-ви клас	51 686
II-ри клас	17 200
III-ти	42 617
Общински пътища	142 524
Пътни връзки	10 710

Относителният дял на първокласните пътища е 18,52% и е по-висок от средния показател за Шуменска област (16,52%), както и от този за Североизточния район на планиране (8,28%), и за страната (8,07%). Това показва, че общината е обезпечена с добра връзка с основните транспортни коридори, чрез които се осигурява сравнително лесен достъп до съседните страни и до важни и отдалечени административни центрове.

Второкласните и третокласните пътища в общината, които осигуряват връзката между по-близко разположени административни центрове, и преразпределят потоците в транспортната система, са с по-малък дял (общо 23,51%) в сравнение с Шуменска област (33,48%), Североизточния район за планиране (41,06%) и със страната (42,06%)

Общинската пътна мрежа осигурява възможности за достъп до всички населени места в рамките на общината. Гъстотата на пътищата с общинско значение е 0,211 км/км², което значително надвишава средните показатели за страната (0,165 км/км²), Североизточния район на планиране (0,179 км/км²) и Шуменска област (0,164 км/км²).

Таблица 22: Списък на общинските пътища на територията на община Шумен
Източник: Община Шумен,2013

Път номер	Наименование	километраж		дължина
		от км.	до км.	/км/
SHU 1065	/III-7003/ Царев брод - Велино - Граница общ. /Шумен - Хитрино/-Живково-граница общ./Хитрино-Каолиново/ - SHU 1060/	0,000	10,540	10,540
SHU 1180	/I-2, п.к. Панайот Волов-Шумен/V-ти км -	0,000	10,380	10,380

Път номер	Наименование	километраж		дължина
		от км.	до км.	/км/
	Шумен-кв. Дивдядово-/I-7/			
SHU 1182	/I- 4, Търговище - Шумен/Черенча - Новосел - Шумен/ SHU 1188	0,000	22,580	22,580
SHU 1183	/I- 4, Търговище Шумен/- Градище	0,000	1,200	1,200
SHU 1184	/I-2, Белокопитово- Шумен/ -Шумен SHU 1188	0,000	4,274	4,274
SHU 1185	/I-2 Шумен- Каспичан/кв.Мътница-Царев брод /7003/	0,000	5,100	5,100
SHU 1187	/I-7,Шумен- В.Преслав/-Мараш-Салманово / SHU1190/	0,000	7,070	7,070
SHU 1188	/I-7,Шумен- В.Преслав/-Шумен-Лозево / SHU 2005/	0,000	11,880	11,880
SHU 1190	/II-73 Шумен Ивански/Р.Димитриево-Салманово- граница общ. /Шумен-В Преслав/-Златар /III-7302/	0,000	6,000	6,000
SHU 1192	/III-731, Р.Димитриево -Черноок/ Друмево - Овчарово -В.Друмев - о.п.Шумен	0,000	23,800	23,800
SHU 1193	/SHU 1180/ Шумен - Панорамен път Шумен	0,000	13,900	13,900
SHU 2005	TGV 1167, Надарево -Осмар/ Кочово - Граница общ./В.Преслав-Шумен/-Лозево-/I-2/	5,000	15,400	10,400
SHU 2181	/I-2, Сруйно -Шумен/Белокопитово -Панайот Волон /I-7/	0,000	3,250	3,250
SHU 2186	/III-7003, Царев брод - Шумен/-Коньовец	0,000	5,700	5,700
SHU 2189	/II-73,Шумен -Р.Димитриево/-Дибич - Илиа Блъсково / SHU 1192/	0,000	4,450	4,450
SHU 2191	/II-73, Р.Димитриево-Смядово/-Ивански -III-	0,000	2,000	2,000

Път номер	Наименование	километраж		дължина
		от км.	до км.	/км/
	7301/			

Състоянието на пътните настилки се определя от обема на инвестициите за рехабилитация, модернизация и изграждане на пътни отсечки. Ограничените финансови ресурси за ремонт и поддръжка водят до бързо влошаване на функционалните характеристики на пътя и рефлектират като цяло в качествените параметри на общинската транспортна инфраструктура.

С отпусканите целеви средства от държавния бюджет всяка година средно по около 300 000,00 лв. с ДДС за 142,524 км. общинска мрежа се извършват само „ръчни“ и „машинни“ изкърпания с асфалтобетон на най-нарушените пътни участъци.

Улична мрежа

На територията на град Шумен има 220 км. градска пътна мрежа, изцяло покрита с трайни настилки, от която 90% са асфалтирани и 10% павирани. Уличната мрежа в селата е 420 км., от които 220 км. асфалтирани, 32 км. павирани и 109 км. черна настилка.

В град Шумен има една велоалея в централната градска част, която свързва площад „Кристал“ и площад „България“. Тази алея е част от южното платно на бул. „Славянски“, който е с натоварено улично движение и любителите на колоезденето предпочитат да карат велосипеди в градската градина, парк „Кьошкове“ и Природен парк „Шуменско плато“. В близост до информационния център на Комплекс „Създатели на Българската държава“ велосипедистите мога да си наемат колело.

Със средства от облигационен заем на община Шумен на стойност 12 000 000 лв., община Шумен изпълнява приетата през 2011 г. Програма за рехабилитация на част от уличната мрежа на град Шумен. Идеята е да се подобрят транспортно-комуникационните и експлоатационните параметри по част пътна, електро, отводняване, озеленяване на главни градски улици и улични участъци, създаване на съвременен облик на уличната мрежа в града, отговарящ на непрекъснато нарастващото автомобилно и пешеходно движение.

Предвидена е рехабилитация на входящо-изходящи градски артерии и артерии осигуряващи безпрепятствен и безавариен достъп до здравни, учебни, административни, производствени и други заведения, рехабилитация на улици с концентрация на масов градски и автобусен транспорт, и такива осъществяващи напречни и събирателни функции между основните улични артерии на града. Предвидена е и рехабилитация на основни градски площади, изграждане на светофарни уредби на основни улични кръстовища, провеждащи

Commented [M7]: Какво и за колко лева се планира за периода 2014-2020?

интензивен масов градски и извънградски автомобилен и автобусен транспорт и пешеходци, както и подмяна на улична настилка за участъците, където е необходимо.

Рехабилитацията включва скосяване на тротоарите в кръстовищата, с цел изграждане на подходи за инвалиди, детски колички и др., изграждане на уширения за контейнери на сметоизвозването в тротоарите с необходимите размери, ремонт на съществуващи предпазни огради за пешеходци от пана и колове, монтаж на бетонови кошчета за отпадъци с подвижни метални кофи, покрити с мозайка, изпълнение на хоризонтална маркировка и вертикална сигнализация.

Транспортна инфраструктура

Транспортното обслужване е представено от фирми като „Товарни превози“ АД, „Мадара автотранспорт“ - извършващи вътрешни и международни превози, „Шумен Пътнически транспорт“ ООД, извършваща автомобил превози в страната и чужбина, автосервизни услуги, годишни технически прегледи, монтаж и ремонт на тахографи и др., „Шумен бус“ АД, извършваща пътнически превози.

В града функционират множество частни фирми извършващи таксиметрови услуги, пътнически превози и вътрешна и международна спедиция.

ИЗВОДИ

- ✓ Общината е обезпечена с връзка с основните транспортни коридори, чрез които се осигурява сравнително лесен достъп до важни и отдалечени административни центрове, а също и до съседните страни;
- ✓ Добрата степен на изграденост на общинската пътна мрежа осигурява възможности за достъп до всички населени места в рамките на общината;
- ✓ Ограничените финансови ресурси за ремонт и поддръжка на пътищата водят до бързо влошаване на функционалните характеристики, което се отразява в качествените параметри на общинската транспортна инфраструктура;
- ✓ Общината следва да планира поетапна инвестиционна програма (със заемни средства, предвид на факта, че не се предвижда европейско финансиране за общинска пътна мрежа на градовете от I-IV йерархично ниво³, какъвто е град Шумен) за рехабилитацията на общинската пътна инфраструктура в синхрон с инвестиционните инициативи по републиканската пътна мрежа, за да се постигне комплексно

³ Определени в Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. (НКПР)

въздействие върху качеството и функционалността на транспортната инфраструктура на и преминаваща през територията на общината.

4. Енергийна мрежа и системи

Електроснабдяване

На територията на община Шумен е изградена една от системните подстанции от преносната електроенергийна система на страната - п/ст „Мадара” 220/110 кV, която е основният източник на електроенергия за областта. Подстанцията има връзка на 220 кV с п/ст „Г.Оряховица” 220/110 кV и п/ст „Добруджа” 400/220 кV, разположена в общ Суворово, обл.Варна. Наличието на системната подстанция „Мадара” на територията на общината е предпоставка за по-голяма сигурност и качество на снабдяването с електроенергия.

Прякото електроснабдяване на община Шумен се осъществява от районната мрежа 110 кV посредством 4 районни подстанции 110/20 кV, разположени в общинския център. Отделните населени места от общината получават захранване на 20 кV.

Съществуващите 4 бр. подстанции с напрежение на първичната страна 110 кV са:

- подстанция „Шумен I” - с два трансформатора 2x25мVA за битови и производствени нужди, един трансформатор 15мVA за нуждите на ТЕЦ и 2x40мVA за нуждите на КТА”Мадара”;
- подстанция „Център” - с два трансформатора 2x25мVA;
- подстанция „Запад” - с два трансформатора 2x25мVA;
- подстанция „Изток” - с два трансформатора 2x25мVA.

Общата инсталирана мощност за всяка подстанция (без тази за ТЕЦ и КТА”Мадара”) е 200мVA.

Електрозахранването на гореизброените подстанции се осъществява с въздушен ел.провод 110 кV от системната подстанция „Мадара” 220/110 кV.

Според прогнозите в Общия устройствен план се очаква нарастване на електрическите товари в северна и североизточната част на гр. Шумен. При това положение както териториалното разположение, така и съществуващите трансформаторни мощности на съществуващите подстанции не може да отговори на новите тенденции в изграждането и развитието на бъдещите консуматори на ел. енергия. Сред другите препоръки за развитие, изведени от ОУП са:

- За бъдещото развитие на северните и североизточни райони да се изгради нова подстанция “Север” - 32MVA;
- За оптимизиране работата на п/ст “Център” се предлага вариант за разширение на подстанцията чрез монтаж на трети трансформатор 25MVA и изграждане на нова ЗРУ с цел изграждане на нови кабелни изводи 20/10kV и разтоварване на най-натоварените клонове на съществуващата кабелна мрежа СрН;
- За ел. захранване на бъдещите промишлени консуматори на начален етап следва да се предвидят редица възлови станции или трафопостове 20/0,4kV, които поетапно да се заместят с алтернативни енергийни източници - хибридно слънчево и ВЕИ-Енерго-обезпечаване /Хибридна солар - ТЕЦ/;
- Да се изготви генерален план на електроснабдяването на гр. Шумен.

В момента изградената кабелна мрежа СрН за гр. Шумен основно е за 10kV (с малки изключения за крайните квартали и промишлена зона, където има изградена мрежа на 20kV. Кварталите Дивдядово, Мътница и Макак са захранени с въздушни ел. проводни линии 20kV. Тенденцията през последните 15-20г. е цялата кабелна мрежа СрН в гр. Шумен да премине на 20kV. За целта е в действие стратегията в последно време при проектирането и изпълнението на нови кабелни линии СрН да се предвиждат кабели за 20kV. Същото важи и при ремонтни и аварийно-възстановителни работи, когато старите кабели на 10kV да се подменят с нови за 20kV.

Препоръчва се в промишлените зони въздушните електропроводи 20kV при възможност да се ликвидират и да се изгради кабелна мрежа. Целта е да се освободят допълнително производствени терени, които сега са блокирани от съществуващите сервитути на въздушните ЕП-20kV.

При цялостното проектиране е необходимо да се избегнат множеството възлови пунктове, в които в момента има голямо преплитане на мрежата и усложнение, както от експлоатационна (манипулационна) гледна точка, така и от усложняване на релейната защита (дълги или прекомерно натоварени линии, особено от подстанция “Център”). Визираните проблеми следва да бъдат решавани поетапно във времето.

Улично, парково, декоративно и фасадно осветление в общината

Електрифицирани са всичките 27 населени места в общината.

Уличното осветление е един от основните консуматори на ел.енергия за община Шумен. За 2013 г. разходите за консумирана електроенергия за улично осветление са в размер на 382 128,00 лева.

Към момента, съществуващата степен и качество на осветеност на улиците не могат да осигурят сигурността на движението на пешеходци и моторни превозни средства в тъмните часове на денонощието.

В град Шумен основна рехабилитация на уличното осветление е правена преди 15 години, а по селата преди 11 години. Преди 10 години са рехабилитирани отделни важни за града трасета, като са осветени участъци, които преди това не са имали улично осветление.

Тъй като през последните години уличното осветление на община Шумен не е рехабилитирано, всичките му елементи са извън гаранционен срок. Вследствие на това, захранващата мрежа, самите осветителни тела и системите за включване и изключване на осветлението започват да дават дефекти все по-често. Това създава допълнителни затруднения по поддръжката и изисква повече финансови средства.

Въпреки усилията на община Шумен да има осветление навсякъде в общината, т.е. всички улици, междублокови пространства, паркове и спортни площадки да са осветени, това не е постигнато на 100%. Факт е, че към днешна дата има места, около които няма изградено осветление. Например за града това са ул."Индустиална", ул."Ген. Драгомиров" - от Обръщача посока ул."Лозевско шосе", ул."Одрин", ул."Родопи", ул."Никола Вапцаров", ул."Проф. Асен Златаров", ул."Лозенград", детската площадка до старата поликлиника, кв."Херсон" бл.3, бл.4 и бл.5, автогара Шумен - от ул."Станционна" до ул."Добруджа".

В другите селища на общината също е необходимо подобряване на уличното осветление, а в участъците където няма - изграждане.

В град Шумен парковото осветление е изградено основно с НPS (натриеви лампи с високо налягане) от 70W. Има монтирани 1840 паркови осветители, но това е недостатъчно. Парковото осветление в селата също е недостатъчно и неефективно или липсва такава.

В община Шумен фасадно осветление имат читалище "Добри Войников", сградата на ДНА, сградата на Районен съд гр. Шумен и кметството на село Мадара.

За да бъде извършен цялостен анализ на уличното и парково осветление на община Шумен трябва да бъде направена паспортизация на цялата улична система от захранващи кабели, стълбове и осветителни тела. До този момент това не е направено.

Цялата осветителна мрежа на общината е остаряла. Необходимо е ново осветление, което години наред да гарантира на гражданите добра осветеност и комфорт.

Община Шумен се нуждае от икономично енергоспестяващо улично осветление с компютърно управление. Това са новите LED осветителни тела, които се управляват да светят с по-голям интензитет в часовете с оживено улично движение и да светят с по-малък интензитет през късните часове на нощта. Новите технологии икономисват голям процент от разхода на електроенергия, което оправдава тяхното използване.

Предстои период, през който успоредно ще се поддържа старото улично осветление и ще се проектира новото осветление.

Всички съвременни методи за улично осветление изискват големи финансови средства и ще се търсят средства за финансиране чрез Европейски програми или с договори за Публично частно партньорство.

Топлоснабдяване

Град Шумен е сред 21 града в България, в които е изградена мрежа за централно топлоснабдяване. Топлоснабдителната инфраструктура в града е морално и физически амортизирана, а през последните отоплителни сезони не е произвеждана, пренасяна и продавана топлоенергия, а също не е произвеждана електрическа енергия. До ?????????????? „Топлофикация Шумен“ ЕАД е била 100% общинска собственост. Новият собственик на дружеството е ?????????? и съгласно клаузите на приватизационния договор трябва да извърши ??????????????/

Commented [M8]: Информация от общината

Газоснабдяване

В общината е газоснабден само общинският център. Град Шумен се газифицира от преминаващия през територията на област Шумен северен клон на националната газопреносна система. Областта попада в обособения регион „Добруджа“, за който „Черноморска технологична компания“ АД има издадени лицензии за разпределение и снабдяване с природен газ.

Газоснабдяването на град Шумен започва през 2004 година, като на първи етап обхваща промишлените потребители. На следващите етапи се осъществява газификацията на основната част от общинските училища и детски градини, по-голямата част от промишлените предприятия, както и много комунални обекти. В последните години се изграждат много газопроводи и в кв. „Гривица“, стартира газификацията и на кв. „Тракия“, като на този етап са газифицирани професионалните гимназии по облекло, хранене и химични технологии и тази по селско стопанство. През 2012 г. са изградени и захранващ газопровод от ГРС - Шумен към „Индуриален парк Шумен“ АД, както и разпределителна газопроводна мрежа в Подзона „А“ на индустриалния парк, разположен североизточно от града.

Към 01.03.2014 г:

- изградената газоразпределителна мрежа е 71 293,37 m;
- броят на стопанските потребители е 180, от които 43 са обекти, общинска собственост;
- битовите потребители, захранени с природен газ са 960.

В момента се изгражда обект: „Газоразпределителна мрежа на гр.Шумен - етап 15” с обща дължина 3057,40 m.

Бъдещото развитие е свързано с доизграждане и оптимизиране на газоснабдителната мрежа и присъединяване на нови обществени и битови потребители.

Енергийна ефективност

Прилагане мерки за подобряване на ЕЕ на общинския сграден фонд

В изпълнение на чл.11 от Закона за енергийната ефективност община Шумен изпълнява една краткосрочна и една дългосрочна Програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива, която има за главна цел да се превърне в инструмент за реализиране на общинската политика в областта на енергийната ефективност.

В Програмата е предвидено:

- изграждането на Фотоволтаичен парк;
- използване на ВЕИ за улично осветление;
- прилагане на мерки за енергийна ефективност на образователна инфраструктура, включително държавна собственост, на културна инфраструктура, социалната инфраструктура, общинска и държавна здравна инфраструктура;
- прилагане на мерки за енергийна ефективност на административни и обществени сгради;
- организиране разделно събиране на отпадъците от зелената система и последващото им преработване в рафинирана биомаса.
- проучване възможността, общински обекти да се отопляват с екобрикети и пелети;
- насърчаване на бизнеса за производство на енергия чрез използване на биомаса от селското стопанство по сектори - земеделие и животновъдство;
- стимулиране на частни инвеститори за приоритетно използване на биогорива за техните нужди;
- проучване възможността за изграждане инсталация за производство на биогаз от биоразградими отпадъци.
- използване на оперативни програми, кредитни линии за енергийна ефективност и възобновяема енергия (ЕБВР), фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници”, Национална схема за зелени инвестиции (Национален доверителен фонд),

договори с гарантиран резултат -ЕСКО договори или публично частно партньорство като основни източници за финансиране на дейностите по Програмата;

- обучение по енергиен мениджмънт на служители от общинската администрация;
- информационни кампании за населението и специализирани информационни дни по ЕЕ;
- партньорство с фирми, предлагащи енергийно-ефективни услуги;
- участие в специализирани регионални семинари по ЕЕ и ВЕИ.

Общината използва възможностите на структурните фондове и други финансиращи инициативи за изпълнение на проекти, свързани с повишаване на енергийната ефективност на следната общинска инфраструктура:

Проект и източник на финансиране

Цел

Обект на интервенцията и мярка

„Модернизация на общинската образователна инфраструктура на град Шумен” - финансиран по ОПРР - МРРБ

Внедряване на мерки за енергийна ефективност в обекти на образователната инфраструктура с цел постигане на по - добри условия за живот и намаляване на енергийните разходи

ЦДГ №1 "Звънче" - соларна инсталация

ЦДГ №2 "Слънце" - сграда 1; соларна инсталация

ЦДГ №5 "Латинка" - кв. Дивдядово; соларна инсталация

ЦДГ №10 "Брезичка" - соларна инсталация

ЦДГ №12 "Смехурани" - соларна инсталация

ЦДГ №19 "Конче Вихрогонче" - соларна инсталация

ОДЗ №21 "Щурче"- соларна инсталация

ЦДГ №24 "Светулка" - сграда 1 и сграда 2; соларна инсталация

ЦДГ №25 "Братя Грим" - корпус А и корпус Б; соларна инсталация

ЦДГ №27 "Златна рибка" - соларна инсталация

ЦДГ №28 "Чучулига"- кв. Дивдядово; соларна инсталация

ЦДГ №30 "Космонавт" - соларна инсталация

ЦДГ №32 "Дружба" - соларна инсталация

ЦДГ №34 "Пролетна дъга" - соларна инсталация

Проект и източник на финансиране
Цел
Обект на интервенцията и мярка

ЦДГ №35 "Изворче" - соларна инсталация.

„Бъдеще и стремеж към нов живот на дом "Калинка" с.В Друмев"- финансиран със средства от бюджета на община Шумен и дарение от „Алкомет” АД Шумен

Подобряване на условията на живот и намаляване на енергийните разходи

Дом за деца и младежи с увреждания "Калинка" с.В.Друмев;

„Енергийна ефективност в обществени сгради V транш” - финансиран от Международен фонд Козлодуй

Подобряване на условията на живот и намаляване на енергийните разходи

Детска ясла №4 "Радост" - соларна покривна инсталация

„Детска ясла №13 "Звездици"- соларна покривна инсталация

Повишаване на енергийната ефективност в жилищните сгради на територията на община Шумен

Проект „Енергийно обновяване на българските домове” по схема BG161PO0001/1.2-01/2011 „Подкрепа за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради” по Оперативна програма „Регионално развитие” 2007-2013 г. обхваща 36 града, в т.ч. и град Шумен. Целта на проекта е осигуряване на по-добри условия за живот на гражданите в многофамилните жилищни сгради, чрез повишаване качеството на жизнената среда и изпълнение на мерки за енергийна ефективност. Проектът стартира на 1 юли 2012 г.

До този момент има подадени 9 писмени заявления за интерес и подкрепа от 9 етажни собственици от град Шумен.

Използване на ВЕИ

Слънчева енергия

В община Шумен до сега е изградена една Фотоволтаична електрическа централа (ФЕЦ) за оползотворяване на слънчева енергия с мощност 2,2 MW.

В град Шумен, към настоящия момент, има монтирани слънчеви термални колектори за топла вода на покривите на сгради общинска собственост - 15 детски градини, 2 детски ясли и дом за деца и младежи с увреждания „Калинка” с.Васил Друмев (виж таблицата по-горе).

Освен това такива колектори има монтирани на покривите на много сгради частна собственост.

Изпълнението на мерките, въвеждащи използването на термични слънчеви колектори за топла вода, може да се съчетае с препоръките в заключителните доклади от проведените енергийни обследвания на сгради общинска собственост. При обновяването на тези сгради освен мерки по подобряване на термичната изолация, след доказване на икономическата ефективност, могат да се включат и мерки за въвеждане на термични слънчеви колектори и заместване на съществуващо отопление с такова, базирано на ВЕИ.

В община Шумен има входиращи 9 проекта за изграждане на ФЕЦ.

Вятърна енергия

Въз основа на средногодишните стойности на енергийния потенциал на вятърната енергия, отчетени при височина 10 m над земната повърхност, на територията на България теоретично са обособени четири зони с различен ветрови потенциал, но само две от зоните представляват интерес за индустриално преобразуване на вятърната енергия в електроенергия: 5-7 m/s и >7 m/s. Община Шумен попада в Зона А: зона на малък ветроенергиен потенциал т.е. към настоящия момент изграждане на ветропарк от община Шумен като източник на алтернативна електрическа енергия не би била добра инвестиция.

Геотермална енергия

На територията на община Шумен има минерален извор, разположен в урбанизираната територия на с.Мараш. Той е открит през 1979 г. при дълбок сондаж на 2,8 км. Водата е с температура 67 градуса и силно минерализирана. Изследванията показват, че е лековита. Една от причините водата да не се използва активно е липсата на канализация и пречиствателна станция за отпадни води в селото.

Необходимо е да се потърсят източници за допълнително финансиране проучването на подпочвените води на с.Мараш, относно техния капацитет и по отношение на топлинната мощност, което от своя страна ще открие възможности да се използват геотермалните източници за целите на енергийната ефективност, по отношение на производството на енергия.

Следва да се разработи програма за проучване, проектиране и изграждане на мощности за геотермална енергия на територията на с.Мараш, включително и чрез публично частно партньорство.

Енергия от биомаса

Биомасата е биологично разграждаща се част от продукти, отпадъци и остатъци от селското стопанство (включително растителни или животински субстанции), от горското

стопанство, както и биологично разградими фракции от индустриални или битови отпадъци, които могат да се използват като гориво.

Неизползваните отпадъци от дърводобива и малоценната дървесина, могат да бъдат усвоени след раздробяване на трески или преработване в дървесни брикети или пелети след пресоване и изсушаване. Производството на трески има значително по-ниски разходи от производството на брикети и пелети, при което се изисква предварително подсушаване на дървесината и е необходима енергия за пресоване.

Добра идея е производството на екобрикети, направени от слънчогледова люспа, отпаден продукт при производството на рафинирано олио.

Голям неизползван потенциал имат селскостопанските растителни отпадъци. За балиране и транспорт на сламата има подходяща технология. Необходимото оборудване в голяма степен липсва и днес не се използва с пълния си капацитет.

Засега няма опит и специализирано оборудване за събиране, уплътняване и транспорт на стъбла от царевича, слънчоглед и други, но този проблем може да бъде решен в кратки срокове без големи разходи.

За отпадъците от овощните градини може да се използва оборудването, което ще надробява отпадъците от горското стопанство.

На територията на общината няма производители на брикети и пелети.

5. Телекомуникационни мрежи

Телефонните услуги се осъществяват от кабелен оператор -Виваком и от трите мобилни оператора в страната. Предвид спецификата на отрасъла статистическата информация е оскъдна. Според последните публикувани данни от НСИ гр. Шумен разполага с 68781 телефонни поста, от които 51488 са домашни. На 1000 жители са осигурени 593 поста, задействани 428 при средно за страната 368.5. Трите мобилни оператора имат пълно покритие в града и общината. Множество фирми предлагат интернет услуги, VoIP, кабелна и цифрова телевизия. Български пощи - покрива целия набор от пощенски услуги. В града има централна поща и 3 пощенски клона.

Общината разполага със сравнително добре развита телекомуникационна инфраструктура, достигаща до почти всички населени места. Телефонната плътност по отношение на стационарните линии е 41,08 на 100 жители спрямо 36,11 за страната и 31,22 в Шуменска област. Всички селища от общината имат автоматична телефонна връзка с общинския център, като само едно селище не е обезпечено със станция за автоматични телефонни съобщения.

Пуснатата през 2001 г. в експлоатация цифрова телефонна централа е предназначена да обслужва общинския център. Цифровият пренос в комбинация с оптималния брой съединителни линии е предпоставка за подобряване на качеството на телефонните комуникации в града. Централата е свързана с националния оптичен пръстен и ще бъде част от градската цифрова оптична мрежа.

Информационните и комуникационни технологии са един от най-динамично развиващите се сектори изискващ сериозни инвестиции, но и осигуряващ висока степен на достъпност на територията, на която се развиват.

Достъпът до Интернет е осигурен в общинския център. Проблеми съществуват основно в селата, където все още степента на оборудване на фирмите и домакинствата с компютри е твърде ниска и е необходимо изграждането на публични места за достъп до мрежата /телецентрове/. В този контекст насочването на ресурси за развитието на електронните комуникации добива изключителна важност за преодоляване на регионалните различия в достъпа до електронни услуги и развитието на информационното общество.

Необходимо е да се разшири достъпът и използването на мрежите и услугите на ИКТ, предвид нарастващата роля на информацията, особено в селата, където обществените места за достъп до информация са единствената възможност за много потребители. Изграждането на обществени информационни системи и гарантираното предлагане на Интернет услуги за целия обществен сектор, включително и на улеснен достъп за хората с увреждания, е задължителна стъпка към информационното общество.

Все още в общината е слабо застъпено изграждането на публични мрежи, които да предполагат масово въвеждане и свободно ползване на широк спектър от електронни услуги. От тази гледна точка бъдещото развитие следва да отразява необходимостта от комуникационна свързаност на населението, а планирането на развитието на информационните и комуникационни мрежи да интегрира публичните и бизнес интересите както по отношение на инвестициите в сектора, така и по отношение на потребностите.

V. ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ И РИСКОВЕ

1. Въздух

По данни на Националния статистически институт от последното национално преброяване, проведено през февруари 2011г., към 01.02.2011 г. близо 52% от жилищата в община Шумен се отопляват с твърди горива. В селата, този дял надхвърля 97%.

Прекомерното използване на твърди горива за отопление, изпусканите във въздуха емисии на вредни вещества от промишлените обекти и постоянно нарастващия брой на автомобилите замърсява въздуха.

Показателите, характеризиращи качеството на атмосферния въздух в гр. Шумен се измерват и контролират от автоматична измервателна станция (АИС).

Съгласно Регионалния доклад за състоянието на околната среда през 2012-та година на Регионална инспекция по околната среда и водите гр. Шумен:

- 1) За емисиите на SO₂ и NO₂, формирани от промишлените източници на територията на гр. Шумен липсват регистрирани превишения на пределно допустимата концентрация (ПДК)⁴.
- 2) Превишенията на ПДК по показател фини прахови частици (ФПЧ 10) са регистрирани основно през зимния сезон. Това се дължи на използваните през отоплителния сезон горива и горивни съоръжения в битовия сектор съчетано с определени метеорологичните условия (атмосферно налягане, безветрие, инверсии). Високото пепелно съдържание във формираните отпадъчни газове при изгарянето на твърди горива (дърва и въглища) оказва основно влияние върху замърсяването на атмосферния въздух.

Регистрирани са 76 превишения на средноденонощната норма (СДН - 50 µg/m³) по показател ФПЧ 10. Регистрираните средноденонощни наднормени концентрации през 2012 г., определят превишаването на средногодишната норма (СГН) на ФПЧ10 - 40 µg/m³.

Съпоставката на измерените от АИС Шумен концентрации на ФПЧ10 през 2012 г. с предходните 2011 г., 2010 г. и 2009 г. показва, че през 2009 г. - 23 %, през 2010 г. - 25 %, през 2011 г. 30 %, а през 2012 г. 21 % от регистрираните средноденонощни концентрации превишават СДН - 50 µg/m³, т.е. видно е намаляване на броя на регистрираните превишения в сравнение с предходните години, като и през четирите години същите са отчетени основно през зимния период.

През 2012 година РИОСВ-Шумен е осъществила проверки с инструментален контрол на 24 обекта с източници на емисии на вредни вещества изпускани в атмосферния въздух. Въз основа на получените резултати от лабораторните изпитвания са издадени 4 бр. наказателни постановления с които са наложени санкции на "Августа мебел" АД, гр. Шумен; "Лавена" АД, гр. Шумен; "Пътища" АД, гр. Шумен и "Плиска ойл" ООД, гр. Шумен.

⁴ ПДК - Пределно допустима концентрация е концентрация на вредните вещества в атмосферния въздух на населените места, която за определен период от време трябва да не оказва нито пряко, нито косвено вредно въздействие върху организма на човека.

Въз основа на представени в РИОСВ Шумен доклади за проведени собствени измервания на източници на емисии на вредни вещества в атмосферния въздух са наложени 2 текущи санкции по чл. 69 от ЗООС на "ХЦС"АД, гр. Шумен и е отменена санкцията на "Лавена"АД.

Въздействие върху качеството на атмосферния въздух на населените места оказват и формираните емисии от двигатели с вътрешно горене (ДВГ) на автомобилния транспорт, като най-съществено това се изразява през зимните месеци. Вследствие на понижените температури на околната среда нараства времето за достигане на устойчив - оптимален работен режим на ДВГ на автомобилите, при което се изпускат изгорели газове с по високи емисии на замърсителите (СхНх; СО; сажди). От значение е и непрекъснато нарастващия брой на МПС и съответно натоварения трафик, както и стария автомобилен парк.

Община Шумен продължава да изпълнява „Програма за намаляване нивата на замърсителите и достигане на установените норми за нивата на фини прахови частици ФПЧ10 в атмосферния въздух на община Шумен” с период на действие 2009 г. - 2014 г., включваща план за действие с мерки за изпълнение от 2010 г. до 2014г. През 2012 г. в съответствие с изпълнение на мерките заложи в плана за действие с цел подобряване на КАВ са осъществени следните дейности:

- газифициране на обществени сгради;
- саниране на общински сгради;
- прилагане на химически заместители при третиране на уличната мрежа против замръзване;
- рехабилитация на улична мрежа;
- модернизиране на пътна настилка;
- възможно най - рано миене с маркуч след опесъчаване през зимата в дни с положителни температури /изпълнява се ежегодно/;
- поетапно ограничаване на ръчното метене и замяна със специализирана техника, гарантираща отстраняване на праха от настилките без разпращаване, където позволява пътната инфраструктура;
- информационни кампании за разясняване и стимулиране използването на по - качествени горива;
- създаване на зелени пояси по периферията на града.

2. Водни ресурсии

Особеностите на климата, в съчетание с геоложката основа, определят смесеното дъждовно-снежно и карстово подхранване на реките в общината, както и относителната бедност на повърхностно течащи води. Източници на почвената влага са главно падащите валежи. Най-голямото водно течение с постоянен воден отток е р. Голяма Камчия, която се влива в Черно море. Други по-важни реки, които протичат през общината са Поройна, Дивдядовска, Пакуша, Мадарска.

На територията на общината са изградени 12 язовира, 12 от които са общински. Най-големият язовир (извън територията на общината) е язовир Тича, използван за водоснабдяване на общините Шумен, Търговище и Велики Преслав, и за напояване.

Минерална вода с много добри качества (близка по състав до тази в Карлови Вари) е открита при с. Мараш.

3. Почви

Почвената покривка е обусловена от геоложкия строеж и отразява влиянието на континенталните климатични условия, релефа и растителната покривка. На територията на общината са разпространени предимно карбонатни черноземи (в районите на селата Велино, Царев брод, Макак, северно от Мътница и Мадара) и типични черноземи (в землищата на селата Дибич, Мадара, Панайот Волов), подходящи за отглеждане на пшеница, ечемик и лозови насаждения.

Плитки и каменисти карбонатни черноземи има по склоновете на Шуменското плато, а излужени черноземи - в землищата на селата Ивански, Ветрище, Друмево, Струйно. Използват се за отглеждане на почти всички култури и особено на царевица, слънчоглед и люцерна.

Сиви горски почви и плитки почви има в землището на с. Ивански. Голяма част от тях са ерозирали и са бедни на хранителни вещества. Използват се за различни невзискателни култури и една от възможностите за тяхната употреба е да бъдат залесени.

Алувиално-ливадните и ливадно-черноземните почви заемат заливните тераси в землищата на селата Дибич и Вехтово. Подходящи са за създаване на овощни насаждения и за отглеждане на фуражни, технически и зеленчукови култури.

Установеното почвено разнообразие в общината благоприятства интензивното земеделие и представлява ценен природен ресурс.

4. Флора и фауна

Основни горски видове, срещащи се тук са няколко вида дъб, габър, бряст, ясен, клен, липа, топола, акация, люляк, дива черница и дива круша. По северните склонове на Шуменското плато, както и по други склонове със северна експозиция, са запазени отделни съобщества от мизийски бук. От храстовидните съобщества са разпространени смрадлика, чашкодрян, диво грозде, драка, глог, леска и бърз.

Животинския свят показва разнообразие предимно по отношение на бозайниците и по-малко по отношение на птиците, земноводните и влечугите. Най-разпространени са дивите свине, но се срещат и типични степни бозайници като степен пор, европейски лалугер, хомяк,

заек, таралеж. Птичето разнообразие се представя от посевна врана, сива яребица, пъдпъдък, а край водните обекти се среща малката и обикновена дропла.

5. Отпадъци

На територията на община Шумен през последните години се генерират битови, строителни, производствени и опасни отпадъци.

Битови отпадъци

„Битови отпадъци” са отпадъците, които се получават в резултат на жизнената дейност на хората по домовете, в административни, социални и обществени сгради. Към тях се приравняват и отпадъци от търговски обекти и съпътстващи производството занаятчийски дейности, обекти за отдих и забавления, когато нямат характер на опасни отпадъци и в същото време тяхното количество или състав няма да попречи на третирането им съвместно с битовите.

Количествата на битовите отпадъци, генерирани на територията на община Шумен през последните години, са показани в таблица 22.

Таблица 23 Количества битови отпадъци

Източник: Община Шумен, 2013

Година	2009г.	2010г.	2011г.	2012г.	2013г.
Количества битови отпадъци в тона	38 781	41 613	44 595	44 204	45 387.760

Нарастването на количествата депонирани отпадъци се обуславя от факта, че депото за битови отпадъци е Регионално депо за неопасни отпадъци за 8 общини на територията на Шуменска област: Шумен, Нови пазар, Велики Преслав, Смядово, Каспичан, Каолиново, Хитрино и Венец.

Тенденцията е за въвеждане на Регионална система за управление на отпадъците с изграждане на МБТ инсталация, която да включи изграждане на инсталация за сепариране на постъпващите на входа на депото отпадъци и инсталация за третиране на биоразградимите отпадъци. По този начин ще се отговори и на новите изисквания, залегнати в Закона за управление на отпадъците.

Строителни отпадъци

Строителните отпадъци се формират, преди всичко от строителството, ремонта и реконструкцията на жилищните, обществените сгради и други строителни и ремонтни дейности.

В община Шумен има отредена площадка за депониране на строителни отпадъци, където строителните фирми и граждани да извозват отпадналите от ремонтни дейности материали. Тя се намира в УПИ VIII, кв. 2 по регулационния план на гр. Шумен и е собственост на “Амбалаж - Шумен” ЕООД. Излишните земни маси от строителните обекти се извозват на депото в кв. Дивдядово и се използват за запръстяване на постъпващите отпадъци.

Производствени отпадъци

„Производствени отпадъци” са отпадъците, образувани в резултат на промишлената дейност на физическите и юридическите лица.

По отношение на производствените отпадъци трябва да се има предвид, че за периода 2000 - 2011 год. се наблюдават промени както в структурата по отрасли, така и в броя на фирмите от индустриалния сектор.

Информация за производствените отпадъци, генерирани от фирмите се събира от информационните карти на основание Наредба № 9/28.09.2004 година за реда и оформянето на документите относно отчета и информацията за дейностите по отпадъците, както и от „Титан - БКС” ООД Шумен за количествата събрани и депонирани отпадъци на регионалното депо.

Commented [M9]: Данни ??

Значителна част от отпадъците от производствената дейност представляват рециклируеми материали. Разделно събраните отпадъци от хартия, метал, стъкло, пластмаса, дървесни и др. се предават за рециклиране или оползотворяване. За депониране се предават отпадъци, които в момента не могат да бъдат рециклирани или оползотворени.

Всички производствени отпадъци се водят на отчет пред РИОСВ - Шумен, която провежда и контрола по изпълнението на фирмените програми за управление на отпадъците.

Утайки от почистване на каломаслоуловители и резервоари на бензиностанции

Утайките от почистване на каломаслоуловители и резервоари на бензиностанциите на територията на община Шумен, се обезвреждат на площадки от фирмите “Вандарос” ЕООД - гр. Бургас и “Петрол” АД - гр. Варна, които са специализирани в тази дейност.

Утайки от ПСОВ

Основен отпадък от Пречиствателната станция за отпадъчни води - гр. Шумен са утайките, получени при процеса на третиране на отпадъчните води. Количеството на утайките,

обезводнявани с филтърпреса, е 143 т/месец или 1720 т/ година. Към настоящият момент утайките временно се съхраняват върху твърда основа в района на ПСОВ.

От стари автомобили

За третиране на излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС), изоставени на общински терени община Шумен има сключени договори с фирми, притежаващи разрешителни по чл. 37 от ЗУО както следва:

- Договор № 25-01-344/25.06.2007 г. между община Шумен и “Метарекс” ООД за площадка в с. Мадара - УПИ 644, кв. 45 по регулационния план на с. Мадара - за събиране и транспортиране;
- Договор № 25-01-562/26.09.2007 г. между община Шумен и “ЕКОМАКС” ООД за площадка в гр. Шумен, УПИ LXVIII, УПИ LXIX, УПИ LXX и УПИ LXXV в кв. 340 по регулационния план на гр. Шумен, бул. “Мадара” № 42 за дейностите по събиране, транспортиране, временно съхранение и разкомплектоване.

Commented [M10]: Така ли е?

Commented [M11]: Така ли е?

Лицензи на изкупуване на цветни и черни метали за община Шумен имат следните фирми: ЕТ “Пламен Василев” - в с. Царев брод; ЕТ “Андрей Кирилов” в района на СБА; “Норд” ООД - до гарата; “Фероресурс” ООД - в местността “Теке дере”; “Моби-трейд” ООД - в района на стария екарисаж; ЕТ “Недялко Филчев” - в кв. Дивдядово; “Регал-М” - в промишлената зона до “Вела” АД; “Б-инвест” ООД - ул. “Патлейна” № 10; ЕТ “Георги Христов” гр. Шумен и “Екомакс” ООД.

Commented [M12]: Така ли е?

Опасни отпадъци

Пестициди

Количества залежали и негодни за употреба пестициди, като опасни отпадъци се съхраняват в следните складове:

Таблица 24 Складове за опасни отпадъци - пестициди
Източник: Община Шумен, 2013

Местоположение	Количество	Състояние на склада
с. Царев брод - ЗК	2900 кг.; 1080л.	Добро - охраняем
Фирма “Агрос”	2300 кг.; 200 л.	Добро - охраняем
с. Дибич - ЗК	4000 кг.; 2800л.	Добро - охраняем
“Кабюк” ЕАД	2400 кг.; 400 л.	Добро - охраняем
“Кабюк” ЕАД - стар	5000 кг.	Лошо - охраняем

Commented [M13]: Данните може и да са стари

Местоположение	Количество	Състояние на склада
“Зем. институт” - Ц. брод	7000 кг.; 800 л.	Добро - охраняем
“Зем. институт” - Ц. брод	5000 кг.	Лошо - неохраняем зазидан
с. Мараш - ЗК	5600 кг.; 600 л.	Задоволително -охраняем

Commented [M13]: Данните може и да са стари

а също и в 15 броя „Б-Б кубове” край с. Градище, където са събрани пестицидите от селата Ивански, Друмево, Велино, Белокопитово и фирма “Агрос”.

Болнични

Болничните отпадъци се класифицират в две основни групи:

- клинични - патологични материали, инфекциозни материали, фармацевтични средства, химически препарати от клинични лаборатории, радиоактивни субстанции;
- неклинични - хранителни отпадъци, почистващи средства, отпадъци от административните служби, неинфекциозни маси, безопасни от здравно-екологични позиции.

Болничните отпадъци се предават на фирма „Био-С” ООД.

Всички формирани отпадъци от здравните заведения в гр. Шумен се събират и изгарят в инсинератора. Получената, след изгарянето, пепел се транспортира до депо за ТБО в кв. Дивдядово.

Неклиничните болнични отпадъци се обезвреждат, чрез депониране в депото в кв. Дивдядово.

Отпадъците от ветеринарната медицина - конфискати, вътрешни органи и др. се предават в екарисажа “Брамас-96” АД гр. Шумен, където се стерилизират и обезвреждат.

Луминесцентни и други лампи съдържащи живак

Лиценз за обезвреждане на луминесцентни и други лампи, съдържащи живак, има фирма “Бал Бок инженеринг” ООД гр. София.

Отработени масла, батерии и акумулатори

Населението предава отработените масла в най-близката по местоживеење бензиностанция.

“Ал и Ко” ООД - гр. Шумен събира всички отработени масла от бензиностанциите и ги предава на “Приста ойл” - гр. Русе за регенерация.

В община Шумен старите акумулатори се предават на фирми, притежаващи разрешително по чл. 37 от ЗУО за събиране и временно съхраняване на такива отпадъци.

Към настоящият момент негодните батерии от населението, използвани в битови уреди, се изкупуват в местата им за продажба - магазини и борси и периодично се предават на преработвателни предприятия.

Излезлите от употреба гуми предстои да бъдат предавани на фирма, притежаваща съответния документ, съгласно сключване на договор между нея и Община Шумен.

Начин на третиране на отпадъците, съоръжения, местонахождения, население, обхват на организирано сметосъбиране

На територията на община Шумен съществува организираната система за събиране и транспортиране на битови отпадъци. В системата са включени всички населени места от общината.

Събирането и транспортирането на битовите отпадъци на територията на община Шумен се извършва от:

- фирма “Титан БКС” ООД гр. Шумен за селата Белокопитово, Благово, В. Друмев, Велино, Ветрище, Вехтово, Дибич, Ил. Блъсков, Лозево, Мадара, Мараш, П. Волон, Р. Димитриево, Салманово, Ц. Брод;
- фирма “РТК” ООД гр. Елин Пелин за селата Градище, Друмево, Ивански, Кладенец, К. Река, Коньовец, Новосел, Овчарово, Средня, Струино, Черенча.

Разделното събиране се извършва от две организации - „Екопак България” АД и „Булекопак” АД.

В Шумен има изградено депо за твърди битови отпадъци, което се намира близо до един от кварталите в града - „Дивдядово”. До депото се извозват всички битови отпадъци от града и околностите. Въпреки това, съществуват нерегламентирани сметища, като общината и РИОСВ постоянно се стремят тези визуални и екологични замърсители да бъдат премахнати. Населението на града е обхванато на 100% в организирана система за събиране и транспортиране на битови отпадъци. На територията на РИОСВ Шумен няма изградени депа за строителни отпадъци. Те се депонират на кариера в кв. „Мътница”, собственост на „Пътища” АД, съгласно сключен договор или на депата за битови отпадъци, за рекултивация на кариери и нерегламентирани сметища.

Като приоритетни насоки за управление на дейностите по отпадъците на община Шумен, могат да се отбележат:

- подобряване чистотата на населените места - проблема е изцяло от компетентността на местните органи на самоуправление. При изготвянето на общинската програма за управление на дейностите по отпадъците и общинската наредба за чистота на населените места се идентифицират и степенуват по приоритети конкретните проблеми, набелязани са и мерки за тяхното решаване в краткосрочен и дългосрочен план. Годишния размер на такса “битови отпадъци” се определя от общинския съвет, затова е наложително средствата да гарантират изпълнение на дейностите по управление на отпадъците;
- рециклиране на отпадъците - предвидено е в Закона за управление на отпадъците и внася яснота в прилагането на принципите на “споделена отговорност” и “отговорност на производителя”, като се определят ангажиментите на бизнеса да организира разделното събиране, рециклирането и оползотворяването на отпадъците от опаковки. Предвидените в закона задължения на кметовете са ограничени до разделното събиране и сортиране на отпадъците от опаковки и тяхното предаване за последващо рециклиране, оползотворяване или повторна употреба, като финансирането ще се осигурява от икономическите оператори;
- проектиране и изграждане на инсталация за обезвреждане на опасни отпадъци от хуманната и ветеринарна медицина;
- закриване и рекултивиране на депа и сметища, които не могат да бъдат адаптирани към нормативните изисквания;
- закриване на складове с излезли от употреба пестициди;
- търсене на алтернативи за оползотворяване на утайките от ПСОВ в земеделието, както и за рекултивация на нарушени терени.

Предстои Община Шумен да закупи мобилна дробилка за зелени отпадъци. Ще бъде отредена площадка за тяхното съхранение до оползотворяването им.

6. Зелени системи

По данни на община Шумен (март 2014г.) паркове и градините заемат площ от 376 дка. в т ч.:

- тревни площи- 167.66 дка.;
- тревни площи с дървета - 55.95 дка.;
- храсти- 63 дка.;
- алейна мрежа- 41.15 дка.;
- рози- 3.6 дка.;
- живи плетове- 0.950 дка.;
- цветни фигури -1.690 дка.

- фонтани- 0.850 дка.

Парковете и зелените площи на град Шумен заемат над 20% от общата му площ. Зелените площи се разделят в две категории - за широко обществено ползване и за ограничено обществено ползване. Зелените площи за широко обществено ползване се разделят на няколко вида: паркове, скверове, тревни площи и укрепителни ивици и булеварди, а за ограничено - терени към административни сгради, терени към култови обществени сгради, терени към учебно-възпитателни обществени сгради, терени към лечебно-здравни обществени сгради, терени към търговско-битови обществени сгради.

Най-забележителни от общинските зелени площи на територията на град Шумен са Градската градина, централната алея по бул.„Славянски”, подстъпите към паметник „Създатели на българската държава” с пешеходни зони и места за отдих с фонтани, детски площадки и кафенета.

Други любими места за разходка на шуменци са природен парк „Шуменско плато”, лесопарк „Кьошкове” и парк „Студентски“. Забелязва се неравномерност в разположението на зелените площи в града.

Лесопарк "Кьошкове" се намира в подножието на Шуменското плато, в непосредствена близост до Археологически резерват „Шуменска крепост“. Паркът е емблема за града. В него се намира прочутата алея на здравето, езеро и зоологическа градина. В последните години паркът е цялостно обновен, с изградени пешеходни алеи, градско обзавеждане и детски площадки. На входа има шадраван, който привлича посетителите към атрактивната природна среда. От парка започват много екопътеки и маршрути до Шуменското плато, някои от които водят туристите до малки пещери. Зеленото пространство е достъпно с линиите на градския транспорт.

Парк "Оборище" е заключен между площад „Оборище“, бул. „Цар Симеон“ и ул. „Цар Освободител“. В парка се намира паметник на Панайот Волов.

Градската градина се намира в непосредствена близост до ж.п. гара Шумен, до кръговото кръстовище пред Руски паметник. Представлява обновен и поддържан зелено пространство, с асфалтирани алеи и модернизирано градско обзавеждане, с привлекателни детски кътове и експозиция на различни елементи на изкуството. Входът е подчертан с високи белокаменни колони и цветната алея към вътрешността.

Парк „Студентски“ се намира на запад от ж.к.Тракия и стадион „Панайот Волов“ и Спортен комплекс „Плиска“. Създаден е на мястото на разрушен стар гробищен парк. В територията са разположени детски площадки, пейки, естакади за скейтъри и велосипедисти, игрище за футбол, волейбол или баскетбол. Паркът служи, както за спорт, така и за рекреация. В парка съществува и стена за графити - поле за изява на младите. Паркът е чист и поддържан с инсталирани на няколко места камери за видеонаблюдение, които следят за реда и сигурността в територията.

През 2012 г. е извършена рехабилитация на зелените площи северно от бул. „Цар Симеон Велики“, по улица „Христо Ботев“, централната пешеходна зона, парк „Оборище“, парк „Студентски“ и Градската градина. През последните години е извършена рехабилитация, озеленяване и облагородяване на зелени площи и детска площадка по ул. „Охрид“, междублоково пространство в кв. Боян Българанов, околно пространство на ЦДГ „Космонавт“, зелени площи на ъгъла на ул. Стефан Изворски и бул. Ришки проход, околно пространство на Регионална библиотека „Стилиан Чилингиров“ и терен около Арменско училище. Почистено и облагородено е пространството около Томбул джамия, както и зелени площи и детски площадки в кв. Дивдяково. В рамките на Интегрирания план за градско възстановяване и развитие е направена инвентаризация на зелените площи в града. От нея е видно, че в повечето от тях осветлението и градското озеленяване са стари, а настилната мрежа е амортизирана. В някои зелени площи са изградени елементи за достъпна среда - скосени тротоари и рампи, но в повечето липсват. Камери за видеонаблюдение има само в три обекта. В детските площадки по-голямата част от съоръженията са изпочупени и представляват опасност за живота на децата. Повечето зелени площи са с висока социална значимост за града.

7. Защитени зони и територии

Законът за защитените територии - /ЗЗТ/ - обн. в ДВ бр.133 от 1998г. урежда режима на опазване, ползване и управление и регламентира функционирането и съхранението на системата от защитени територии.

Съгласно чл.5 от ЗЗТ, защитените територии имат следните категории: резерват, национален парк, природна забележителност, поддържан резерват, природен парк, защитена местност (ЗМ).

С управлението на тези категории защитени обекти се цели създаване и развитие на екотуризъм.

Основната идея е опазване и съхраняване уникалността на природата като национално и общочовешко богатство.

Защитените територии са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и опазване на характерни или забележителни обекти на неживата природа.

Защитените територии в община Шумен са:

- Природен парк “Шуменско плато” - Обявен със Заповед № 563 / 08.05.2003 г. на МОСВ

С площта си от 3 929.9 ха, от които 3 703.9 ха са в ДГФ на ДЛ Шумен и ДДС “Преслав” и 226 ха - общински фонд на община Шумен, е най-голямата защитена територия.

Разположен е югозападно от гр. Шумен и обхваща по-голямата част от площта на Шуменското плато.

- Резерват “Букака” - Обявен със Заповед № 79/05.02.1980г. на КОПС

Заема обособена зона в територията на Природен парк “Шуменско плато” с площ от 63.04 ха в горския фонд на ДЛ Шумен. Резерват “Букака” е горски масив обявен за опазване на съществуващата стогодишна елитна букова гора от вида мизийски бук (*Fagus sylvatica* ssp. *Moesiaca*).

- Защитена местност “Могилата” - Обявена със Заповед №960/25.07.2003г. на МОСВ

„Могилата” е най-добре запазеното находище на степна растителност у нас. Растителността е изключително богата като общия брой е около 200 вида тревни и храстовидни видове, включително степната растителност.

- Защитена местност “Марашка кория” - Обявена със Заповед №958/25.07.2003г. на МОСВ

Целта за обявяването ѝ за защитена местност е да се съхрани запазилата се част от съществуващата в миналото дъбова кория от вида летен дъб, с площ 26.87 ха, в която са разположени внушителни по своите размери вековни дъбови дървета на възраст над 350г.

- Защитена местност “Дъбовете” - Обявена със Заповед №956/25.07.2003г. на МОСВ

За природна забележителност са обявени група от 47 бр. вековни дървета от вида летен дъб с приблизителна възраст над 100 до 200 годишни на площ 1.29 ха.

- Защитена местност “Мадарски скални венци” - Обявена със Заповед №РД-535/12.07.2007г. на МОСВ. Защитената местност е част от територията на Националния историко-археологичен резерват “Мадара”.

В режим на защита са на карстови скални венци, местообитания на петрофилни и защитени животински видове; находища на редки и защитени растителни видове.

Дирекция на природен парк „Шуменско плато“ е бенефициент по проект, финансиран по ОПС 2007-2013г. за изпълнение на дейности по прилагане План за управление на ПП „Шуменско плато”. Дейностите по проекта включват:

- поддържане и възстановяване на горски, тревни и храстови местообитания;
- подготовка и изграждане на тематични маршрути;
- изготвяне и реализиране на проект и пилотни дейности за трансформиране на осветителни тела в публичните обекти на територията на парка с цел опазване на целеви видове;

- Изграждане на информационен център.

VI. ВЛИЯНИЕ ВЪРХУ ГРАДСКОТО РАЗВИТИЕ НА ГОЛЕМИ ИНФРАСТРУКТУРНИ ПРОЕКТИ С РЕГИОНАЛНО И НАЦИОНАЛНО ЗНАЧЕНИЕ, ПРЕДВИДЕНИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНАТА

През територията на община Шумен ще преминават 14 272 км. от автомагистрала Хемус /Варна- Шумен - В. Търново - Ловеч - Плевен - Ботевград - София/. Изграждането на магистралата ще способства за бързия превоз на товари и пътници. Изграждането на модерна комуникационна мрежа и съпътстващите я обслужващи обекти ще благоприятства за бързото развитие и усъвършенстване на вътрешния и международния туризъм. Автомагистрала Хемус ще се превърна в основна транспортна връзка в Северна България, създаваща бърза и удобна комуникация между населените места. Изграждане на пътния възел Шумен-Белокопитово ще благоприятства за отлична връзка между големите български градове и черноморската столица Варна.

Предвиденият за реализация скоростен трилентов път Русе-Шумен ще се превърне в основна транспортна връзка за Североизточна България. Реализацията на инфраструктурния проект ще спомогне за улесняване на връзката между България и Румъния, за привличане на чуждестранни туристи до българските туристически забележителности. Трилентовият път несъмнено ще облекчи движението като поеме основния международен трафик от Букурещ и Констанца.

Друг проект е планираната връзка от Силистра, през Шумен, с пътя, който преминава през Ришкия проход и се включва в автомагистрала "Тракия". С изграждането на тази комуникация, движението от автомагистралата, ще преминава през Ришкия проход към Шумен и оттам към Силистра или Русе, което ще спомогне за облекчаване на транзитния трафик, който минава през страната.

Друг важен инфраструктурен проект предвиден за реализация е удвояването на жп линията Русе - Варна, която преминава през община Шумен. Тя е най-старата жп линия в България и играе особена роля в транспортирането на огромен товарооборот между двете пристанища.

ИЗВОДИ:

- ✓ Община Шумен разполага със запазена околна среда и уникални природни атракции, които са предпоставки за развитието на разнообразни форми на туризъм, горско стопанство, природосъобразно земеделие и животновъдство;
- ✓ Въпреки това са налице определени екологични проблеми, свързани с липсата на канализация и пречистване на отпадните води в селата, атмосферното замърсяване с фини прахови частици, увеличаване на замърсявания от нерегламентирани сметища;

- ✓ Към настоящия момент общинската администрация разработва и реализира поредица от проекти за подобряване качеството на околната среда в общината, насочени към подобрене на водоснабдителната и канализационна система, прилагане на мерки за управление на отпадъците и подобряване на енергийна ефективност.

VII. АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ

Провеждането на държавната политика в областта на регионалното развитие се основава на формулираните в Закона за регионалното развитие принципи за:

- Единен подход за планиране и програмиране;
- Допълване на финансирането от национални публични източници при съвместно финансиране с ресурси от частни източници и от международни финансови институции;
- Междуведомствена координация на дейността на компетентните органи в процеса на планирането, програмирането, ресурсното осигуряване, реализацията, наблюдението и оценката;
- Съгласуваност с другите структуроопределящи политики, инструменти и действия на международно, национално, регионално и местно равнище;
- Партньорство, публичност и прозрачност на всички нива при осъществяване на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката.

Прилагането на тези принципи за провеждане на устойчива регионална политика изисква достатъчен административен капацитет на регионално и местно ниво и добра координация между регионалните и местните власти. Необходимо е постигане на вертикална координация - между Регионалния съвет за развитие, Областния съвет за развитие и общините, също и на хоризонтална координация - между различните звена, ведомства и заинтересовани страни на областно ниво, а също и на общинско ниво (регионалните инспекции за опазване и контрол на общественото здраве, регионалните здравни инспекции, регионални служби по заетостта, регионални дирекции за социално подпомагане, регионални инспекторати по образованието, териториални звена на Изпълнителна агенция за насърчаване на малки и средни предприятия, регионалните инспекции по околната среда и водите, регионални дирекции на горите, областни дирекции на държавен фонд „Земеделие“, регионални служби по контролно-техническа инспекция, регионални служби по геодезия, картография и кадастър, неправителствения сектор, бизнеса и др.).

Отговорностите за провеждането на социално-икономическата политика за развитие на община Шумен изискват тясно взаимодействие между общинската администрация, бизнеса и неправителствените организации, тъй като те са основните партньори при разработването и реализирането на ОПР. От добрата координация между тях зависи успешното му изпълнение.

През периода 2007-2012г ръководството и експертите от общинската администрация показват добър административен капацитет при провеждане на регионалната политика чрез:

- разработване и изпълнение на различни проекти за устойчиво туристическо развитие, валоризация на природни и културни ценности, енергийна ефективност и използване на алтернативни източници на енергия, адаптиране на административните сгради и изграждане на достъпна среда за хората с увреждания, обновяване на градската среда, оптимизиране на училищната мрежа, ремонт и реконструкция на образователна, социална и културна инфраструктура, облагородяване на зелени площи и детски площадки, междублокови и публични пространства, реконструкция на улична и водопроводна мрежа, насърчаване на заетостта и т.н.;
- разработване на секторни програми и стратегии - за развитие на читалищната дейност; за управление на дейностите по отпадъците; за превенция на агресивното поведение при децата от предучилищна възраст; за развитие на туризма; за насърчаване творческите заложби и потребности на деца и студенти; за интегриране на българските граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение; за развитие на младите хора; за насърчаване на развитието на малките и средни предприятия; за опазване на околната среда;
- осигуряване функционирането на Областния информационен център. ОИЦ подпомага потенциалните бенефициенти по проекти, финансирани от фондове на ЕС, като разпространява материали за отворени процедури по оперативните програми и популяризира добри практики по проекти на регионално и национално ниво;
- изграждане на ПЧП „Индустриален Парк Шумен” АД, чийто предмет на дейност е изграждане на индустриална зона и продажба на имоти от същата на инвеститори, желаещи да изградят промишлени и търговски предприятия.

Експертите на община Шумен са бенефициенти по два проекта по ОПАК за:

- подобряване на управлението на човешките ресурси и повишаване на квалификацията на служителите в общинската администрация на община Шумен за реализиране на ефективни и модерни политики в областта на образованието и здравеопазването - „Община Шумен - модерно и ефективно управление на човешките ресурси в администрацията с акцент върху структурите с компетенции в здравеопазване и образование“;
- модернизиране и автоматизиране на административните услуги, които община Шумен предлага на гражданите и бизнеса, като следствие от прилагане принципите на електронното управление в работата на местната власт - „Община Шумен - модерна администрация с мисъл за хората“

В град Шумен действат много неправителствени организации с различен предмет на дейност: насърчаване на икономическото развитие, етнически и младежки въпроси, политики и изследвания, насърчаване на дарителството/доброволчеството, околна среда, социални услуги, образование, развитие на местни общности и квартални сдружения, култура и изкуство, IT развитие, законодателство, застъпничество, публични политики, здравеопазване и права на пациента, проблеми на децата, защита на човешките права, международни и европейски въпроси, джендър въпроси, физическо възпитание и спорт и други.

На територията на града работят и няколко ромски организации: „Културно- просветна организация на циганите“, читалище "Екипе" и Ромска фондация "Искра".

В община Шумен все повече навлиза практиката да се търси широко гражданско участие при определени обществени поръчки, както и в процеса на обсъждане и съставяне на общинските бюджети. Община Шумен е сред първите общини, които успешно утвърждават новия институт на „обществен посредник“, който институционализира обществения контрол в процеса на управление. След предоставената от ЗМСМА възможност за избор на „местен омбудсман“ през 2003 г., в общинския съвет е организирана дискусия по изготвянето на Правилник за организацията и дейността на обществения посредник. Така през 2004 г. е избран първият „местен омбудсман“. През 2012 г. започва трети мандат на обществения посредник в общината, което доказва положителното влияние и необходимостта от институцията за гражданския контрол в управлението.

Все още има какво да се постигне по отношение на създаване на възможности и утвърждаване на практики за активното участие на местното население в процеса на управление. В активни участници в тази фаза се очаква да се превърнат неправителствените организации, като потенциални партньори на властта, при вземането на управленски решения.

VIII. SWOT АНАЛИЗ

SWOT анализът като аналитичен инструмент, ползван при разработване на стратегическите и плановите документи, дава възможност в синтезиран вид да се очертае една комплексна картина на община Шумен. В систематизиран вид, на базата на подробните аналитични проучвания, се очертават силните и слабите страни в досегашното демографско, социално-икономическо и инфраструктурно развитие и екологично състояние. На основата на оценките на потенциалите и ресурсите, с които разполага общината и очакваната политическа и макроикономическа среда могат да се очертаят възможностите и заплахите в развитието.

На основата на извършения анализ на ситуацията може да се обобщят следните компоненти на анализа:

<u>Силни страни</u>	<u>Слаби страни</u>
•	